

POLEMIA

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2024

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2024

KAKS — KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT

Kunnallisalan kehittämissäätiön

Polemia-sarjan julkaisu nro 130

© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

ISBN 978-952-349-149-6 (pdf)

ISSN 1235-6964

Sisällys

1	JOHDANTO.....	7
2	KUNTA-ASENTEET VUONNA 2024.....	10
2.1	Julkisten palveluiden riittävyys kotikunnassa	10
2.2	Suhtautuminen keinoihin turvata kuntien talous ja palvelut	12
2.3	Näkemykset sosiaali- ja terveystalouden saatavuudesta kotikunnassa	14
2.4	Suhtautuminen kunnan ja hyvinvointialueen palveluihin	16
2.5	Vaikuttaminen päätöksentekoon eri tasoilla	19
2.6	Kiinnostus asuinkunnan ja hyvinvointialueen luottamustehtäviä kohtaan	21
2.7	Näkemykset hyvinvointiyhteiskunnasta ja -palveluista	24
3	SUHTAUTUMINEN MAAN TALOUDEN SOPEUTUSTOIMIIN	30
3.1	Kansalaisten harminaiheet	30
3.2	Luottamus eri tahojen talousviestintään	32
3.3	Suhtautuminen keinoihin maan talouden tilan kohentamiseksi	35
4	KUNTA- JA ALUEVAALIT 2025.....	38
4.1	Mitkä asiat ovat tärkeitä kunta- ja aluevaaleissa?	38
4.2	Äänestämisen varmuus kuntavaaleissa	43
4.3	Suhtautuminen aluevaaleihin	45

5	YHTEISKUNTAPOLIITTISET ARVIOT JA NÄKEMYKSET..	49
5.1	Suhtautuminen maan hallitukseen ja oppositioon ...	49
5.2	Arvosanat maan hallitukselle	51
5.3	Näkemykset maan hallituksen toimien oikeudenmukaisuudesta	53
5.4	Suhtautuminen maahanmuuttoon	55
5.5	Syntyvyyttä sivuavat arviot ja mielipiteet	58
5.6	Yhteiskunnallisten tutkimusten ja tilastojen uskottavuus	62
5.7	Suomalaisten luottamus tulevaan	65

KUVIOT:

Kunta-asenteet vuonna 2024	69
Suhtautuminen maan talouden sopeutustoimiin	105
Kunta- ja aluevaalit 2025	127
Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset	144

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset vuoden 2024 aikana toteutetuista Kunnallisanalan kehittämistätiön Ilmapuntari-tutkimuksista, joissa on selvitetty suomalaisten yhteiskunnallisia mielipiteitä ja asenteita. Kysymyksenasettelu on ollut suhteellisen laaja ja kattanut useita teemakokonaisuuksia. Tarkastelukehikko on ulottunut keskeisiltä osin yhteiskunnalliseen ja poliittiseen asenneilmastoon.

Tutkimusaineisto raportoidaan johdannon lisäksi neljään päälukuun jäsennettynä. Koska rajanveto eri aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista, jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen.

Raportin toisessa luvussa tarkastellaan kansalaisten kunta-asenteita vuonna 2024. Tässä osiossa kuvataan väestön arvioita julkisten palveluiden riittävydestä kotikunnassa, suhtautumista keinoihin asuinkunnan talouden ja palveluiden turvaamiseksi sekä kiinnostusta kunnallisia luottamustehtäviä kohtaan. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alussa kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Vastaajilta kysyttiin käsitystä sote-palveluiden saatavuudesta kotikunnassaan sekä arviota kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden toimivuudesta. Luvun lopuksi tarkastellaan käsityksiä hyvinvointiyhteiskunnasta

yleisellä tasolla sitomatta arviointeja yksinomaan kuntien tai hyvinvointialueiden rooliin järjestelmän toteutuksessa.

Kolmannessa luvussa jäljitetään kansalaisten luottamusta eri tahojen taloutta sivuavaan viestintään sekä yhteiskunnallisia harminaiheita. Oman kokonaisuutensa tässä luvussa muodostaa suhtautuminen kansalaisvaikuttamisen erilaisiin ilmenemis-muotoihin. Tässä luvussa käsitellään myös kansalaisten reaktioita julkisen talouden sopeutus- ja säästötoimia koskevia ehdotuksia kohtaan.

Luvussa neljä tähtäin käännetään kohden kunta- ja aluevaaleja 2025. Luvussa sivutaan äänestämiseen vaikuttavia tekijöitä, äänestämisen varmuutta sekä suhtautumista aluevaaleihin. Raportin viidennessä luvussa suurennuslasin alle poimitaan yleinen poliittinen ja yhteiskunnallinen mielipideilmasto. Tässä puntaroidaan suhtautumista kevään 2023 eduskuntavaalien jälkeen muodostetun hallituksen toimia kohtaan. Luvussa käsitellään näkemyksiä maahanmuutosta, syntyvyydestä sekä yhteiskunnallisten tutkimuksien ja tilastojen uskottavuudesta. Lisäksi luvussa käsitellään myös kansalaisten luottamusta tulevaisuuteen.

Tutkimusaineisto koostuu useammasta erillisestä osa-aineistosta. Ensimmäinen osa tutkimusaineistoa on koottu verkko-paneelissa huhtikuussa 2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 055. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Toinen osa haastatteluista toteutettiin samalla metodilla kesäkuussa. Haastatteluiden määrä oli tässä osiossa 1 061. Kolmas osa-aineisto kerättiin syys-lokakuun taitteessa. Haastatteluiden määrä oli tässä 1 070. Vuoden viimeinen aineisto koottiin joulukuun alussa. Haastatteluja tehtiin 1 078.

Käsillä oleva raportti on yhteenveto vuoden 2024 osa-aineistoista. Raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan päätuloksia koko vuodelta. Liitteenä olevien graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska useimmat tutkittavat asiat ovat pitkälti konkreettisia ja kuviot iteseselitteisiä. Aineistojen laajuuden vuoksi ja jo lähtökohtaisen moniulotteisuuden takia kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoja ja johdattaa lukijaa omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Vuoden 2024

erillisissä tiedotteissa ja tutkimusosioissa on esitetty kaikki tutkimustulokset yksityiskohtaisesti. Tiedotteet ja tutkimusosiot löytyvät Kunnallisanalan kehittämissäätiön verkkosivuilta osoitteesta kaks.fi, ja ne sisältävät myös tietoja tutkimusaineistojen rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta. Lähitulevaisuudessa säätiö kokoaa gallup tiedot nykyistä helpommin saataville uusille verkkosivuilleen.

KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäätiön Ilmapuntari 2024 -tutkimuksen on toteuttanut Verian (aiemmin Kantar Public).

2 Kunta-asenteet vuonna 2024

2.1 Julkisten palveluiden riittävyys kotikunnassa

Tyytymättömyys vanhus- ja terveystalveluita kohtaan lisääntyi

Kesäkuussa 2024 toteutetussa tutkimuksessa tunnusteltiin näkemyksiä julkisten, kunnallisten ja alueellisten palveluiden riittävydestä omassa kotikunnassa. Palvelut olivat pääosin kunta-palveluita ja muutamilta kohden nykyään julkisia hyvinvointialueiden tehtäviin kuuluvia palveluita. Arviointi toteutettiin käyttäen neliportaista asteikkoa (palvelut täysin riittäviä – palvelut täysin riittämättömiä).

Tulokset muodostuivat yleisilmeeltään positiivisiksi. Useimmat tiedustellut palvelut arvioitiin ainakin jokseenkin riittäviksi. Kärkeen kohosivat kulttuuri- ja kirjastopalvelut, jotka valtaosa (86 %) arvioi täysin tai jokseenkin riittäviksi. Käytännössä yhtä hyvän arvosanan saivat liikuntaan ja urheiluun liittyvät palvelut (85 %). Myös näkemykset lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista (79 %), peruskouluista (79 %) sekä teknisistä palveluista (71 %) erottuivat myönteisyydellään muista. Lähimmäksi viiden kärkeä sijoittui lasten päivähoidon (65 %).

Aivan kaiken ei kuitenkaan koettu olevan kunnossa. Selvimpänä kriittisyys kohdistui terveyspalveluihin ja vanhustenhuoltoon. Joka toinen arvioi vanhusten (52 %) ja terveydenhuollon palvelut (49 %) riittämättömiksi. Myös muihin sosiaalipalveluihin (lastensuojelu, päihdepalvelut, vammaispalvelut jne.) oltiin melko tyytymättömiä. Lähes joka toinen (45 %) katsoi muut sosiaalipalvelut kotikunnassaan riittämättömiksi.

Kokoava yleisarvosana julkisten palvelujen riittävyydelle asuinkunnassa painottui niin ikään yksiselitteisen myönteiseksi (69 % palvelut riittäviä ja 26 % riittämättömiä). Se, onko tulos vapauttava tuomio nykyiselle julkiselle palvelutuotannolle, jää sopimuksenvaraiseksi. Näin siksi, että riittämättömiksi koettiin paljolti ne palvelut, joita kansalaiset ovat monissa aiemmissa tutkimuksissa pitäneet kaikkein tärkeimpinä (terveyspalvelut, vanhusten huolto).

Tulkinnassa tulee myös ottaa huomioon, että kysymys luotasi tyytyväisyyttä lähinnä määrällisestä näkökulmasta eli sitä, onko palveluja tarjolla, eikä niinkään sitä, millaisia ne ovat laadultaan. Jälkimmäinen näkökulma ei välttämättä käy yksin edellisen kanssa, koska palveluiden hyvyydellä on monia erilaisia kriteereitä.

Vuonna 2022 tiedusteltiin edellisen kerran näkemyksiä palveluiden riittävydestä. Vuoden 2024 kesäkuun tulokset piirtyivät monilta osin samansuuntaisiksi. Kipupisteitä olivat jo aiemmin vanhustenhuolto ja terveyspalvelut. Etenkin terveyspalveluihin kohdentui aiempaa selvästi enemmän kritiikkiä. Tyytymättömien osuus lisääntyi johdonmukaisesti vuodesta 2018 lähtien (32 % → 38 % → 49 %).

Eläkeläiset ja ikääntyneet olivat huolestuneita vanhus- ja terveyspalveluiden riittävydestä asuinkunnassa

Palveluiden riittävyden arvioinnissa väestöryhmittäiset erot olivat kokonaisuutena melko niukkoja. Osasyyn tähän on se, että monet jakaumista olivat koko väestön tasolla niin vinoja, ettei niihin asiallisesti mahtunut kovin merkittävää väestöryhmien välistä vaihtelua.

Sukupuolten välillä oli korostuseroja, joista keskeisimmät ilmenivät naisten suurempana pettymyksenä vanhus- ja terveyspalveluiden sekä sosiaalipalveluiden riittävyttä kohtaan. Koska kyseisiä palveluja koskevilla arvioinneilla oli muutoinkin eniten

vaihtelua ja ne on arvioitu myös merkitykseltään tärkeimmiksi, väestöryhmittäinen tarkastelu on mielekästä rajata niihin.

Terveyspalveluissa huomionarvoiset erot liittyivät ikään ja ammattiasemaan. Terveyspalveluiden riittävyys koettiin jonkin verran keskimäärää paremmaksi nuorempien ikäluokkien ja ylempien toimihenkilöiden keskuudessa. Ikääntyneimpien (61–70- ja yli 70-vuotiaiden), eläkeläisten ja työttömien keskuudessa enemmistö arvioi terveyspalvelut ainakin jokseenkin vaillinaisiksi.

Tyytyväisyys terveyspalveluihin oli vahvasti sidoksissa myös puoluekantaan. Kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan kannattajat olivat tyytyväisimpiä terveyspalveluiden riittävyyteen, kun taas etenkin SDP:n ja vasemmistoliiton tukijoista selvä enemmistö katsoi palvelut enemmän tai vähemmän riittämättömiksi omassa kotikunnassaan.

Vanhustenhuollossa yhteys ikään oli niin ikään selkeä. Nurina vanhuspalveluita kohtaan oli suurta ikääntyneimpien (61–70- ja yli 70-vuotiaiden) keskuudessa. Nuorimpiin ikäluokkiin kuuluvista noin neljännes ei kyennyt ottamaan kantaa asiaan. Eläkeläisistä kaksi kolmesta oli turhautunut. Pääkaupunkiseudulla tyytymättömyyslukema on kiusallisen suuri, ja enemmistö pääkaupunkiseudun asukkaista arvioi vanhuspalvelut riittämättömiksi. Maa-seutumaisissa kunnissa tyytymättömiä löytyi kaksi viidestä.

Puoluekannan mukaan selvä enemmistö SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoista ilmoitti, että vanhuspalvelut kotikunnassa ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden. Myös pienpuolueiden kannattajista enemmistö oli tyytymätön. Kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan tukijat olivat hieman keskimäärää tyytyväisempiä.

2.2 Suhtautuminen keinoihin turvata kuntien talous ja palvelut

Suomalaiset suhtautuivat varsin nuivasti säästökeinoihin kunnan talouden tilan vahvistamiseksi

Kesäkuussa 2024 selvitettiin suhtautumista erilaisiin asuinkunnan mahdollisiin ratkaisuihin talouden pohjan vahvistamiseksi. Vastaajilta tiedusteltiin, miten he suhtautuvat palveluja, taloutta ja

hallintoa koskeviin erilaisiin toimenpide-ehdotuksiin. Ehdotukset eivät kattaneet kaikkia mahdollisia toimenpiteitä, vaan tarkasteluun poimittiin keskeisiä julkisessa keskustelussa esitettyjä toimintamalleja. Edellisen kerran vastaava tutkimus toteutettiin kesäkuussa 2020.

Enemmistö suomalaisista suhtautui nuivasti useimpiin käytännön keinoihin asuinkunnan talouden vakauttamiseksi. Selvä enemmistö (74 %) suomalaisista vastusti sitä, että kotikunta liitettäisiin yhteen yhden tai useamman naapurikunnan kanssa talouden tilan parantamiseksi. Vain kuudesosa (16 %) suhtautui kuntaliitokseen myönteisesti. Suhtautuminen kuntaliitokseen kielteistyi neljän vuoden takaisesta. Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että valtaosa kaikkien puolueiden kannattajista tyrmäsi ehdotuksen asuinkunnan liittämisestä yhteen naapurikuntien kanssa.

Selvä enemmistö suhtautui penseästi myös ajatukseen kuntapalvelujen karsimisesta (60 %). Vajaa kolmannes (31 %) oli valmis leikkaamaan kunnallisia palveluja kunnan taloudellisen tilan kohentamiseksi. Hieman vähemmän kielteisesti kansalaiset suhtautuivat palvelumaksujen korottamiseen asuinkunnan taloudellisen rasituksen keventämiseksi. Joka toinen vastusti (49 %) ja kaksi viidestä kannatti (41 %). Näkemykset palvelumaksujen karsimisesta ja -maksujen korotuksista muuttuivat vuodesta 2020. Aiempaa useampi suhtautui kielteisesti säästötoimiin.

Kuntapalvelujen karsinta sai keskimäärää enemmän kannatusta kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajien keskuudessa. Kuntapalvelujen leikkaaminen maistui myrkyltä etenkin SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden tukijoiden mielestä. Keskustan kannattajista kolmannes hyväksyi palvelujen karsimisen ja joka toinen tyrmäsi.

Niukka enemmistö kansalaisista (53 %) vastusti ajatusta kunnallisveron korottamisesta palvelujen turvaamiseksi. Reilu kolmannes (36 %) oli kuitenkin valmis nostamaan kuntaveroa. Etenkin kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat vierastivat kuntaveron kiristämistä. Keskustan ja vasemmistoliiton tukijoista puolestaan enemmistö oli valmis hyväksymään kunnallisveron korotuksen palvelujen turvaamiseksi. Kunnallisveron korottamisvaateen kannatus vähentyi vuoden 2020 kesästä ja vastustus lisääntyi jonkin verran.

Enemmän kuin kaksi kolmesta vastusti ehdotusta asuinkunnan lainanoton lisäämisestä palvelujen ja työpaikkojen turvaamiseksi (69 %). Syömlälainan kannattajia löytyi vain runsaan kymmenesosan verran (12 %). Velkaantumisen vastustajien osuus lisääntyi tuntuvasti kesästä 2020 (48 % → 69 %). Vuonna 2020 kysely toteutettiin koronakriisin keskellä. Tuolloin suomalaisten suhtautuminen julkiseen velkaantumiseen muuttui hetkellisesti myönteisemmäksi. Kesällä 2024 kaikkien puolueiden kannattajien enemmistö suhtautui haluttomasti asuinkunnan lainanoton lisäämiseen.

Eniten kannatusta sai vaatimus kotikunnan rakennus- yms. investointien karsimisesta ja lykkäämisestä säästöjen aikaansaamiseksi. Tätä ehdotusta kannatti vajaa puolet väestöstä (47 %) ja kaksi viidestä (41 %) vastusti. Investointien supistamiseen kohdentui kuitenkin aiempaa vähemmän kannatusta. Investointien karsiminen sai hieman keskimäärää enemmän tukea SDP:n ja keskustan kannattajien keskuudessa. Kokoomuksen tukijat suhtautuivat asiaan muita jonkin verran torjuvammin.

2.3 Näkemykset sosiaali- ja terveystalveluiden saatavuudesta kotikunnassa

Enemmistön mielestä terveystalveluiden saatavuus asuinkunnassa heikentyi vuodesta 2023, silti vain kolmannes oli tyytymätön

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) sekä pelastustoimen tehtävät siirrettiin kunnilta ja kuntayhtymiltä nykyisille hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu nykyään pääosin valtion rahoitukseen, osin asiakas- ja käyttömaksuihin.

Loppuvuodesta 2024 suomalaisilta tiedusteltiin, minkälaisia mahdollisia muutoksia sosiaali- ja terveystalveluiden sekä pelastustalveluiden saatavuudessa ja saavutettavuudessa on asuinkunnassa tapahtunut ratkaisun jälkeen. Tämän jälkeen heiltä kysyttiin, miten tyytyväisiä tai tyytymättömiä he ovat sote- ja pelastustalveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen kotikunnassa.

Selvä enemmistö suomalaisista oli vakuuttunut siitä, että terveystalvelut omassa asuinkunnassa heikentyivät sote-ratkaisun seura-

muksena (59 %). Juuri kukaan ei uskonut terveyspalveluiden parantuneen (3 %). Reilu viidennes arvioi palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden säilyneen kutakuinkin ennallaan.

Enemmistö käytännössä kaikissa väestöryhmissä oli taipuvainen todistamaan sen puolesta, että terveyspalvelut asuinkunnassa olivat heikentyneet. Keski-ikäiset ja eläkeikää lähestyvät uskoivat muita useammin terveyspalveluiden saatavuuden hiipumiseen. Erityisen vakuuttuneita tästä olivat työntekijäasemassa olevat, maaseutumaisissa kunnissa sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat. Perussuomalaisten ja vasemmistoliiton kannattajat epäilivät muiden puolueiden tukijoita useammin, että terveyspalveluiden saatavuudessa tapahtui kuihtumista.

Moni kansalainen ajatteli myös, että sosiaalipalvelut kotikunnassa huonontuivat vuoden 2023 alun jälkeen (50 %). Kolmannes ei pystynyt ottamaan kantaa siihen, onko sosiaalipalveluiden saatavuudessa tapahtunut käännteitä suuntaan tai toiseen (32 %). Kuudenesa arvioi tilanteen säilyneen ennallaan (16 %).

Pelastuspalveluiden osalta saatavuuden ja saavutettavuuden uskottiin asuinkunnassa säilyneen sote-ratkaisun jälkeen joko ennallaan (36 %) tai sitten ei kyetty lainkaan arvioimaan asiaa (35 %). Pelastuspalveluiden saatavuuden taantumiseen uskoi vain neljäsosa kansalaisista (24 %).

Vaikka moni otaksui etenkin terveys- ja sosiaalipalveluiden saatavuuden huonontuneen vuoden 2023 alun jälkeen, aivan pielessä eivät palvelut kuitenkaan näyttäneen olevan. Suomalaisista kaksi viidestä oli erittäin tai melko tyytyväinen terveyspalveluihin asuinkunnassaan (42 %). Kolmannes oli enemmän tai vähemmän tyytymätön (33 %). Neutraalisti suhtautuvia (ei tyytyväinen, ei tyytymätön) löytyi reilun viidenneksen verran (22 %).

Keskimäärää tyytyväisempiä terveyspalveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen kotikunnassaan olivat ikääntyneimmät kansalaiset eli 61–70- ja yli 70-vuotiaat. Ammattiaseman mukaan tyytyväisiä löytyy etenkin ylempien toimihenkilöiden, yrittäjien ja eläkeläisten keskuudesta. Keskimäärää ärsyyntyneempiä olivat maaseutumaisissa kunnissa asuvat. Puoluekannan mukaan muita enemmän tyytyväisiä löytyy kokoomuksen ja SDP:n kannattajien keskuudesta. Toisessa päässä perussuomalaisten ja vasemmisto-

liiton tukijat valittivat muita kiihkeämmin terveyspalveluiden heikkoa saatavuutta asuinkunnassaan.

Lähes joka toinen antoi tunnustusta pelastuspalveluiden saatavuudelle asuinkunnassaan (45 %). Tyytymättömyyttä pelastuspalveluihin saa etsiä miltei suurennuslasilla (7 %). Yli neljännes ei pystynyt ilmaisemaan mielipidettään pelastuspalveluista asuinkunnassaan (27 %).

Kannanottaminen sosiaalipalveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen näytti olevan keskivertokansalaiselle tuskallista. Kolmannes ei kyennyt ollenkaan arvioimaan sosiaalipalveluita asuinkunnassaan (33 %). Etenkään iäkkäimmät, yli 70-vuotiaat, eivät osanneet arvioida sosiaalipalveluita. Vaikka sosiaalipalveluja on tarjolla kaikenikäisille, merkittävän osan palveluita ja kustannuksia kerryttävät vanhus- ja vammaispalveluiden käyttäjät. Tulokset kielivät ainakin siitä, että suurin osa ikäihmisistä ei ole tarvinnut sosiaalipalveluita.

2.4 Suhtautuminen kunnan ja hyvinvointialueen palveluihin

Kansalaisten mielestä kuntapalvelut toimivat paremmin kuin hyvinvointialueen palvelut

Joulukuun alussa 2024 tunnusteltiin väestön näkemyksiä kunnan ja hyvinvointialueiden palveluista. Vastaajilta kysyttiin aluksi tyytyväisyyttä kotikunnan ja oman hyvinvointialueen palveluihin kuluneella vaalikaudella. Tämän jälkeen tiedusteltiin arvioita siitä, missä määrin kotikunnan ja oman hyvinvointialueen valtuustot kykenevät vaikuttamaan alueensa palveluihin tulevalla vaalikaudella. Kysymyksiä esitettiin kaikkiaan neljä. Kysymykset johdantoineen kuuluivat seuraavasti.

”Edelliset kuntavaalit järjestettiin kesäkuussa 2021 ja edelliset aluevaalit tammikuussa 2022. Merkittävimmät kuntien tehtävät liittyvät nykyisin opetukseen ja varhaiskasvatukseen, vesi- ja jätehuoltoon, kulttuuripalveluihin sekä joukkoliikenteeseen. Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) sekä pelastustoimen tehtävät siirrettiin kunnilta nykyisille hyvinvointialueille.

Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet oman kuntasi palveluihin kuluneella vaalikaudella?

Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet oman hyvinvointialueesi palveluihin kuluneella vaalikaudella?

*Missä määrin kuntasi valtuusto kykenee mielestäsi tosiasias-
sa vaikuttamaan kuntasi tarjoamiin palveluihin tulevalla vaali-
kaudella 2025–2029?*

*Missä määrin oman hyvinvointialueesi aluevaltuusto kykenee
mielestäsi tosiasias-
sa vaikuttamaan hyvinvointialueesi tarjoamiin
palveluihin tulevalla vaalikaudella 2025–2029?”*

Yleisesti ottaen sekä asuinkunnan että oman hyvinvointialueen palveluihin kohdentui molempiin enemmän myönteisiä kuin kielteisiä lausuntoja. Suomalaisista lähes puolet oli erittäin tai melko tyytyväinen asuinkunnan palveluihin (48 %). Kaksi viidestä (38 %) oli enemmän tai vähemmän tyytyväinen hyvinvointialueensa palveluihin. Kansalaiset olivat asuinkuntansa palveluihin selvästi tyytyväisempiä kuin hyvinvointialueen palvelutarjontaan.

Aivan hyvin asioiden ei kuitenkaan koettu olevan. Oman hyvinvointialueen palveluihin kohdentui paljon enemmän tyytymättömyyttä kuin asuinkunnan palveluihin. Neljännes suomalaisista kertoi olevansa erittäin tai melko tyytymätön oman hyvinvointialueensa palveluihin (27 %). Asuinkunnan palveluihin tyytymättömiä löytyi vain kuudesosan verran (17 %).

Selitystä näkemyseroihin asuinkunnan ja hyvinvointialueen välillä voi osaksi hakea siitä, että kunnilta hyvinvointialueille siirtyneisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdentui jo ennen vuotta 2023 enemmän moitteita kuin useimpiin muihin kunnan palveluihin (mm. peruskoulut, lasten päivähoido, kulttuuripalvelut).

Väestön sisäisten suhtautumiserojen tarkastelu nosti näkyville sen, että tyytyväisyys sekä asuinkunnan että oman hyvinvointialueen palveluihin oli keskimäärää suurempaa ikääntyneimpien (60–69- ja yli 70-vuotiaiden) sekä eläkeläisten keskuudessa. Myös tulotason noustessa suopeus asuinkunnan sekä hyvinvointialueen palvelutarjontaan lisääntyi.

Poliittis-ideologiset erot olivat näkyviä, joskaan eivät suuren suuria. Kokoomuksen kannattajat olivat sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluihin tyytyväisempiä kuin muiden puolueiden tukijat. Kun tarkastellaan yksinomaan hyvinvointialueita, keskustan kannattajat suhtautuivat hyvinvointialueen palveluihin kaikkein myönteisimmin. Perussuomalaisten tukijat puolestaan suhtautuivat sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluihin keskimäärää penseämmin.

Joka toinen epäili aluevaltuuston mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin seuraavalla vaalikaudella

Suomalaiset suhtautuivat pikemminkin pessimistisesti kuin toiveikkaasti asuinkunnan ja hyvinvointialueen valtuustojen mahdollisuuksiin vaikuttaa palveluihin tulevalla vaalikaudella 2025–2029. Reilu kolmannes uskoi tulevan kunnanvaltuuston kykenevän vaikuttamaan kuntapalveluihin erittäin tai melko paljon (36 %). Vain neljännes luotti aluevaltuuston kykyihin vaikuttaa hyvinvointialueen palveluihin tulevalla vaalikaudella (25 %). Joka toinen kyseenalaisti aluevaltuuston edellytykset vaikuttaa palveluihin seuraavalla vaalikaudella (50 %).

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Miehet luottivat naisia enemmän sekä asuinkunnan että hyvinvointialueen valtuustojen mahdollisuuksiin vaikuttaa palveluihin vastaisuudessa. Ikätekijä näyttäytyi siten, että eläkeikää lähestyvät, 51–60-vuotiaat, suhtautuivat keskimäärää epäuskoisemmin kunnanvaltuuston kykyihin vaikuttaa kunnan palvelutasoon.

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin asuinkunnan ja hyvinvointialueen valtuustojen mahdollisuuksista vaikuttaa palveluihin. Kokoomuksen, keskustan ja vihreiden kannattajat suhtautuivat keskimäärää toiveikkaammin asuinkunnan valtuuston kykyihin. Enemmistö perussuomalaisista epäili kunnanvaltuuston mahdollisuuksia vaikuttaa.

Keskustan kannattajat luottivat muita selvästi enemmän oman aluevaltuuston vaikutusmahdollisuuksiin seuraavalla vaalikaudella. Myös vihreiden tukijoilla oli hieman keskivertoa enemmän uskoa aluevaltuuston kykyihin. Valtaosa etenkin perussuomalaisten kannattajista oli varsin synkällä mielellä. Aika vähän uskoa löytyi myös kokoomuksen, SDP:n ja vasemmistoliiton tukijoilta.

Asuinalue ja kuntatyyppi heijastuivat arvioissa. Itä- ja Pohjois-Suomen asukkaat olivat keskivertoa apeammalla mielialalla, oli pa kysymys asuinkunnasta tai hyvinvointialueesta. Maaseutumaisissa kunnissa asuvat suhtautuivat jokseenkin lohduttomasti myös oman kunnanvaltuuston mahdollisuuksiin vaikuttaa kunnan palveluihin.

2.5 Vaikuttaminen päätöksentekoon eri tasoilla

Alle kolmannes arvioi, että omassa välittömässä asuinympäristössä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon

Kevään 2024 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä vaikutusmahdollisuuksista päätöksentekoon eri tasoilla. Kysymyksiä esitettiin kaikkiaan seitsemän lähtien päätöksenteosta kotona ja kotia koskevista asioista päätyen vaikuttamiseen EU-tasoiseen päätöksentekoon. Kysymyssarja johdantoineen kuului seuraavasti.

”Kansalainen voi vaikuttaa asioihin välittömästi henkilökohtaisesti tai epäsuorasti osallistumalla esim. median, somen tai vaalien kautta. Seuraavassa on joukko erilaisia päätöksenteon tasoja kodin seinien sisältä aina valtakunnan ja Euroopan unionin tasolle. Millaiset mahdollisuudet sinulla on vaikuttaa päätöksentekoon seuraavilla tasoilla?”

Yhdeksän kymmenestä (89 %) tunsi, että itsellä on erittäin tai melko hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kotona neljän seinän sisällä. Enemmistö (62 %) arvioi, että vaikutusmahdollisuudet kotioloissa ovat suorastaan erinomaiset. Vain muutama prosentti (3 %) koki oman vaikutusvoimansa kotiasioissa heikoksi.

Lähes puolet suomalaisista (49 %), mukaan lukien työelämän ulkopuolella olevat, arvioi, että työpaikalla työtä koskevissa asioissa on kelvolliset mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon. Vajaa kuudesosa (14 %) koki vaikutusmahdollisuudet huonoiksi. Työelämän ulkopuolella olevat arvioivat asiaa viimeisimmän työpaikkansa perusteella.

Suomalaiset eivät suuresti kiitelleet mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon omassa välittömässä asuinympäristössään (asuin-korttelit, lähiöt, kerros- ja pientaloalueet) aluetta koskevissa asioissa. Vain alle kolmannes (29 %) ylisti mahdollisuuksia. Avoimen tyytymättömiä löytyi kuitenkin ainoastaan neljänneksen verran (25 %). Kaksi viidestä arvioi, että vaikutusmahdollisuudet ovat hyvän ja huonon rajamaastossa.

Kaksi viidestä (38 %) oli turhautunut vaikutusmahdollisuuksiinsa oman kotikuntansa asioihin. Tyytyväisiä esimerkiksi somen, median tai äänestämisen kautta vaikuttamiseen kotikunnassa oli vain reilu kymmenesosa (13 %) kuntalaisista. Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) uskoi, että vaikutusmahdollisuudet kunta-asioissa eivät ole hyviä, joskaan eivät huonojakaan.

Enemmistö arvioi, että omassa maakunnassa mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon maakuntaa koskevissa asioissa ovat erittäin tai melko kehnot (55 %). Hyvin harva (9 %) tohti kiitellä omia edellytyksiään vaikuttaa maakuntaa koskeviin asioihin.

Enemmistö koki mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon valtakunnan tasolla, Suomea koskevissa asioissa, melko tai erittäin heikoiksi (60 %). Vielä tätäkin surkeammaksi arvioitiin vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon EU:ta koskevissa asioissa (72 %).

Näkemykset muuttuivat jonkin verran vuodesta 2020. Aiempaa useampi tunsikin, että kotona kotia koskevissa asioissa vaikutusmahdollisuudet ovat ainakin melko hyvät (83 % → 89 %). Aiempaa useampi uskoi myös vaikutusmahdollisuudet suotuisiksi omassa välittömässä asuinympäristössään (25 % → 29 %).

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Naiset luottivat miehiä enemmän omiin kykyihinsä kotona kotia koskevissa asioissa. Miehet eivät olleet aivan yhtä mielissään mahdollisuuksistaan vaikuttaa kotiasioihin kuin naiset. Työpaikalla naiset kokivat vaikutusmahdollisuutensa puolestaan vähäisemmiksi kuin miehet.

Näkemykset ovat eräiltä osin sidoksissa arvioitsijan ikään. Nuoret, 18–30-vuotiaat, olivat keskimäärää vähemmän tyytymättömiä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa kotikunnan, maakunnan, valta-

kunnan ja EU:n tasoihin asioihin. Näin siitakin huolimatta, että nuoret olivat varsin passiivisia vaikuttamaan äänestämällä vaaleissa eri tasolla.

Koulutustaso näyttäytyy tuloksissa siten, että luottamus mahdollisuuksiin vaikuttaa päätöksentekoon kotona ja työpaikalla lisääntyi korkeimmin koulutettujen suuntaan. Sen sijaan korkeasti koulutettujen tyytyväisyys mahdollisuuksiin vaikuttaa kuntatasolla, omassa maakunnassa, valtakunnan tai EU:n tasolla ei juurikaan poikennut väestön keskimääräisestä tasosta.

Kuntatyyppi oli yhteydessä näkemyksiin vaikutusmahdollisuuksista omassa asuinkunnassa. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa asuvat tunsivat vaikutusmahdollisuutensa keskimäärää rajallisemmiksi. Etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuvat antoivat muita enemmän tunnustusta omille mahdollisuuksilleen vaikuttaa kotikunnassa.

Yksittäisten puolueiden kannattajien vastauksista kävi ilmi, että perussuomalaisten, SDP:n ja keskustan kannattajat olivat keskimäärää tyytymättömämpiä vaikutusmahdollisuuksiinsa valtakunnan ja EU:n tasoiseen päätöksentekoon. Kokoomuksen ja vihreiden tukijat kiittelivät muita enemmän kykyjensä vaikuttaa työpaikalla. Vasemmistoliiton tukijat tunsivat työpaikkatasolla keskimäärää enemmän voimattomuutta.

2.6 Kiinnostus asuinkunnan ja hyvinvointialueen luottamustehtäviä kohtaan

Noin puoli miljoonaa äänestysikäistä olisi pyydettyäessä erittäin halukas toimimaan vaalivirkailijana

Joulukuun 2024 tutkimuksessa vastaajille kerrottiin, että ensi huh-tikuussa kuntavaalien kanssa samaan aikaan järjestetään myös aluevaalit. Periaatteellista kiinnostusta kuntien ja hyvinvointialueiden luottamustehtäviä kohtaan selvitettiin kysymällä vastaajilta, kuinka mielellään he lähtisivät mukaan erilaisiin luottamustehtäviin, jos heitä pyydetäisiin sellaisiin. Lisäksi kysyttiin kiinnostusta toimia yleensä vaalivirkailijana eri vaaleissa.

Kokonaisuutena luottamustehtävistä suuresti kiinnostuneiden osuudet olivat kauttaaltaan jokseenkin vaatimattomia. Toisaalta

tosiasia on, ettei kaikkien tarvitse toimia toisten edusmiehinä, eikä sellainen ole mahdollistakaan.

Kuntavaaliehdokkaaksi olisi ollut lähdössä noin kuudesosa äänestysikäisestä väestöstä (17 %). Yksi kahdestakymmenestä (5 %) kertoi, että lähtisi erittäin mielellään, ja reilu kymmenesosa (12 %) melko mielellään. Aluevaaliehdokkuuden vetovoima oli selvästi alempi kuin kuntavaaliehdokkuuden. Aluevaaliehdokkaana toimimista piti periaatteessa erittäin mieluisana neljä prosenttia väestöstä ja melko mieluisana alle kymmenesosa (8 %).

Vuoden 2025 kuntavaalien ehdokasmäärä oli vajaa 29 950. Joulukuussa lähes 200 000 ihmistä olisi erittäin kiinnostunut kuntavaaliehdokkuudesta. Erittäin kiinnostuneita oli yli kuusinkertaisesti siihen nähden, mitä ehdokkaita asetettiin. Kampanjatutkimuksista tiedetään, että todellisuudessa hyvät aiheet eivät koskaan realisoidu sellaisenaan. Tämän takia halukkaita pitääkin olla moninkertainen määrä tarpeeseen nähden. Toisaalta tiedetään, että lähemmäksi vaaleja tultaessa hyvät aiheet muuttuvat varauksellisemmiksi.

Enemmän halukkuutta olla mukana vaikuttamassa kohdentui kunnallisten johtokuntien tai toimikuntien jäsenyyksiin. Kunnallisissa johtokunnissa toimimista piti periaatteessa erittäin mieluisana vajaa kymmenesosa (8 %) ja melko mieluisana noin viidesosa (21 %) kansalaisista. Hieman vähemmän kiinnostusta kohdentui kunnallisen lautakunnan jäsenyyteen (7 % + 20 %).

Hyvinvointialueen jonkin toimielimen (esim. lautakunta) jäsenyydestä oli suuresti kiinnostunut yksi seitsemästätoista (6 %). Melko mieluisana tällaista tehtävää piti lähes yksi kuudesta (16 %).

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös halukkuutta toimia vaalivirkailijana (vaalitoimitsijana). Äänestysikäisistä yli kymmenesosa oli lähtemässä erittäin mielellään tällaiseen tehtävään, jos olisi pyydetty mukaan (12 %). Kaikkiaan noin puoli miljoonaa kansalaista suhtautui periaatteessa erittäin myönteisesti vaalitoimitsijan tehtäviin kohtaan.

Mielenkiinto luottamustehtäviä kohtaan muuttui melko vähän aiemmista vastaavista tutkimuksista. Kiinnostus kunnallisten lautakuntien jäsenyyksiä kohtaan näytti kuitenkin ehkä aavistuksen

lisääntyneen aiemmasta. Muilta osin muutokset selittyivät sattumalla.

Nuoret olivat keskimäärää kiinnostuneempia osallistumaan luottamustehtäviin, vaikka äänestämisen ei välttämättä houkutakaan

Nuoremmat ikäluokat, 18–30- ja 31–40-vuotiaat, olivat keskimäärää kiinnostuneempia erityyppisistä luottamustehtävistä kuin ikääntyneemmät väestöryhmät. Nuorista, 18–30-vuotiaista, joka kuudes oli erittäin kiinnostunut kunnallisen johtokunnan jäsenyydestä (15 %) sekä vaalivirkailijana toimimisesta (16 %). Noin kymmenesosa nuorista uskoi lähtevänsä erittäin mielellään kuntavaali- tai aluevaaliehdokkaaksi, mikäli pyydettäisiin. Edellä mainitut tulokset ovat merkilläpantavia sikäli, että nuoria ei suuresti innostanut äänestämisen kuntavaaleissa. Ikääntyneimmät taas arvostivat äänestämistä, mutta eivät samassa määrin olleet kiinnostuneita itse asettumaan ehdolle tai muutenkaan osallistumaan luottamustehtäviin kunnassa tai hyvinvointialueella.

Myös sukupuoli heijastui vastauksissa. Miehet olivat naisia innostuneempia kaikista luottamustehtävistä lukuun ottamatta tehtävät vaalivirkailijana. Naisista suurempi osa kuin miehistä oli halukas toimimaan vaalivirkailijana.

Puoluekannan mukaiset erot olivat aika vähäisiä etenkin silloin, kun kohteena oli vahva kiinnostus. Eräitä havaintoja kannattaa kuitenkin mainita. Vihreiden, vasemmistoliiton ja pienpuolueiden kannattajat tunsivat keskimäärää enemmän houkuttusta toimia vaalivirkailijoina. Kunnallisten johtokuntien ja toimikuntien jäsenyydet kiinnostivat vihreiden tukijoita muita enemmän. Toisinpäin tarkasteltuna etenkin kokoomuksen ja perussuomalaisien kannattajat tunsivat keskimäärää enemmän vastenmielisyyttä kunnallisessa johtokunnassa ja vaalivirkailijana toimimista kohtaan.

Äänestämisen varmuus heijastui kiinnostukseen luottamustoimia kohtaan. Äänestämisestään täysin varmat olivat keskimäärää halukkaampia osallistumaan useimpiin yhteiskunnallisiin luottamustehtäviin. Tuntuvasti keskimäärää enemmän varmoja äänestäjiä kiinnostivat vaalivirkailijan tehtävät sekä kunnallisessa lautakunnassa ja johtokunnassa toimiminen.

2.7 Näkemykset hyvinvointiyhteiskunnasta ja -palveluista

Hyvinvointiyhteiskunnalla on hyvä kaiku, mutta sitä tulisi trimmata

Useamman vuosikymmenen ajan hyvinvointiyhteiskunnan käsite on ollut kovassa kulutuksessa. Yksimielisyys puheenvuoroissa on ulottunut siihen, että lähes kaikki haluaisivat pitää kiinni hyvinvointiyhteiskunnasta, vaikka se toimii epätydyttävästi. Näkemykset ongelmien luonteesta ja niihin tarvittavista lääkkeistä ovat sen sijaan vaihdelleet paljon. Toiset tahtovat lihottaa hyvinvointiyhteiskuntaa, toiset tavoittelevat sen laihduttamista. Joidenkin mielestä hyvinvointiyhteiskunta voidaan pelastaa veroja alentamalla, toisten mielestä niitä enenevästi keräämällä. Kaikkia, toisilleen täysin vastakkaisiakin toimia on vaadittu yhteisen hyvän nimissä.

Kansalaisten käsityksiä hyvinvointiyhteiskunnasta selvitettiin joulukuussa 2024 yleisellä tasolla sitomatta arviointeja yksiselitteisesti kuntien, hyvinvointialueiden tai valtion rooliin järjestelmän toteutuksessa. Suhteellisen laajassa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida erilaisia luonnehdintoja ja väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin ne vastaavat hänen henkilökohtaista näkemystään käsitteestä hyvinvointiyhteiskunta. Arvioitavien luonnehdintojen sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen ja ristiriitainen, aivan kuten asiasta käytävä julkinen keskustelukin, josta kysymysosiot on pitkälti johdettu.

Yleisillmäys tuloksiin kertoo, että käsitteellä on melko hyvä kaiku kansalaisten mielenmaisemassa. Hyvinvointiyhteiskunnan merkityssisällöt miellettiin laajasti myönteisiksi. Asenteisessa oli selvä systematiikka. Nykymallia eri tavoin puolustavat määreet kipusivat profiilin kärkeen, kun taas sitä kritisoivat pyrkivät painumaan pitkälti listan tyveen.

Päällimmäiseksi nousi hyvinvointiyhteiskunnan turvafunktio. Tätä kuvasti merkitysten ”tärkeä ja välttämätön turvaverkko, jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille” (68 % ilmoitti vastaavan omaa näkemystään ainakin melko hyvin ja 21 % huonosti) ja ”tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun” (60 % hyväksyi, 30 % torjui) kohoaminen laajimmin allekirjoitetuiksi. Samalla hyvinvointiyhteiskunta nähtiin mieluusti

jonkinlaiseksi yhteiseksi hankkeeksi, jossa apua tarvitsevia ei jätetä oman onnensa nojaan vaan heistä pidetään huolta.

Asennoituminen säilyi melko myötämielisenä siinäkin tapauksessa, että julkisen turvan ja palveluiden kiusallinen käänköpuoli, verotus, otetaan huomioon punninnassa. Määre ”antaa julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan kautta hyvän vastineen maksetuille veroille” kohosi listalla varsin korkealle (56 % hyväksyi ja 34 % kiisti). Jonkinasteista trimmaamisen varaa järjestelmän toiminnassa silti näki huomattavan moni. Tehottomuus- ja tuhlaussyyte ”toimii tehottomasti, palvelut heikkoja verojen korkeuteen nähden” pikemminkin hyväksyttiin kuin kiistettiin (47 % hyväksyi ja 38 % kiisti).

Vaikka hyvinvointimalli sai kansalaismielipiteeltä pikemminkin vapauttavan kuin langettavan tuomion, ihan puhtain paperein se ei selvinnyt testistä. Etenkin pitkälle viedyssä yhteiskunnan huolenpidossa ja muussa hoivassa tunnistettiin ilmeisiä huonoja puolia. Käsityksen, jonka mukaan hyvinvointiyhteiskunta ohjaa työn teon välttelyyn ja silkkaan laiskuuteen, allekirjoitti varsin moni (41 %). Kaksi viidestä uskoi hyvinvointiyhteiskunnan tarjoavan liikaa etuja ihmisille, jotka eivät apua tarvitse (40 %). Liki samansuuruinen joukko arvioi myös, että vastuu itsestä ulkoistetaan hyvinvointiyhteiskunnassa valtiolle ja muille julkisille tahoille (39 %).

Jos kohta perinpohjaista uudistamista vaativa määre ”aikansa elänyt järjestelmä, joka joutaa suureen remonttiin” epäilytti lähes joka toista, sai se hyväksynnän useammalta kuin joka kolmannelta (35 % hyväksyi ja 47 % kiisti). Hyvinvointiyhteiskuntaa ei kansalaisten mielestä kuitenkaan saisi reivata oleellisesti markkinaehtoisemmaksi. Vain reilu neljännes tuki vaatimusta, jonka mukaan hyvinvointiyhteiskuntaa tulisi kehittää enemmän yksityisiä palveluita tarjoavaksi ja suosivaksi (28 %).

Hyvinvointiyhteiskunnan taloudellinen kestävyys huoletti suomalaisia. Selvä enemmistö oli valmis allekirjoittamaan luonnehdinnan ”luvattu enemmän julkisia hyvinvointipalveluita kuin mihin on taloudellisesti varaa” (59 % hyväksyi ja 29 % kiisti). Tämän lisäksi joka toinen arvioi hyvinvointiyhteiskunnan jättävän tuleville sukupolville lohduttoman suuren velkataakan (50 %). Samaan hengenvetoon kuitenkin lähes puolet väestöstä teki tiettäväksi, että luvatut hyvinvointipalvelut pitää taata vaikka lainanottoa lisäämällä (46 %).

Keskusta-oikeistolaiset ja vihervasemmistolaiset elävät eri todellisuudessa

Väestöryhmien välisten suhtautumiserojen tarkastelu ei pääsääntöisesti tuonut esille erityistä jännitystä. Hyvinvointiyhteiskunta ymmärrettiin verrattain yhdenmukaisella tavalla eri väestöryhmissä. Siltä osin kuin eroja esiintyi, ne olivat pääasiassa korostuseroja ilmentämättä käsitysten vastakkaisuutta. Suomalaisten hyvinvointiyhteiskunta-ajattelua leimasi täten monilta osin pitkälle menevä konsensus.

Sukupuolen mukaisissa eroissa merkittäväntä oli niiden maltillisuus. Näin siksi, että totunnaisten käsitysten mukaan naisten asennoituminen on sosiaalisempaa, turvahakuisempaa ja vahvemmin tasa-arvoa tähdentävää kuin miesten. Tarkkaan katsoen naisten havaittiinkin kantavan useammin huolta hyvinvointivaltion heikentymisestä ja olevan sitä mieltä, että kansalaisille luvattut hyvinvointipalvelut pitäisi taata vaikka lainanottoa lisäämällä. Naisten parissa ilmeni muilta osin enemmän epätietoisuutta kuin miesten keskuudessa.

Ikä korreloi kannanottoihin varsin vähän. Huomionarvoisia riippuvuuksia oli havaittavissa lähinnä suhtautumisessa järjestelmän avokäsisyyteen. Ikääntyneimmät olivat taipuvaisia ajattelemaan, että hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa liikaa etuja niille, jotka eivät apua tarvitsisi. Ikäihmiset ajattelivat nuorempia yleisemmin, että järjestelmä ohjaa herkästi työnteon välttelyyn ja silkkään laiskuuteen.

Parhaiten väestön suhtautumiseroja selitti puoluekanta. Oppositio puolueiden kannattajat mielsivät hyvinvointiyhteiskunnan merkityssisällöt laajasti hyvin myönteisiksi, kun taas hallituspuolueiden tukijoiden keskuudessa ilmeni selviä soraääniä. Hallituspuolueiden kannattajien keskuudessa nousivat pinnalle järjestelmän tehottomuus- ja tuhlaussyytökset.

Puoluekohtaiset mielipideprofiilit olivat varsin erilaisia, vaikka yhtäläisyyksiäkin löytyy. Kaikkien puolueiden kannattajat (pois lukien perussuomalaisten tukijat) olivat vakuuttuneita, että hyvinvointiyhteiskunta on tärkeä turvaverkko, jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille. Muilta osin erot olivat tuntuvia. Kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan kannattajien mielestä leimallista hyvinvointiyhteiskunnalle on, että julkisia palveluita on luvattu

liian kanssa. Tämän takia on ymmärrettävää, että näiden puolueiden tukijat uskoivat tulevien sukupolvien saavan perintönä lohduttoman velkataakan.

Vihervasemmistossa, SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajien parissa hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluu luvatuista julkisista palveluista ja eduista kiinnipitäminen. Luvatut hyvinvointipalvelut pitäisi lunastaa hinnalla millä hyvänsä ja vaikka lainanottoa lisäämällä.

Kokoomuksen kannattajien mielestä hyvinvointiyhteiskuntaa kuvaa (viisi yleisintä luonnehdintaa):

- 1 *Luvattu enemmän julkisia hyvinvointipalveluita kuin mihin on taloudellisesti varaa*
- 2 *Ohjaa työntöön välttelyyn ja silkkaan laiskuuteen*
- 3 *Jättää tuleville sukupolville perinnöksi lohduttoman suuren velkataakan*
- 4 *Tärkeä ja välttämätön turvaverkko, jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille*
- 5 *Tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun*

Perussuomalaisten kannattajien mielestä hyvinvointiyhteiskuntaa kuvaa (viisi yleisintä luonnehdintaa):

- 1 *Luvattu enemmän julkisia hyvinvointipalveluita kuin mihin on taloudellisesti varaa*
- 3 *Jättää tuleville sukupolville perinnöksi lohduttoman suuren velkataakan*
- 3 *Toimii tehottomasti, palvelut heikkoja verojen korkeuteen nähden*
- 4 *Tarjoaa liikaa etuja ihmisille, jotka eivät apua tarvitsisi*
- 5 *Holhoaa ja passivoi kansalaisia*

SDP:n kannattajien mielestä hyvinvointiyhteiskuntaa kuvaa (viisi yleisintä luonnehdintaa):

- 1 *Tärkeä ja välttämätön turvaverkko, jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille*
- 2 *Vaikka ylläpito rasittaa taloutta, on myös merkittävä kilpailuetu Suomelle*

- 3 Luvatut hyvinvointipalvelut pitää taata
vaikka lainanottoa lisäämällä
- 4 Antaa julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan kautta
hyvän vastineen maksetuille veroille
- 5 Pitää huolta vastoinikäymisissä,
ei jätä apua tarvitsevia oman onnensa nojaan

*Keskustan kannattajien mielestä hyvinvointiyhteiskuntaa
kuvaava (viisi yleisintä luonnehdintaa):*

- 1 Tärkeä ja välttämätön turvaverkko,
jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille
- 2 Luvattu enemmän julkisia hyvinvointipalveluita kuin
mihin on taloudellisesti varaa
- 3 Vaikka ylläpito rasittaa taloutta,
on myös merkittävä kilpailuetu Suomelle
- 4 Tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville
yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun
- 5 Jättää tuleville sukupolville perinnöksi
lohduttoman suuren velkataakan

*Vihreiden kannattajien mielestä hyvinvointiyhteiskuntaa
kuvaava (viisi yleisintä luonnehdintaa):*

- 1 Tärkeä ja välttämätön turvaverkko,
jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille
- 2 Vaikka ylläpito rasittaa taloutta,
on myös merkittävä kilpailuetu Suomelle
- 3 Antaa julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan kautta
hyvän vastineen maksetuille veroille
- 4 Tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville
yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun
- 5 Luvatut hyvinvointipalvelut pitää taata
vaikka lainanottoa lisäämällä

*Vasemmistoliiton kannattajien mielestä hyvinvointi-
yhteiskuntaa kuvaava (viisi yleisintä luonnehdintaa):*

- 1 Tärkeä ja välttämätön turvaverkko,
jota ilman ihmiset joutuisivat heitteille

- 2 *Vaikka ylläpito rasittaa taloutta,
on myös merkittävä kilpailuetu Suomelle*
- 3 *Antaa julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan kautta
hyvän vastineen maksetuille veroille*
- 4 *Luvatut hyvinvointipalvelut pitää taata
vaikka lainanottoa lisäämällä*
- 5 *Tarjoaa erilaisista lähtökohdista oleville
yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun*

Kannanotoista voisi esittää monenlaisia tulkintoja. Tulosten mukaan hyvinvointiyhteiskunnan palveluita arvostetaan eikä niiden totunnaisia tuottamisen ja jakamisen periaatteita saati isoa kuvaa haluttaisi muuttaa. Melko hyväksyttyä oli, että yhteiskunta kaitsee, kasvattaa, huoltaa ja hoivaa (veroja vastaan) kansalaisen kehdestä hautaan. Huomattava osa kansasta arvioi kuitenkin yhteiskunnan kehityksen edellyttävän vanhojen rakenteiden purkamista ja trimmaamista. Vaatimukset hyvinvointiyhteiskunnan toimintatapojen muuttamisesta synnyttävät vastakkaisella puolella herkästi lisää ahdistusta ja epävarmuutta.

3 Suhtautuminen maan talouden sopeutustoimiin

3.1 Kansalaisten harminaiheet

Keväällä 2024 suomalaisia kiukuttivat monet asiat

Huhtikuussa 2024 selvitettiin suomalaisten harmin aiheita. Vastaajille esitettiin kahdeksantoista asiaa sisältänyt lista ja kysyttiin, mitkä kaikki asiat aiheuttavat itselle verenpaineen nousua ja harmittavat toden teolla. Kysymys oli niin sanottu monivalintakysymys, joten vastaajien oli mahdollista nimetä niin monta harmin aihetta kuin halusivat.

Suomalaisilla oli keväällä 2024 varsin monia tasavahvoja harmin aiheita. Enemmistöä hiersi vihapuhe, trollaus (54 %). Muita merkittävimpiä ärtymyksen aiheita olivat sosiaalietuuksien väärinkäyttö (46 %), ihmisten suvaitsemattomuus (44 %) sekä hallituksen suunnittelemat työelämäheikennykset ja sosiaaliturvan leikkaukset (44 %). Kaksi viidestä oli kiukkuinen kohdatessaan työhaluttomuutta (42 %), sosiaalista häiriökäyttäytymistä (42 %), sote-palveluiden heikkoa saatavuutta (42 %) sekä ihmisten jatkuvaa marmatusta ja ruikutusta (42 %).

Sen sijaan vain pienen vähemmistön keskuudessa koettiin verenpaineen nousua synnyttäväksi asioiksi jatkuva Venäjästä varoitte-
lu (10 %), yrittämisen arvostuksen puute (20 %), verotuksen kor-
keus (26 %) ja yksilöiden keskinäinen raaka kilpailu (27 %). Ihmi-
siä, joita ei närkästyttänyt mikään asia, löytyi erittäin vähän (1 %).

Naisilla ja miehillä oli osaksi erilaisia suuttumuksen aiheita. Naiset pitivät miehiä useammin todella ikävinä asioina viha-
puhetta, hallituksen suunnittelemia heikennyksiä työelämään ja
sosiaaliturvaan, ihmisten suvaitsemattomuutta sekä sote-palve-
luiden heikkoa tasoa ja saatavuutta. Miehiä sapetti naisia yleisem-
min Suomen kiltteys EU-asioissa, ammattijärjestöjen turhan-
aikainen lakkoilu, ihmisten liiallinen holhoaminen, julkisen sek-
torin tehottomuus, vähemmistöjen hyysääminen sekä valtion ja
kuntien velkaantuminen.

Nuoret, 18–30-vuotiaat, poikkesivat keskivertoväestöstä siinä,
että he pitivät keskimäärää vähemmän ärsyttävinä asioina kaik-
kia asioita. Ikääntyneitä, yli 60- ja 70-vuotiaita, ahdisti keskimäärää
useammin etenkin vihapuhe, työhaluttomuus, velkaantuminen,
lakkoilu sekä ihmisten marmatus ja ruikutus. Keski-ikäisiä, 41–50-
vuotiaita, häiritsi vähemmistöjen hyysäys ja 51–60-vuotiaita ih-
misten suvaitsemattomuus.

Hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajat provosoituvat eri asioista

Hallitus–oppositio-asetelma heijastui saaduissa vastauksissa. Hal-
lituspöluueiden kannattajien hampaisiin joutuivat etenkin turhan-
aikainen lakkoilu, työn vieroksunta, velkaantuminen, sosiaali-
etuuksien väärinkäyttö, vähemmistöjen hyysääminen ja nykyajan
ihmisten ainainen marmatus. Oppositioöluueiden tukijoita när-
kästyttivät vihapuhe, hallituksen suunnittelemat leikkaukset sekä
ihmisten suvaitsemattomuus. Hallituspöluueiden tukijoita ärsyt-
tävien asioiden lista oli laajempi kuin opposition kannattajilla.
Oppositioöluueiden tukijoiden suuttumus kohdentuu voimalli-
sesti muutamaan asiaan.

Entä miten puoluekanta erotteli harmin aiheita tarkemmin?
SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat ovat ärtyneitä
etenkin vihapuheesta ja trollauksesta sekä ihmisten suvaitsema-
tomuudesta ja kapeakatseisuudesta. Vihreiden ja vasemmisto-

liiton kannattajia ärsytti lisäksi myös yksilöiden keskinäinen kilpailu ja kampittaminen. Kokoomuksen ja perussuomalaisten tukijoita hiersivät velkaantuminen, lakkoilu, nykyajan ihmisten marmatus, sosiaalietuuksien väärinkäyttö ja työn vieroksunta. Perussuomalaisten kannattajia kiusasivat edellä mainittujen lisäksi liiallinen kiltteys EU:n pöydissä ja vähemmistöjen hyysääminen.

Tuloksista kävi myös ilmi, että vaaleissa äänestämättä jättämiin taipuvaisten ihmisten hermoja koettelivat keskimäärää yleisemmin sote-palveluiden heikko saatavuus ja maahanmuuttajien hyysääminen. Puoluekannastaan epä tietoisten (ei osaa sanoa) keskuudessa nousivat näkyviin heikot sote-palvelut ja hallituksen suunnittelemat leikkaukset ärtymystä synnyttävänä tekijöinä.

3.2 Luottamus eri tahojen talousviestintään

Kansalaiset luottavat suomalaisiin taloustieteilijöihin ja tutkimuslaitoksiin

Kevään 2024 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin näkemyksiä siitä, kuinka totuudenmukaisiksi eri tahojen puheet, lausunnot ja viestit koetaan Suomen talouden tilasta. Arvioitavia tahoja oli kaikkiaan kaksitoista. Vastaajat arvioivat eri tahoja neliporaisella asteikolla.

Enemmistö kansalaisista arvioi kahdeksan tahon viestinnän maan talouden tilasta olevan ainakin melko totuudenmukaista. Minkään tahon viestintää ei suoranaisesti kyseenalaistettu. Toisaalta täysin totuudellisenä ei pidetty yhdenkään tahon sanomaa. Eniten luottamusta kohdentui suomalaisiin taloustieteilijöihin ja tutkimuslaitoksiin. Neljä viidestä arvioi suomalaisten taloustieteilijöiden ja tutkimuslaitosten (79 %) viestinnän totuudenmukaiseksi tai melko totuudenmukaiseksi.

Kaksi kolmesta luotti myös valtiovarainministeriön virkamiesten (68 %), pankkien (68 %), kansainvälisten luottoluokittajien (64 %) ja ulkomaisten taloustieteilijöiden (63 %) lausumiin. Lisäksi enemmistö kansasta antoi puhtaat paperit myös maan hallitukselle (57 %), tiedotusvälineille (55 %) ja pääministerille (53 %).

Näkyvässä määrin epäilyä kohdentui kuitenkin kolmeen tahoon. Suomalaisista lähes joka toinen (48 %) arvioi ammatti-

yhdistysliikkeen viestit maan talouden tilasta vain vähän tai ei lainkaan totuudelliseksi. Enemmän kuin kaksi viidestä koki opposition (46 %) sekä työnantaja- ja yrittäjäjärjestöjen (44 %) viestinnän arveluttavaksi maan talouden tilaa koskevista asioista.

Myös suomalaisten luottamus itselle läheisten ihmisten puheisiin ja sanomisiin maan talouden tilaa sivuavissa asioissa oli melko vaatimatonta. Alle puolet arvioi läheisten ihmisten viestit jollakin tavalla paikkansapitäviksi (47 %), kolmannes epäili (33 %) ja viidennes ei pystynyt arvioimaan asiaa ollenkaan.

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Miehillä oli naisia enemmän luottamusta maan hallitukseen ja pääministeriin sekä kansainvälisiin luottoluokittajiin. Naiset pitivät opposition ja ay-liikkeen viestejä uskottavampina kuin miehet. Naiset uskoivat myös läheisten ihmisten sanomisia hieman enemmän kuin miehet.

Näkemykset olivat sidoksissa arvioitsijan ikään. Varttuneimmat ikäluokat olivat keskimäärää vakuuttuneempia siitä, että pankit, luottoluokittajat, valtiovarainministeriön virkamiehet ja pääministeri viestivät talousasioista pääasiassa rehellisesti. Nuoret (18–30-vuotiaat) uskoivat opposition sekä yrittäjä- ja työnantaja-järjestöjen viestejä herkemällä korvalla kuin ikääntyneet. Nuorista joka toinen luotti ay-liikkeen taloutta koskeviin julkilausumiin siitäkin huolimatta, että nuoret eivät ole kovin innokkaita järjestäytymään.

Kokoomuksen kannattajat tunsivat keskimäärää enemmän luottamusta eri tahojen talousviestintää kohtaan lukuun ottamatta oppositiota ja ay-liikettä.

Puoluekanta oli yhteydessä suhtautumiseen eri tahojen viesteihin Suomen talouden tilasta. Seuraavassa on yhteenveto eri puolueiden kannattajien suurimmista poikkeamista väestön keskiarvosta.

Kokoomuksen kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Pääministeri	93 %
– Maan hallitus	89 %
– Valtiovarainministeriön virkamiehet	87 %
– Suomalaiset taloustieteilijät ja tutkimuslaitokset	87 %
– Pankit ja rahoituslaitokset	87 %

– Kansainväliset luottoluokittajat	81 %
– Ulkomaiset taloustieteilijät ja tutkimuslaitokset	74 %
– Työnantaja- ja yrittäjäjärjestöt	63 %
– Itselle läheiset ihmiset	60 %
– Tiedotusvälineet	58 %

Perussuomalaisten kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Maan hallitus	87 %
– Valtiovarainministeriön virkamiehet	82 %
– Pääministeri	81 %
– Ulkomaiset taloustieteilijät ja tutkimuslaitokset	69 %
– Työnantaja- ja yrittäjäjärjestöt	54 %

SDP:n kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Oppositio	77 %
– Ammattiyhdistysliike	74 %
– Tiedotusvälineet	62 %

Keskustan kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Valtiovarainministeriön virkamiehet	74 %
– Työnantaja- ja yrittäjäjärjestöt	58 %

Vihreiden kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Suomalaiset taloustieteilijät ja tutkimuslaitokset	86 %
– Ulkomaiset taloustieteilijät ja tutkimuslaitokset	77 %
– Valtiovarainministeriön virkamiehet	74 %
– Oppositio	71 %
– Tiedotusvälineet	70 %
– Ammattiyhdistysliike	57 %

Vasemmistoliiton kannattajat uskovat keskimäärää enemmän seuraavien tahojen viestejä:

– Ammattiyhdistysliike	77 %
– Oppositio	72 %

3.3 Suhtautuminen keinoihin maan talouden tilan kohentamiseksi

Eläkkeitä ja julkisia hyvinvointipalveluita ei saisi leikata eikä lainanottoa lisätä

Keväällä 2024 Kunnallissalan kehittämissäätiö selvitti kansalaisten kantoja julkisen talouden erilaisiin mahdollisiin sopeuttamistoimiin. Vastaajille esitettiin lista erilaisista keinoista maan talouden tasapainottamiseksi, kulujen vähentämiseksi ja tulojen kasvattamiseksi. Tavoitteena oli selvittää, mitkä pahaltakin maistuvista keinoista olisivat niitä, joita oltaisiin valmiita kannattamaan ainakin jossakin määrin. Kysymys kuului seuraavasti:

”Miten suhtaudut seuraaviin mahdollisiin keinoihin maamme talouden tasapainottamiseksi, kulujen vähentämiseksi ja tulojen kasvattamiseksi, jos ajattelet asiaa pidemmällä yli kolmen vuoden tähtäimellä?”

Tuloksia voi tarkastella monella eri tavalla. Tuloksista piirtyi yleiskuva, jonka mukaan ainoastaan muutamat toimenpiteet olivat sellaisia, joita oltiin halukkaita käyttämään. Enemmistön kannattamia keinoja löytyi vain kaksi. Selvä enemmistö suomalaisista suhtautui myönteisesti isojen julkisten hankintojen lykkäämiseen (69 %) ja yritystukien karsimiseen (65 %). Joka toinen kannatti myös veropohjan laajentamista (säädetään uusia veroja) (50 %) ja lähes puolet verojen korottamista (47 %).

Muut toimet olivat sellaisia, joiden toteuttaminen maistuisi enemmän tai vähemmän pahalta. Keinoja, joihin kohdentui eniten vastustusta (vastusti tai vastusti jossain määrin), olivat eläkkeiden leikkaaminen (73 %), lainanoton lisääminen entisestään (73 %), eläkeiän korottaminen (69 %) ja julkisten hyvinvointipalveluiden karsinta (63 %).

Enemmistö suomalaisista vastusti myös sosiaali- ja työttömyys-etuuksien leikkauksia (57 %) sekä julkisten palvelumaksujen korotuksia (55 %). Verojen korottaminen (50 %) ja julkisen omaisuuden myyminen (50 %) oli monien mielestä varsin epämieluisia.

Tulokset muuttuivat hieman vuoden 2023 tammikuusta. Kansalaiset suhtautuivat aiempaa jonkin verran suopeammin verojen

korottamiseen ja veropohjan laajentamiseen. Myös sosiaali- ja työttömyysetujen sekä eläkkeiden leikkaamiseen kohdentui aiempaa jonkin verran enemmän ymmärtämystä.

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin erilaisista keinoista maan talouden tilan kohentamiseksi. Hallituspuolueiden tukijat suhtautuivat keskimäärää myönteisemmin hyvinvointipalveluiden ja sosiaalietuuksien leikkauksiin, käyttö- ja palvelumaksujen korotuksiin sekä eläkeiän nostamiseen. Verojen kiristämistä hallituspuolueiden tukijat kavahtivat toisin kuin opposition kannattajat.

Oppositiopuolueiden kannattajien oli hallituspuolueiden kannattajia vaivattomampaa sulattaa verotuksen tiukentamiseen ja lainanoton lisäämiseen tähtäävät toimet. Etenkin julkisten hyvinvointipalvelujen tyypistäminen tuntui oppositiopuolueiden tukijoiden mielestä myrkyn nielemiseltä.

Yksittäisten puolueiden kannattajien eroista voi mainita sen, että kokoomuksen tukijat suhtautuivat keskimäärää myönteisemmin hyvinvointipalveluiden ja sosiaalietuuksien leikkauksiin sekä eläkeiän nostamiseen. Muita nuivemmin he suhtautuivat veronkorotuksiin ja lainanoton lisäämiseen. Perussuomalaisten kannattajat antoivat tukensa erilaisten sosiaalietuuksien leikkauksille. Sen sijaan ehdotukset verojen korotuksista ja eläkkeisiin kajoamisesta maistuivat kitkeriltä.

Jos vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajat saisivat yksinään päättää, sosiaali- ja työttömyysetuja ei leikattaisi. Veroja oltiin valmiita korottamaan, veropohjaa laajentamaan ja elinkeinoelämän tukia karsimaan. SDP:n ja vasemmistoliiton tukijat suhtautuivat keskimäärää nuivemmin myös eläkeläisten etuuksien leikkaamiseen.

Ikätekijä näyttäytyi eräiltä osin suhtautumisessa talouden sopeuttamistoimiin. Ikääntyneet, 61–70- ja yli 70-vuotiaat, joista monet ovat jo eläkkeellä, suhtautuivat keskimäärää suopeammin eläkeiän korottamiseen. Sen sijaan olemassa olevien eläkkeiden leikkaukset olisivat maistuneet karvailta. Eläkeikää lähestyviä (51–60-vuotiaita) ehdotus eläkeiän korottamisesta suorastaan kauhistutti.

Sukupuolen mukaisista eroista voi todeta, että naiset suhtautuivat miehiä ymmärtäväisemmin lähinnä julkisen omaisuuden

myyntiin ja isojen julkisten hankintojen lykkäämiseen. Miehistä naisia suurempi osa kannatti jonkinlaista etuuksien karsimista sekä käyttö- ja palvelumaksujen korottamista keinoina tasapainottaa maan julkista taloutta. Sukupuolten näkemyksissä ei ilmennyt juurikaan eroja suhtautumisessa lainanottoon ja julkisten hankintojen karsintaan.

Monissa Kunnallissalan kehittämissäätiön kansalaismielipidetä sivuavissa tutkimuksissa on myös aiemmin käynyt ilmi, että käytännön keinoihin julkisen talouden vakauttamiseksi on suhtauduttu melko varauksellisesti. Tämä siitäkin huolimatta, että kansalaiset ovat eri vuosina olleet valmiita tunnustamaan tarpeen tehdä jotakin. Silti juuri mitkään keinot eivät näytä kelpaavan talouden vahvistamiseksi. Veroja ei saisi korottaa, velkaa ei pidä lisätä eikä julkisia palveluita saa karsia, saati käyttömaksuja korottaa.

4 Kunta- ja aluevaalit 2025

4.1 Mitkä asiat ovat tärkeitä kunta- ja aluevaaleissa?

Tärkeimmät asiat tiivistyvät terveys- ja vanhuspalveluihin

Joulukuussa 2024 selvitettiin suomalaisten näkemyksiä vuoden 2025 huhtikuun kunta- ja aluevaaleista. Seuraavassa tarkastellaan vastaajien arvioita erilaisten vaaliteemojen merkityksestä kunta- ja aluevaaleissa. Haastateltavat arvioivat kaikkiaan 25 erilaista asiaa, jotka mahdollisesti nousevat esille vaalikampanjassa. Vastaajat punnitsivat jokaista yksittäistä asiaa neliporaisella asteikolla sen mukaan, miten tärkeäksi he kokevat ne vaaleissa.

Jakaumatasolla tuloksia voidaan tulkita monella eri tavalla. Seuraavassa tarkastelun perustaksi on valittu niiden osuudet, jotka arvioivat asiaan vaikuttamisen erittäin tai melko tärkeäksi.

Mikäli tuloksista halutaan nimetä jonkinlainen päällimmäinen äänestäjien tahto, silloin sen voisi tiivistää kuntien ja hyvinvointialueiden peruspalveluihin. Asiat, joihin valtaosa äänestäjistä haluaa vuosi toisensa jälkeen päteviä vastauksia ja toimia, ovat terveyspalvelut, vanhustenhuolto, työllisyys, peruskoulut ja pelastuspalvelut. Nämä asiat olivat kansalaisten listan kärkipäässä jo 2021 kuntavaalien alla toteutetussa tutkimuksessa.

Muita tärkeistä tärkeimpiä asioita olivat lähiympäristön turvallisuus, tekniset palvelut sekä kotikunnan talous. Tulokset viittaavat siihen, että kansalaisilla ei ole selkeää kuvaa, mikä kuuluu kuntien ja mikä hyvinvointialueiden tehtäviin. Toisaalta asialla ei ole merkitystä, koska yksittäinen kansalainen arvioi asiaa itsensä kannalta, kuinka tärkeäksi asia koetaan oman välittömän asuin- ympäristön kannalta. Mikäli tarkastellaan ainoastaan erittäin tärkeänä pitävien osuutta, kohoavat terveyspalvelut selvästi muita tärkeämmäksi kunta- ja aluevaaliteemaksi.

Suomalaiset pitävät seuraavia asioita erittäin tai melko tärkeänä huhtikuun kunta- ja aluevaaleissa (10 tärkeintä):

<i>Terveyspalvelut</i>	95 %
<i>Vanhusten huolto</i>	92 %
<i>Työllisyys</i>	90 %
<i>Peruskoulut</i>	89 %
<i>Pelastuspalvelut</i>	89 %
<i>Lähiympäristön turvallisuus</i>	88 %
<i>Tekniset palvelut</i>	86 %
<i>Kotikunnan talous ja velkaantuminen</i>	85 %
<i>Syrjäytyminen, köyhyys</i>	83 %
<i>Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset</i>	82 %

Selvästi vähiten tärkeä teema liittyi kuntaliitoksiin. Muita keskimäärää vähemmän tärkeitä asioita kunta- ja aluevaaleissa olivat kansalaisten mielestä kulttuuripalvelut, maahanmuutto sekä kuntapalveluiden ulkoistaminen. Toisaalta nämä asiat voisivat olla vaalien lopputuloksen kannalta keskeisiä, koska ne jakavat väestön kutakuinkin kahtia. Suhtautumisesta kulttuuripalveluihin on mahdollista saada aikaa vastakkainasettelu, jolla voi olla vaikutusta äänestäjien ratkaisuihin.

Mitatuista vähiten tärkeät asiat ovat seuraavat (ei kovinkaan tai ei lainkaan tärkeä):

<i>Kuntaliitokset</i>	58 %
<i>Kulttuuripalvelut</i>	43 %
<i>Maahanmuutto</i>	38 %
<i>Kunnallisten palveluiden kilpailuttaminen ja ulkoistaminen</i>	34 %

Näkemykset muuttuivat jonkin verran neljän vuoden takaisesta tutkimuksesta. Aiempaa tärkeämpiä asioita olivat terveyspalvelut, peruskoulut sekä valtion velkaantuminen. Merkillepantavaa on se, että kotikunnan talous huoletti kansalaisia aiempaa vähemmän, kun taas valtion talouden tilasta oltiin aiempaa enemmän huolissaan. Aiempaa vähemmän haluttiin huomiota kiinnittää asuinalueiden suunnitteluun, verotukseen, joukkoliikenteeseen sekä yrityspalveluihin.

Mitkä ovat puolueiden kannattajien tärkeimmät vaaliteemat?

Koska ehdokkaita asettavat puolueet ilmoittavat olevansa erilaisia ja toistensa vaihtoehtoja, myös niiden äänestäjillä voidaan ajatella olevan poikkeavia näkemyksiä siitä, mitkä asiat ovat kunta- ja aluevaaleissa tärkeitä. Kunkin puolueen kannattajien keskuudessa tarkastelu voidaan tehdä kahdella eri tavalla. Voidaan kuvata kannattajien poikkeamaprofilia, joka kertoo, paljonko kannattajat poikkeavat koko väestön keskiarvosta. Toinen tapa on kuvata kunkin puolueen valintojen tärkeysjärjestystä. Seuraava yhteenveto perustuu molempiin tarkastelutapoihin.

Puoluekohtaiset tärkeysprofiilit muotoutuivat äkkiseltään katsottuna pitkälti toistensa kaltaisiksi. Tärkeimmistä vaaliteemoista vallitsi verrattain laaja yhteisymmärrys. Kunkin puolueen kymmenen tärkeimmän listalta löytyi paljolti samoja asioita. On melkein helpompi listata se, mitkä asiat eivät mahtuneet kaikkien puolueiden ”top 10” -listalle. Terveyspalvelut, vanhusten huolto, peruskoulut ja pelastuspalvelut sijoittuivat kymmenen kärkeen riippumatta puolueesta. Näiden lisäksi eri puolueiden kannattajien yhteisiä huolenaiheita, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, olivat työllisyys ja lähiympäristön turvallisuus.

Kokoomuksen kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa

(asteikkokeskiarvojen perusteella):

Terveyspalvelut

Pelastuspalvelut

Lähiympäristön turvallisuus

Vanhusten huolto

Valtion talous ja velkaantuminen

Kotikunnan talous ja velkaantuminen

*Peruskoulut
Työllisyys
Tekniset palvelut
Verotus*

*Perussuomalaisten kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

*Terveyspalvelut
Lähiympäristön turvallisuus
Vanhusten huolto
Työllisyys
Peruskoulut
Pelastuspalvelut
Kotikunnan talous ja velkaantuminen
Valtion velkaantuminen ja talous
Verotus
Tekniset palvelut*

*SDP:n kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

*Terveyspalvelut
Vanhusten huolto
Syrjäytyminen, köyhyys
Peruskoulut
Työllisyys
Pelastuspalvelut
Lähiympäristön turvallisuus
Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
Lasten päivähoito
Tekniset palvelut*

*Keskustan kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):*

*Terveyspalvelut
Vanhusten huolto
Pelastuspalvelut
Peruskoulut
Kotikunnan talous ja velkaantuminen*

*Lähiympäristön turvallisuus
Työllisyys
Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
Syrjäytyminen, köyhyys
Valtion talous ja velkaantuminen*

*Vihreiden kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):
Terveyspalvelut
Ympäristön- ja luonnonsuojelu
Peruskoulut
Syrjäytyminen, köyhyys
Vanhusten huolto
Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
Työllisyys
Pelastuspalvelut
Lähiympäristön turvallisuus
Joukkoliikenne*

*Vasemmistoliiton kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa
(asteikkokeskiarvojen perusteella):
Terveyspalvelut
Syrjäytyminen, köyhyys
Peruskoulut
Vanhusten huolto
Työllisyys
Ympäristön- ja luonnonsuojelu
Kirjastopalvelut
Pelastuspalvelut
Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
Joukkoliikenne*

Miten puolueiden kannattajat poikkesivat koko väestön keskiarvosta?

Kun tarkastellaan puolueiden kannattajien poikkeamia koko aikuisväestön keskiarvosta, käy ilmi, että kokoomuksen kannattajat erottautuivat muiden puolueiden kannattajista siinä, että heidän keskuudessaan valtion velkaantuminen, kuntaliitokset, elinkeinojen

kehittäminen sekä kotikunnan talous olivat keskimäärää tärkeämpiä asioita. Syrjäytyminen ja kulttuuripalvelut olivat vähemmän tärkeitä kuntavaaleissa kuin kansalle keskimäärin.

Perussuomalaisten kannattajat halusivat kiinnittää kuntavaaleissa huomiota etenkin maahanmuuttoon, verotukseen sekä valtion velkaantumiseen. Ympäristön- ja luonnonsuojelu sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelut koettiin keskimäärää vähemmän tärkeiksi asioiksi.

SDP:n kannattajat kokivat keskimäärää tärkeämmiksi syrjäytymisen ja köyhyyden sekä kulttuuripalvelut. Vähemmän tärkeitä asioita olivat valtion velkaantumisen hillitseminen sekä elinkeinojen kehittäminen.

Keskustan kannattajat noteerasivat hieman keskimäärää tärkeämmiksi asioiksi kunta- ja aluevaaleissa elinkeinojen kehittämisen ja valtion velkaantumisen. Keskimäärää vähemmän tärkeänä kuntavaaliteemana keskustan kannattajat pitivät maahanmuuttoa sekä ympäristönsuojelua.

Vihreiden kannattajien poikkeamalistalla korostuivat keskimääräistä tärkeämpinä ympäristön- ja luonnonsuojelu, joukkoliikenne sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelut. Valtion ja kotikunnan velkaantuminen olivat keskimäärää vähemmän tärkeitä asioita.

Vasemmistoliiton kannattajien odotukset kohdentuivat muita voimakkaammin kirjasto- ja kulttuuripalveluihin, ympäristön- ja luonnonsuojeluun, joukkoliikenteeseen sekä syrjäytymiseen ja köyhyyteen. Valtion ja kotikunnan talous tuntuivat keskimäärää vähemmän tärkeiltä asioilta.

4.2 Äänestämisen varmuus kuntavaaleissa

Enemmistö suomalaisista oli varma äänestämisestään kuntavaaleissa

Selvä enemmistö (61 %) äänestysikäisistä kansalaisista uskoi joulukuussa 2024, että äänestää varmasti kuntavaaleissa. Lukema on aavistuksen suurempi kuin neljä vuotta aiemmin toteutetussa vastaavassa tutkimuksessa (60 %). Aiempien vaalien alla toteutettujen tutkimusten perusteella tiedetään, että äänestämisestään täysin varmojen osuus ennakoi toteutuvaa äänestysprosenttia.

Vuoden 2021 kuntavaalit kuitenkin siirrettiin koronapandemian takia huhtikuusta kesäkuuhun. Äänestysaktiivisuus jäi 55 prosenttiin ja oli hyvistä aikeista huolimatta alemmalla tasolla kuin edellisissä, vuoden 2017 huhtikuun kuntavaaleissa.

Keskimäärää enemmän epävarmuutta ilmeni nuorten ikäluokkien, opiskelijoiden, työntekijöiden, työttömien ja vähemmän koulutettujen keskuudessa. Nuorista, 18–30-vuotiaista, alle puolet (47 %) oli varma, että käy äänestämässä. Yli 70-vuotiaiden joukossa kolme neljästä oli täysin vakuuttunut äänestamisestään kuntavaaleissa (76 %). Ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät, korkeasti koulutetut sekä eläkeläiset olivat keskimäärää varmempia äänestämässä käymisestään.

Kun tarkastellaan eri puolueiden kannattajien äänestämisen varmuutta, muita vakuuttuneempia olivat etenkin vasemmistoliiton kannattajat (82 % äänestää varmasti). Perussuomalaisen ja SDP:n kannattajat olivat muiden puolueiden kannattajia jonkin verran epävarmempia siitä, lähtevätkö kuntavaaleissa uurnille.

Alueellisesti äänestamisestään täysin vakuuttuneita löytyi keskimäärää enemmän pääkaupunkiseudulta ja Uudeltamaalta. Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa oltiin vähemmän varmoja äänioikeuden käyttämisestä.

Puolue painoi äänestyspäätöksessä selvästi enemmän kuin ehdokas

Kumpi sitten oli tärkeämpi valinnan ja ratkaisujen kannalta kuntavaaleissa, puolue vai ehdokas? Tutkimuksessa asiaa lähestyttiin suoralla kysymyksenasettelulla.

Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) ilmoitti, että puolue on paljon tai jonkin verran tärkeämpi kuin ehdokas. Kolmannes (33 %) arvioi, että puolue ja ehdokas ovat yhtä tärkeitä asioita valintatilanteessa. Joulukuussa 2024 suomalaisista vajaa viidennes uskoi, että ehdokas on tärkeämpi (18 %).

Puolueen painoarvo äänestyspäätöksessä on vahvistunut portaanoimaisesti aiempien kuntavaalien alla toteutettujen kyselyjen tuloksista (26 % → 35 % → 43 %). Kun vuoden 2021 kuntavaalien alla reilu kolmannes ilmoitti, että puolue on ratkaisujen kannalta tärkeämpi kuin ehdokas, joulukuussa 2024 tällä tavalla suhtautui useampi kuin kaksi viidestä.

Äänestämässä käymisestäään varmoista joka toinen piti puoluetta selvästi tärkeämpänä ratkaisujensa kannalta kuin ehdokasta. Satavarmasti äänestäväistä vain kuudesosa sanoi, että ehdokas on sittenkin tärkeämpi kuin puolue. Epävarmoista mutta luultavasti äänestäväistä noin kaksi viidestä painotti puoluetta ja reilu viidennes ehdokasta. Kansalaisista, jotka eivät aikoneet äänestää, keskimäärää useampi piti ehdokasta tärkeämpänä kuin puoluetta.

Puoluekannan mukaan ilmeni, että puoluetta tärkeämpänä pitäviä löytyi keskimäärää enemmän vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajien keskuudesta. Keskustan tukijoista keskimäärää useampi koki valinnassa ehdokkaan olevan puoluetta tärkeämpi.

Tulokset vaihtelevat vastaajien ikäryhmän mukaan. Nuorimpien, 18–30-vuotiaiden, keskuudessa ilmeni, ehkä yllätyksellisesti, muita enemmän puoluetta tärkeämpänä pitäviä. Osaksi tätä saattaa selittää se, että tutkimusaineistossa tässä joukossa oli vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajia keskimäärää enemmän. Ikääntyneimpien ryhmien parissa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka pitivät puoletta ja ehdokasta yhtä tärkeinä asioina.

4.3 Suhtautuminen aluevaaleihin

Enemmistö piti aluevaaleja näennäisvaaleina

Joulukuussa 2024 selvitettiin mielipiteitä myös aluevaaleista. Vastaajille esitettiin joukko aluevaaleja sivuavia väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Seuraavassa tarkastellaan tiivistetysti keskeisiä tutkimuksen tuloksia.

Enemmistö äänioikeutetuista (55 %) arvioi, että aluevaalit ovat kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien toimiva väylä. Epäuskoi- sia oli reilu neljännes (29 %). Tulosta on mahdollista tulkita siten, että ainakin periaatteessa aluevaltuusto voisi toimia kansalaisten tärkeänä vaikutusväylänä. Usko aluevaalien merkitykseen näytti lisääntyneen syksystä 2021 (36 % → 55 %). Muutos selittyy sillä, että aiemmin kysyttiin arviota tulevasta, mikä takia epätietoisia (ei osaa sanoa) oli poikkeuksellisen paljon.

Vaikka suomalaiset pitivät aluevaltuustoja ja aluevaaleja periaatteessa toimivana vaikuttamisväylänä, soraääniä oli melkoisesti.

Selvä enemmistö kansalaisista piti aluevaaleja näennäisvaaleina, koska valtio päättää hyvinvointialueiden tehtävistä ja rahoituksesta (58 %). Eri mieltä väittämän kanssa oli neljännes vastaajista (26 %).

Monet äänioikeutetuista olivat valmiita jopa luopumaan aluevaaleista. Joka toinen suomalainen allekirjoitti väittämän, jonka mukaan aluevaalien sijaan kuntien tulisi nimetä edustajansa hyvinvointialueiden valtuustoihin (48 %). Neljännes torjui väittämän (25 %) ja yli neljänneksellä ei ollut näkemystä asiasta (37 %). Tuloksista kävi ilmi, että hallituspuolueiden kannattajat olivat oppositiopuolueiden tukijoita halukkaampia luopumaan aluevaaleista. Etenkin perussuomalaisten tukijat olivat valmiita hankkiutumaan eroon aluevaaleista. Keskustan ja vihreiden kannattajat suhtautuivat ajatukseen keskimäärää kielteisemmin.

Yksi keino vahvistaa hyvinvointialueiden itsehallintoa olisi verotusoikeus. Suomalaisilla ei kuitenkaan ole selkeää näkemystä siitä, pitäisikö hyvinvointialueille antaa verotusoikeus. Kolmannes (33 %) kannatti ja vähän suurempi osa suhtautui nuivasti (37 %). Yli kolmannes ei pystynyt lainkaan ottamaan kantaa (31 %). Verotusoikeus hyvinvointialueille miellytti etenkin SDP:n ja vasemmistoliiton kannattajia. Perussuomalaisten tukijat puolestaan suhtautuivat selvästi keskimäärää nuivemmin ehdotukseen hyvinvointialueiden verotusoikeudesta.

Poliittisten luottamustoimien kasaantumista pidettiin ongelmallisena

Yhdestä asiasta suomalaiset näyttäisivät olevan poikkeuksellisen yksimielisiä. Kansalaiset olivat taipuvaisia rajoittamaan poliittisten luottamustehtävien kasaantumista. Neljä viidestä (80 %) yhtyi väitteeseen, että samojen ihmisten ei pitäisi olla päättämässä valtakunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien asioista. Vain yksi kymmenestä (11 %) tohti olla eri mieltä. Suomalaisten tahto rajoittaa eritasoisten poliittisten luottamustoimien kasaantumista lisääntyi vuodesta 2021 (68 % → 80 %). Merkillepantavaa on se, että valtaosa kaikkien puolueiden kannattajista oli valmis rajoittamaan poliittisten luottamustehtävien kasaantumista.

Suhtautumista siihen, kuinka monessa luottamustehtävässä eri päätöksentekotasolla poliittisen päättäjän pitäisi voida toimia,

tiedusteltiin myös erillisellä suoralla kysymyksenasettelulla, joka kuului seuraavasti:

”Nykyisin on mahdollista toimia luottamustehtävissä samanaikaisesti eri päätöksentekotasolla, kansanedustajana, hyvinvointialueen valtuutettuna ja kunnanvaltuutettuna. Kuinka monessa tehtävässä poliittisen päättäjän tulisi mielestäsi voida samanaikaisesti toimia?”

Valtaosa suomalaisista oli innokas rajoittamaan poliitikkojen päällekkäisiä tehtäviä eri päätöksentekotasolla (kunnanvaltuusto, aluevaltuusto ja eduskunta). Joka toinen (49 %) katsoi, että kaksi päällekkäistä tehtävää kerrallaan riittäisi, ja kaksi viidestä (40 %) oli rajaamassa poliittisen päättäjän tehtävät vain yhteen kerrallaan, joko kansanedustajan, aluevaltuutetun tai kunnanvaltuutetun rooliin. Ainoastaan yksi kahdestakymmenestä (4 %) soi päättäjän toimivan kaikilla tasoilla samanaikaisesti.

Monet pitivät kuntavaalia tärkeämpänä kuin aluevaalia

Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin myös sitä, kumpi kevään 2025 vaaleista on oman itsensä tai hänen läheistensä kannalta tärkeämpi vaali, kuntavaali vai aluevaali. Suomalaisista kaksi viidestä piti kuntavaalia tärkeämpänä (41 %). Samansuuruinen joukko arvioi kunta- ja aluevaalit yhtä tärkeiksi (41 %). Vain yksi kahdestakymmenestä koki aluevaalin oman elämänsä kannalta tärkeämmäksi (5 %).

Kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajien keskuudessa oli muita enemmän niitä, joiden mielestä kuntavaali on aluevaalia tärkeämpi. SDP:n tukijoista yli puolet piti näitä vaaleja itsensä ja läheistensä kannalta samanarvoisina. Kaikkien puolueiden kannattajien keskuudesta löytyi hyvin vähän (alle kymmenesosa) sellaisia, joiden mielestä aluevaalit ovat kuntavaaleja tärkeämmät.

Sukupuoli oli yhteydessä näkemyksiin. Miehistä joka toisen mielestä kuntavaalit olivat aluevaaleja tärkeämmät. Naisista näin suhtautui vajaa kolmannes. Naisista joka toinen arvioi kunta- ja aluevaalien olevan yhtä tärkeitä itsensä kannalta.

Ammattiasema heijastui myös näkemyksissä. Ylemmät toimihenkilöt kokivat, että kuntavaalit ovat tärkeämmät. Eläkeläiset

olivat taipuvaisia pitämään vaaleja itsensä tai läheistensä kannalta samantarvoisina. Opiskelijoiden ja työttömien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka eivät kyenneet arvioimaan asiaa.

Äänestämässä käymisestään varmoista lähes puolet (45 %) painotti kuntavaalien merkitystä ja samansuuruinen joukko koki kunta- ja aluevaalit samantarvoisiksi. Ihmisistä, jotka olivat taipuvaisia jättämään vaaleissa äänestämättä, enemmän kuin kaksi viidestä oli kykenemätön ottamaan kantaa kysymykseen.

5 Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset

5.1 Suhtautuminen maan hallitukseen ja oppositioon

Luottamus hallituksen kykyihin oli syksyllä 2024 vaatimatonta

Kesäkuussa 2024 selvitettiin suomalaisten suhtautumista maan hallitukseen ja oppositioon. Aluksi tiedusteltiin yleisarviota Petteri Orpon johtaman hallituksen (kokoomus, perussuomalaiset, RKP ja kristillisdemokraatit) kyvystä hoitaa maamme asioita kuluvalle vaalikaudella. Tämän jälkeen tiedusteltiin näkemystä opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle.

Suomalaisista kolmannes (34 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko hyvä. Noin kuudesosa (17 %) suhtautui asiaan neutraalisti (ei hyvä eikä huono). Lähes joka toinen (46 %) epäili maan hallituksen kyvykkyyttä vuosi hallituksen muodostamisen jälkeen.

Luottamus Orpon johtaman hallituksen kykyihin lisääntyi syyskuusta 2023. Hallituksen kyvykkyyden hyväksi arvioivien osuus lisääntyi viisi prosenttiyksikköä. Näkemyksiä Orpon hallituksen kyvystä hoitaa maan asioita oli mahdollista verrata myös arvioihin edellisen hallituksen kyvykkyydestä vastaavana ajankohtana

noin vuosi hallituspohtjan muodostamisen jälkeen. Luottamus Orpon hallitukseen oli pienempää kuin usko Marinin hallitukseen kesällä 2020.

Hallitus-oppositio-asetelma heijastui arvioissa maan hallituksen pätevydestä. Selvä enemmistö hallituspuolueiden kannattajista (68 %) arvioi hallituksen kyvyn hyväksi. Reilu kymmenesosa (12 %) hallituspuolueiden tukijoista oli epäuskoisia. Oppositioapuolueiden kannattajista lähes kolme neljästä (71 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko huono.

Puoluekannan mukaan kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat olivat vakuuttuneita hallituksen onnistumisesta. RKP:n ja kristillisdemokraattien tukijat puolestaan eivät olleet yhtä varmoja hallituksen mahdollisuuksista hoitaa kunnialla maan asioita.

Hallituksen puolustajia löytyi näkyvässä määrin varsinkin ikään-tyneiden, ylempien toimihenkilöiden, yrittäjien, akateemisten ja hyväätuloisten keskuudesta. SAK:n jäsenet, työntekijät, työttömät, pienituloiset ja työväenluokkaan samaistuvat suhtautuivat maan hallitukseen varsin varauksellisesti.

Myös opposition kykyihin kohdentui epäuskoa

Arviot opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle olivat myös vaatimattomia. Alle kolmannes (30 %) uskoi opposition kyvyn erittäin tai melko hyväksi. Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) epäili opposition kyvykkyyttä. Suhtautuminen oppositioniin ei suuresti muuttunut vuoden 2023 syyskuusta.

Usko oppositioniin on pysytellyt kutakuinkin vakiona eri mitauksissa. Usko nykyopposition kykyihin tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle oli syksyllä 2023 kuitenkin aavistuksen suurempaa kuin edellisellä vaalikaudella lähes vastaavana ajankohtana, jolloin nykyiset oppositiopuolueet olivat hallitusvastuussa. Kesäkuussa 2024 opposition kykyihin luotti vajaa kolmannes, kun noin neljä vuotta aiemmin vain neljännes.

Oppositioapuolueiden kannattajien enemmistö (54 %) luotti opposition pätevyyteen tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Suurimman oppositiopuolueen, SDP:n, kannattajista yli puolet (58 %) uskoi opposition kykyihin. Vasemmistoliiton kannattajista valta-

osa luotti oppositioon (72 %). Keskustan ja vihreiden tukijat eivät olleet vakuuttuneita, sillä heistä alle puolet luotti opposition taitoihin. Hallituspuolueiden kannattajat eivät ymmärrettävästi noteeranneet oppositiota juuri miksiäkään.

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös mielipidettä siitä, toivoisiko nykyhallituksen kaatuvan mahdollisimman nopeasti. Tulokset kielivät osaltaan poliittisesta polarisaatiosta ja vastakkainasettelusta kansalaisten keskuudessa. Kaksi viidestä (40 %) olisi ollut mielissään hallituksen kaatumisesta. Lähes joka toinen suhtautui ajatukseen nuivasti (46 %). Mielipidejakauma ei muuttunut lainkaan vuoden 2023 syyskuusta.

Hallituksen pikaista kaatumista toivovat etenkin SDP:n (74 %), vihreiden (71 %) ja vasemmistoliiton (88 %) kannattajat. Enemmistö myös SAK:n jäsenistä, opiskelijoista, työttömistä ja pienituloisista soisi hallituksen kaatuvan ennen aikojaan. Ajatuksen tyrmäävät hallituspuolueiden tukijoiden rinnalla ikääntyneimmät kansalaiset, ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät sekä suhteellisen hyvätuloiset.

5.2 Arvosanat maan hallitukselle

Enemmistö kansalaisista arvioi hallituksen epäonnistuneen sote-asioissa

Kesäkuussa 2024 selvitettiin myös mielipiteitä maan hallituksen onnistumisesta eri asioissa. Vastaajien tuli antaa arvio hallituksen onnistumisesta kaikkiaan 16 eri asiassa.

Leimaa-antavaa tuloksissa oli se, että väestö kitsasteli hyvien arvosanojen antamisessa. Enemmistö väestöstä antoi hallitukselle kiitosta oikeastaan yhdessä asiassa kuudestatoista. Enemmistö antoi erittäin tai melko hyvän arvosanan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (59 %). Tämän lisäksi hallitus vastaanotti näkyvässä määrin suitsutusta sisäiseen turvallisuuteen ja rikollisuuteen liittyvissä kysymyksissä (38 %).

Huomattavaa tyytymättömyyttä kohdentui sosiaali- ja terveydenhuoltoon koskeviin asioihin. Selvä enemmistö suomalaisista arvioi hallituksen onnistuneen heikosti sote-asioissa (64 %). Paljon tyytymättömyyttä suuntautui myös hallituksen toimiin koulutus- ja

sivistysasioissa (51 %) ja verotuksessa (47 %) sekä työllisyyden (46 %) ja maan talouden tilan parantamisessa (46 %).

Kansalaisten suhtautumisesta hallitukseen kertoi myös se, miten hallituksen otaksuttiin onnistuneen vastaajien itsensä ja heidän perheidensä tarpeiden huomioonottamisessa. Tässä asiassa tyytyväisiä löytyi neljänneksen (23 %) verran ja tyytymättömiä oli lähes joka toinen (45 %). Neljännes (27 %) arvioi hallituksen menestyneen tässä asiassa jotenkuten (ei hyvin eikä huonosti).

Näkemyksiä Orpon hallituksen saavutuksista oli mahdollista verrata arvioihin Marinin hallituksen toimista edellisellä vaalikaudella vastaavana ajankohtana, noin vuosi käytyjen eduskuntavaalien jälkeen. Marinin hallitus sai lähes kaikilta osin parempia arvosanoja kuin Orpon hallitus. Orpon hallitus on suosittu ainoastaan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Opposition tukijat antoivat tunnustusta hallitukselle vain ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa

Puoluekanta heijastui näkemyksissä. Oppositiopuolueiden kannattajille tuotti tuskaa antaa hallitukselle hyviä arvosanoja. Kuitenkin ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa hallitusta kiitelti lähes puolet oppositiopuolueiden tukijoista (46 %). Muissa asioissa hallitus ei vastaanottanut oppositiopuolueiden kannattajilta juurikaan tunnustusta. Hallituspuolueiden tukijat puolestaan antoivat hallitukselle runsaasti hyviä arvosanoja lähes kaikissa asioissa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Melko vaatimattomaksi hallituspuolueiden tukijat arvioivat hallituksen toimet sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvien asioiden hoitamisessa.

Yksittäisistä puoluekannan mukaisista eroista voi todeta, että kokoomuksen kannattajat olivat kaikkein tyytyväisimpiä hallituksen toimintaan. Myös perussuomalaisten äänestäjät kannattivat hallituksen toimia lähes asiasta riippumatta. RKP:n ja kristillisdemokraattien kannattajat olivat vaisumpia todistamaan hallituksen puolesta. Keskustan kannattajat olivat keskimäärää tyytyväisempiä hallituksen toimiin ulkoisessa ja sisäisessä turvallisuuspolitiikassa sekä kunta-asioissa. SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden tukijat edustivat ääripäätä, jossa suoranaisia

kiitoksia hallitukselle ei pystynyt kiskomaan edes hohtimilla. Jokin verran SDP:n ja vihreiden kannattajat antoivat siimaa arvioi-
dessaan hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Kaikkien hyvien arvosanojen keskiarvo kieli siitä, että kansalaisista vajaa kolmannes (30 %) oli tyytyväinen maan hallituksen toimiin eri asioissa. Lähes kaksi viidestä (38 %) oli tyytymätön. Neljännes (24 %) arvioi hallituksen onnistuneen eri asioissa jollakin tavoin, osaksi kompuroiden. Tällä tavalla tarkasteltuna suhtautuminen hallitukseen heikentyi kokonaisuudessaan kahden vuoden takaisesta vastaavasta mittauksesta.

5.3 Näkemykset maan hallituksen toimien oikeudenmukaisuudesta

Enemmistön mielestä hallitus oli kohdellut epäoikeudenmukaisesti opiskelijoita, lapsia ja nuoria sekä työttömiä

Kesäkuussa 2024 selvitettiin mielipiteitä siitä, miten oikeuden- tai epäoikeudenmukaisesti maan hallitus on päätöksissään ja toimissaan kohdellut eri väestöryhmiä. Vastaajien tuli antaa arvio hallituksesta kaikkiaan kahtatoista väestöryhmää koskien.

Enemmistö kansalaisista arvioi, että hallitus on päätöksissään ja toimissaan käsitellyt epäoikeudenmukaisesti opiskelijoita (60 %), lapsia ja nuoria (53 %) sekä työttömiä (53 %). Lähes joka toinen uskoi myös, että eläkeläisiä ja ikääntyneitä (49 %) sekä palkansaajia (45 %) oli kohdeltu kaltoin.

Merkillepantavaa oli se, että hallituksen ei uskottu kohdelleen yhtäkään ryhmää täysin oikeudenmukaisesti. Joka toinen otak-
sui kuitenkin, että hallitus olisi toimissaan kohdellut työnantajia ainakin jokseenkin oikeudenmukaisesti (50 %). Varsin moni arvioi, että myös yrittäjiä olisi kohdeltu silkkihansikkain (45 %). Työnantajia ja yrittäjiä koskevat tulokset kielivät siitä, että näihin ryhmiin kuuluvia ei kansalaisten mielestä ollut kohtuuttomasti kuritettu ja että he olisivat olleet enemmänkin saama-
puolella.

Kysyttäessä näkemystä, miten hallitus on kohdellut vastaajaa itseään, hajosivat mielipiteet melko tasan kahtia. Kaksi viidestä oli vakuuttunut, että hallitus on kohdellut häntä reilusti (42 %).

Käytännössä yhtä moni uskoi, että häntä itseään oli kovisteltu liian kanssa (39 %). Keskimäärää tyytyväisempiä omaan kohtaloonsa olivat ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät ja hyvätuloiset kansalaiset. Opiskelijat, nuoret (18–20-vuotiaat), pienituloiset, heikosti koulutetut ja työttömät arvioivat, että heitä itseään on kohdeltu epäoikeudenmukaisesti.

Opposition tukijoiden mielestä hallitus oli kohdellut kaltoin lähes kaikkia väestöryhmiä, hallituspuolueiden kannattajien mielestä ketään ei ollut ”sorsittu”

Miehillä ja naisilla oli osaksi erilaisia näkemyksiä siitä, miten maan hallitus on kohdellut eri ryhmiä. Naiset olivat jokseenkin vakuuttuneita, että eläkeläisiä ja ikääntyneitä, opiskelijoita, lapsia ja nuoria oli kovisteltu liian kanssa. Miehillä oli naisia useammin taipumusta nähdä, että eri ryhmiä olisi kohdeltu enemmänkin oikeudenmukaisella tavalla.

Ikä oli myös yhteydessä näkemyksiin. Nuorista, 18–30-vuotiaista enemmistö uskoi, että heitä itseään, myös kaikkia palkansaaajia, opiskelijoita ja työttömiä oli kovisteltu kohtuuttomasti. Ikääntyneet (yli 60-vuotiaat) suhtautuivat paljon suopeammin hallituksen toimiin. Heidän mielestään maan hallitus oli ”kurmoottanut” lähinnä eläkeläisiä ja vanhuksia. Tästä huolimatta vain noin neljännes ikääntyneistä arvioi hallituksen kohdelleen heitä henkilökohtaisesti epäoikeudenmukaisesti.

Puoluekanta erotteli näkemyksiä. Oppositioapuolueiden kannattajien mielestä maan hallitus oli kohdellut epäoikeudenmukaisesti kaikkia ryhmiä lukuun ottamatta työnantajia, yrittäjiä ja kaupungeissa asuvia. Enemmistö oppositioapuolueiden tukijoista koki, että hallitus on kohdellut kaltoin myös heitä itseään henkilökohtaisesti.

Hallitusapuolueiden kannattajat suhtautuivat maan hallituksen päätöksiin ja toimiin tuntuvasti lempeämmin. Liian kovakouraisesti ei heidän mielestään ollut kohdeltu yhtäkään väestöryhmää. Hallitusapuolueiden tukijoiden näkemykset painoutuivat suuntaan, jossa hallitus olisi käsitellyt tomissaan eri ryhmiä, jos ei suoraan oikeudenmukaisesti, niin jotenkin neutraalin tasapainoisesti. Vain yksi seitsemästä koki hallituksen päätösten kohdelleen häntä itseään epäoikeudenmukaisesti.

5.4 Suhtautuminen maahanmuuttoon

Syksyllä 2024 suomalaiset suhtautuivat hieman aiempaa nuivemmin pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin

Syksyllä 2024 selvitettiin suomalaisten suhtautumista maahanmuuttoon. Näkemyksiä selvitettiin seuraavilla kolmella kysymyssarjalla:

”Viime aikoina on puhuttu maahanmuuttajista ja maahanmuutosta. Missä määrin nykyiseen verrattuna seuraaviin ryhmiin kuuluvia ihmisiä voisi mielestäsi muuttaa kotikuntaasi tai lähialueellesi (esim. maakuntaasi)?”

”Mikäli Suomea uhkaa työvoimapula muun muassa alhaisen syntyvyyden ja ikääntymisen vuoksi eikä työntekijöitä ja veronmaksajia ole riittävästi, niin miten suhtaudut tässä tilanteessa seuraaviin asiaa sivuaviin väitteisiin?”

”Jos työperäinen maahanmuutto Suomeen lisääntyisi, niin millainen vaikutus sillä olisi pidemmällä tähtäimellä suomalaiselle yhteiskunnalle yleensä?”

Suomalaisista joka toinen olisi ottanut nykyistä enemmän vastaan omaan kotikuntaan tai lähialueelle ulkomaalaisia työntekijöitä muista EU-maista (51 %). Kolmannes (33 %) ilmoitti, että muista EU-maista voisi muuttaa omaan asuinympäristöön työnhakijoita yhtä paljon kuin ennenkin.

Kaksi viidestä (41 %) olisi vastaanottanut nykyistä enemmän ulkomaalaisia opiskelijoita. Samansuuruinen joukko (41 %) toivoi opiskelijoita samassa määrin kuin aiemminkin. Vain pieni vähemmistö, noin kuudesosa, suomalaisista oli supistamassa opiskelijoiden sijoittumista kotiseudulleen.

Kysyttäessä näkemyksiä ulkomaalaisten työntekijöiden vastaanottamisesta EU:n ulkopuolisista maista haarautuivat suomalaisten näkemykset kolmeen osaan. Lähes kaksi viidestä (38 %) halusi tähän ryhmään kuuluvia muuttavan asuinympäristöönsä nykyistä enemmän. Vajaa kolmannes (30 %) oli säilyttämässä tilanteen ennallaan ja runsas neljännes (29 %) oli vähentä-

mässä EU:n ulkopuolelta tulevien työntekijöiden määrää nykyisestä.

Kielteisimmin suomalaiset suhtautuivat pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Useampi kuin kaksi viidestä (43 %) suomalaisesta oli halukas supistamaan nykyisestä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sijoittumista kotiseudulleen. Vain viidennes (20 %) oli valmis vastaanottamaan tähän ryhmään kuuluvia nykyistä enemmän.

Maahanmuuttoa koskevat asenteet säilyivät pääosin ennallaan verrattuna vuoteen 2023. Aiempaa hieman suurempi osa oli kuitenkin halukas vähentämään pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden sekä EU:n ulkopuolisten maahanmuuttajien sijoittumista kotiseudulleen.

Kuntatyyppi oli yhteydessä suhtautumiseen eri maahanmuuttajaryhmien sijoittumiseen lähiasuinseudulle. Pääkaupunkiseudulla asuvat suhtautuivat johdonmukaisesti keskimäärää myönteisemmin. Muuta väestöä varauksellisemmin maahanmuuttoon asennoituivat maaseutumaaisissa kunnissa asuvat.

Myös koulutustausta ja ammattiasema heijastuivat asenteisiin eri ryhmien maahanmuutosta. Korkeasti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt suhtautuivat muuta väestöä suopeammin maahanmuuttoon. Vähiten koulutusta saaneet, työntekijät ja työttömät asennoituivat keskimäärää nuivemmin.

Puoluekannan mukaan vihreiden ja perussuomalaisten kannattajat olivat toistensa vastakohtia. Vihreiden kannattajat olivat keskimäärää taipuvaisempia lisäämään käytännössä kaikkien ryhmien muuttoa omalle asuinseudulleen. Perussuomalaisten kannattajat puolestaan olivat mieluusti vähentämässä maahanmuuttoa nykyisestä.

Suomen toivottiin toteuttavan aktiivista työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan ulkopuolelta

Suomalaisten suhtautumista työperäistä maahanmuuttoa kohtaan selvitettiin neljällä asenneväittämällä. Selvä enemmistö hyväksyi väitteen, jonka mukaan Suomen pitäisi toteuttaa työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi aktiivista työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan ulkopuolelta (64 %). Vajaa kolmannes asettui vastarintaan (31 %). Keskimäärää myönteisemmin

aktiivisen maahanmuuttopolitiikan harjoittamiseen suhtautuivat ikääntyneimmät kansalaiset.

Kaksi kolmesta oli sitä mieltä, että EU:n ulkopuolelta tuleville maahanmuuttajille tulisi määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan (67 %). Neljännes (26 %) suhtautui tällaiseen ehdotukseen torjuvasti.

Suomalaiset jakaantuivat kahteen leiriin, kun he ottivat kantaa väitteeseen, joka mukaan työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä. Kaksi viidestä (42 %) kannatti sääntelemätöntä työperäistä maahanmuuttoa ja niukka enemmistö (52 %) vastusti. Rajoittamattoman työperäisen maahanmuuton vastustus lisääntyi jonkin verran kesästä 2023 (46 % → 52 %).

Väittämä, jonka mukaan julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistiin uskomuksiin, jakoi maan väestön myös eri leireihin. Reilu kolmannes (35 %) allekirjoitti väittämän ja lähes joka toinen (49 %) kiisti. Ääripäitä edustivat perussuomalaisten ja vihreiden tukijat. Valtaosa perussuomalaisten kannattajista hyväksyi väitteen todenperäiseksi (68 %). Vihreiden kannattajat puolestaan torjuivat sen (76 %).

Enemmistö arvioi maahanmuuton lisääntymisen vaikuttavan pidemmällä aikavälillä myönteisesti suomalaisen yhteiskuntaan

Tutkimuksessa vastaajat arvioivat myös sitä, millainen vaikutus työperäisen maahanmuuton lisääntymisellä olisi Suomeen pidemmällä tähtäimellä. Enemmistö (54 %) otaksui, että työperäisen maahanmuuton lisääntyminen vaikuttaisi pidemmällä aikavälillä suomalaisen yhteiskuntaan myönteisesti. Viidennes (20 %) epäili, että työperäisen maahanmuuton kasvulla olisi vahingollisia seuraamuksia yhteiskuntaan. Joka kymmenes (11 %) arvioi, että maahanmuuton lisääntyminen ei vaikuta suuntaan eikä toiseen.

Ikä oli yhteydessä näkemyksiin työperäisen maahanmuuton kasvun mahdollisista vaikutuksista. Ikääntyneet arvioivat vaikutukset keskimäärää useammin myönteisiksi. Näin ajattelivat myös

korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt, eläkeläiset ja pääkaupunkiseudun asukkaat.

Puoluekanta selitti suhtautumista. Kokoomuksen, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudesta löytyi selvästi keskimäärää enemmän niitä, jotka arvelivat työperäisen maahanmuuton vaikuttavan pitkällä tähtäimellä yhteiskuntaa hyödyttävästi. Perussuomalaisten tukijoista joka toinen uskoi, että maahanmuuton lisääntymisellä olisi kielteisiä seuraamuksia.

5.5 Syntyvyyttä sivuavat arviot ja mielipiteet

Kansalaiset uskoivat erilaisten toimeentulotukien olevan tehokkaita keinoja alhaisen syntyvyyden pysäyttämiseksi

Syksyllä 2024 selvitettiin kansalaisten näkemyksiä alhaisesta syntyvyydestä maassamme. Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajat arvioivat erilaisia syntyvyyden edistämistä sivuavia keinoja niiden tehokkuuden näkökulmasta. Tämän lisäksi he ottivat kantaa lukuisiin syntyvyyttä sivuaviin asenneväättämiin sen mukaan, miten ne vastaavat heidän henkilökohtaisia näkemyksiään asiasta.

Aluksi vastaajille kerrottiin, että syntyvyys on Suomessa laskenut 2010-luvulla. Syntyvyys ei ole Suomessa aiemmin ollut näin alhainen, mikä on aiheuttanut keskustelua maassamme. Arvioinnin kohteena olleiden kysymysten sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen ja osin ristiriitainen, aivan kuten asiasta käytävä julkinen keskustelukin, josta kysymysosiot on johdettu.

Syksyllä 2024 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta laadittu selvitys syntyvyyden laskun syistä sekä kaksikymmentä toimenpide-ehdotusta, joilla voitaisiin tukea ihmisiä pääsemään lähemmäksi haluamaansa lapsilukua. Selvityksessä ehdotetut keinot sivusivat muun muassa vauva- ja lapsiperheiden taloudellisia kannustimia ja palveluita, lasten ajoitusta elämänsä kulussa, hedelmällisyystietoisuutta sekä arjen elämänhallinnan ja parisuhteiden tukemista.

Kunnallisalan kehittämissäätiön kyselytutkimuksessa syksyllä 2024 tehokkaimmiksi keinoiksi alhaisen syntyvyyden pysäyttämiseksi, yhdestätoista arvioitavana olleesta, nähtiin nuorille kohdennetut taloudelliset tuet sekä erilaiset koulutus- ja työllisyys-

toimet elinolojen kohentamiseksi. Kolme neljästä arvioi, että erilaiset tukitoimet perhe-elämän ja työn paremmaksi yhteensovittamiseksi olisivat erittäin tai melko tehokkaita keinoja (77 %). Lähes kolme neljästä luotti siihen, että koulutus- ja työllisyystoimet nuorten elinolojen kohentamiseksi olisivat tehokkaita (72 %). Kaksi kolmesta luotti myös lapsiperheiden suoraan taloudelliseen tukemiseen (lapsilisien korotus, vauvarahat, lapsivähennykset verotuksessa) (66 %).

Osa testatuista keinoista koettiin varsin vähän tehoaviksi toimituksi syntyvyyden edistämisessä. Syntyvyysviestinnän lisääminen lisääntymisikäisille ja hedelmällisyysopetuksen vahvistaminen kouluissa tuntuivat kansalaisten mielestä jokseenkin tehotomilta keinoilta. Suomalaiset eivät suuremmin uskoneet myöskään siihen, että nuorien ensisynnyttäjien tukeminen ikääntyneempiä synnyttäjiä enemmän olisi tepsivä keino.

Tuloksista kävi ilmi myös se, että naiset pitivät miltei kaikkia keinoja tehokkaampina syntyvyyden alentamisen pysäyttämisessä kuin miehet. Myös sillä, oliko vastaajalla omia lapsia, oli yhteyttä arvioihin. Jos oli omia lapsia, käytännössä useimpien keinojen uskottiin tepsivän. Etenkin talouksissa, joissa oli alaikäisiä lapsia, arvioitiin taloudellisten tukitoimien vaikuttavan. Ikäeroista voi todeta, että nuoret, 18–30-vuotiaat, luottivat keskimäärää lujemmin suoriin taloudellisiin tukiin lapsiperheille ja ensisynnyttäjille.

Enemmistö nuoriin ikäluokkiin kuuluvista ja lapsettomista ajatteli, että lapsia ei kannata hankkia

Tutkimuksessa vastaajat ottivat kantaa kaikkiaan yhdeksääntoista syntyvyyttä sivuavaan asenneväittämään. Yleissilmäys tuloksiin kertoi, että suomalaisilla oli jossain määrin toisilleen korville lyöviä näkemyksiä syntyvyydestä. Kansalaiset olivat kuitenkin mykistävän yksimielisiä siitä, että syntyvyyden lasku on ongelma. Sen uskottiin olevan seurausta ihmisten muuttuneista henkilökohtaisista toiveista ja valinnoista (87 %). Selvä enemmistö hyväksyi myös sen, että nuoret ja keski-ikäiset eivät halua lapsia samalla tavalla kuin heitä vanhemmat ihmiset (69 %).

Alhainen syntyvyys kuitenkin huoletti ihmisiä. Alhaisen syntyvyyden uskottiin uhkaavan merkittävästi eläkejärjestelmämme toimivuutta tulevaisuudessa (79 %). Alhaisen syntyvyyden

arvioitiin myös uhkaavan peruspalveluiden järjestämistä etenkin pienissä kunnissa (77 %). Selvä enemmistö uskoi myös sitoutumisen parisuhteeseen olevan nykyisin vaikeampaa kuin joskus ennen (69 %). Enemmistö tyrmäsi teesin, jonka mukaan syntyvyyden lasku Suomessa olisi väliaikaista eikä siitä kannattaisi olla huolissaan (73 %).

Enemmistö kansalaisista uskoi, että lapsiperheille suunnattujen tukien merkittävä tasokorotus nostaisi syntyvyyden korkeammalle tasolle (60 %). Vain vajaa kolmannes suhtautui epäuskollisesti (30 %). Samaan hengenvetoon kuitenkin puolet vastaajista arvioi, että isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riitä ylläpitämään korkeaa syntyvyyttä (49 %).

Lukuisat suomalaiset uskoivat taloudellisen epävarmuuden ylläpitävän alhaista syntyvyyttä. Kaksi kolmesta sanoi, että monilla nuorilla ei ole varaa saada lapsia ja perustaa perhettä (68 %). Näin ajattelivat etenkin nuoret, 18–30-vuotiaat sekä lapsettomat ihmiset. Joka toinen suomalainen yhtyi myös väitteeseen, että elämä on nykyään niin epävarmaa, ettei lapsia kannata hankkia (50 %).

Vain reilu kolmannes allekirjoitti väitteen ”jos nuoret ajattelisivat omaa tulevaisuuttaan, he hankkisivat lapsia nykyistä enemmän” (37 %). Lähes puolet oli eri mieltä väittämän kanssa (47 %). Valtaosa nuorista, 18–30-vuotiaista, torjui väittämän, ja ikääntyneet puolestaan olivat taipuvaisia hyväksymään.

Enemmistö suomalaisista vastusti ajatusta, että maapallolla on liikaa ihmisiä, minkä takia suomalaisia ei pitäisi patistella lasten hankintaan (62 %). Vain reilu neljännes (28 %) oli valmis hyväksymään teesin, jonka mukaan Suomessa ei pidä innostaa ihmisiä lasten hankkimiseen. Joka toinen kuitenkin piti maapallon kantokykyä kuormittavaa väestönlisäystä ilmastonmuutoksen kannalta epätoivottavana asiana (52 %).

Kaiken kaikkiaan tuloksista voisi tehdä johtopäätöksen, että kansalaiset ovat syntyvyyden laskusta huolissaan ja uskoivat erilaisten kohdennettujen tukien korotuksen auttavan jonkin verran muttei ratkaisevan ongelmaa. Syntyvyyden kohentamista toivottiin muistakin kuin taloudellisista syistä. Selvä enemmistö koki, että ilman lapsenlapsia ihmiset jäävät paitsi jostakin tärkeästä (61 %). Näin ajattelivat etenkin ne ihmiset, joilla on omia lapsia, monilla myös lapsenlapsia.

Aiempaa useampi epäili Suomen olevan hyvä maa lapsille

Osa väittämistä oli sellaisia, joita testattiin aiemmin vuonna 2020. Muutokset olivat eräiltä osin tuntuja. Aiempaa useampi kiisti sen, että syntyvyyden lasku olisi väliaikaista eikä siitä kannattaisi olla huolissaan (55 % → 73 %).

Aiempaa suurempi osa oli valmis uskomaan, että lapsiperheille suunnattujen tukien merkittävä tasokorotus nostaisi syntyvyyden korkeammalle tasolle (51 % → 60 %). Samanaikaisesti aiempaa pienempi osa hyväksyi väittämän, jonka mukaan isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riitä ylläpitämään korkeaa syntyvyyttä (58 % → 49 %).

Kansalaisista aiempaa useampi epäili Suomen olevan suotuisa maa lapsille ja lapsiperheille. Entistä pienempi osa verrattuna vuoden 2020 piti Suomea yhtenä maailman parhaista maista lapsille ja lapsiperheille (70 % → 56 %). Aiempaa suurempi osa oli vakuuttunut elämän olevan nykyään niin epävarmaa, ettei lapsia kannata hankkia (43 % → 50 %).

Onko alhainen syntyvyys lopultakin ongelma?

Tutkimuksessa kysyttiin myös näkemystä, millainen ongelma alhainen syntyvyys on Suomelle. Tämän lisäksi vastaajat ottivat kantaa myös siihen, onko alhainen syntyvyys ongelma omalla asuinseudulla. Valtaosa kansalaisista piti alhaista syntyvyyttä Suomelle erittäin tai melko vakavana ongelmana (72 %). Ainoastaan vain viidennes koki, että alhainen syntyvyys ei ole juurikaan minkäänlainen ongelma.

Kaikissa väestöryhmissä tuntuva enemmistö arvioi alhaisen syntyvyyden olevan ainakin melko vakava ongelma maallemme. Nuorten, 18–30-vuotiaiden, ja lapsettomien keskuudessa oli hiekan keskimäärää enemmän niitä, jotka eivät tunnistanee alhaista syntyvyyttä ongelmaksi. Puoluekannan mukaan eniten huolissaan olivat kokoomuksen ja keskustan kannattajat ja vähiten vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat.

Suomalaisista kaksi viidestä uskoi alhaisen syntyvyyden erittäin tai melko vakavaksi ongelmaksi omalla asuinseudullaan (40 %). Lähes joka toinen arvioi alhaisen syntyvyyden omalla asuinseudulla varsin mitättömäksi asiaksi. Alhainen syntyvyys omalla asuinseudulla huoletti keskimäärää selvästi enemmän maaseutumaaisissa

kunnissa asuvia. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla oltiin taipuvaisia ajattelemaan, että alhainen syntyvyys ei ole omalla asuinalueella juurikaan ongelma.

5.6 Yhteiskunnallisten tutkimusten ja tilastojen uskottavuus

Julkisiin tilastoihin ja tutkimuksiin kohdentuu paljon luottamusta

Keväällä 2024 selvitettiin luottamusta eri tahojen tuottamiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin tilastoihin ja tutkimuksiin. Suomesa yhteiskunnallisia ja taloudellisia tilastoja, tutkimuksia ja skenaarioita tuottavat monet julkiset ja yksityiset tahot. Vastaajilta kysyttiin viisiportaisella kysymyksenasettelulla, miten luotettavina tai epäluotettavina he pitävät eri tahojen tilastoja ja tutkimuksia. Tämän lisäksi vastaajilta kysyttiin, missä määrin he uskovat erilaisiin ennusteisiin, joita aika ajoin julkistetaan tiedotusvälineissä.

Valtaosa väestöstä piti julkisia tilastoja (Tilastokeskus) yhteiskunnasta erittäin tai melko luotettavina (87 %). Enemmän kuin neljä viidestä (84 %) siunasi valtion tutkimuslaitosten tuottamat tutkimukset ja tilastot (esim. THL, VATT, UPI). Valtaosa arvioi vähintään melko luotettaviksi myös yliopistojen ja korkeakoulujen yhteiskunnalliset ja taloudelliset tutkimukset (83 %) sekä kaupunkien ja kuntien tilastot (77 %).

Etujärjestöjen ylläpitämien tutkimuslaitosten (esim. LABORE ja ETLA) tutkimustuloksiin (57 %) ja etujärjestöjen itsensä tuottamiin tilastoihin (51 %) kohdentui vähemmän luottamusta. Noin puolet väestöstä antoi puhtaat paperit etujärjestöjen tuotoksille. Niitä ei kuitenkaan juuri kukaan pitänyt epäluotettavina. Aika moni katsoi, että etujärjestöjen aikaansaannokset ovat jotakin luotettavien ja epäluotettavien välimaastossa.

Tiedotusvälineiden, yksityisten mielipidetutkimusyriyten ja erilaisten ajatushautomojen tutkimuksiin luotettiin vähemmän. Kansalaisista noin kolmannes (33 %) piti yksityisten mielipidetutkimuslaitosten tuotoksia luotettavina. Reilu kolmannes arvioi ajatuspajojen (37 %) ja tiedotusvälineiden (36 %) tuottamat tutki-

mukset uskottaviksi. Yli kolmannes arvioi edellä mainittujen tahojen tuottamien tutkimusten olevan luotettavien ja epäluotettavien raja-alueella, ei siis ihan luotettavia mutta ei myöskään epäluotettavia. Eniten avointa epäluottamusta kohdentui tiedotusvälineiden tilaamiin ja tuottamiin tutkimuksiin (25 %).

Näkemykset muuttuivat jonkin verran vuoden 2020 joulukuusta. Lähes kaikkiin tahoihin kohdentui aiempaa jonkin verran enemmän luottoa. Luottamus ajatuspajojen ja ajatushautomoiden sanomaan voimistui eniten (24 % → 37 %).

Näkemykset eri tahojen tilastojen ja tutkimusten luotettavuudesta olivat yhteydessä koulutukseen. Luottamus käytännössä kaikkien tahojen tilastoihin ja tutkimuksiin lisääntyi koulutustason noustessa. Vähemmän koulutettujen keskuudessa oli keskimäärää hieman enemmän epätietoisuutta. Akateemisesti koulutetut olivat taipuvaisia arvostamaan muita enemmän kaikkia tahoja lukuun ottamatta etujärjestöjen tuottamia tilastoja tai tutkimuksia.

Myös ikätekijä näyttäytyi arvioissa eri tahojen uskottavuudesta. Eläkeikää lähestyvät ja eläkeikäiset antoivat keskimäärää enemmän tunnustusta yliopistojen ja korkeakoulujen sekä valtion tutkimuslaitosten tutkimuksille. Nuorimmat, 18–30-vuotiaat, luottivat muuta väestöä enemmän yksityisten mielipidetutkimuslaitosten, tiedotusvälineiden ja ajatushautomojen lopputuotteisiin.

Puoluekanta oli yhteydessä käsityksiin eri tahojen yhteiskunnallisten ja taloudellisten tutkimusten ja tilastojen luotettavuudesta. Yhteenvedonomaaisesti voisi todeta, että luottamus julkisiin tilastoihin, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä valtion tutkimuslaitosten tutkimuksiin oli keskimäärää korkeampaa kokoomuksen ja vihreiden kannattajien keskuudessa.

SDP:n ja vihreiden kannattajat antoivat tunnustusta myös etujärjestöjen aikaansaannoksille. Kokoomuksen ja vihreiden tukijat arvostivat muita enemmän tiedotusvälineitä. Vihreiden kannattajat luottivat muita enemmän ajatuspajojen luomuksiin. Perussuomalaisten kannattajat poikkesivat muista siinä, että heillä oli keskimäärää vähemmän luottoa kaikkiin tahoihin. Perussuomalaisten tukijoita arveluttivat etenkin tiedotusvälineiden ja etujärjestöjen tuotokset.

Luottamus talouden suhdanne-ennusteisiin lisääntyi

Osana kyselyä selvitettiin kansalaisten uskoa erilaisiin yhteiskunnallisiin ennusteisiin, joita tiedotusvälineet julkistavat melko säännöllisesti. Vastaajat arvioivat talouden suhdanne-ennusteita, ilmastomuutosta koskevia ennusteita, pandemia-ennusteita, puolueiden kannatustutkimuksia sekä megatrendejä eli ennusteita yhteiskunnan suurista muutoksista tulevaisuudessa. Näiden ohella selvitettiin uskoa säännusteisiin ja horoskooppeihin. Näitä koskevat tulokset toimivat mittakepeinä, kun tehdään arvioita suhtautumisen tasosta muihin ennusteisiin.

Valtaosa kansasta näytti uskovan täysin tai jossain määrin säännusteisiin (86 %). Pientä varauksellisuutta oli kuitenkin havaittavissa, koska vain kymmenesosa luotti täysin. Selvä enemmistö suomalaisista luotti ainakin jossain määrin myös talousennusteisiin eli suhdannebarometreihin (77 %) sekä ilmastomuutosta koskeviin ennusteisiin (72 %). Usko puolueiden kannatusmittauksiin (67 %) ja pandemioiden ilmaantumiseen liittyviin ennusteisiin (66 %) oli myös varsin voimakasta.

Suhtautuminen niin sanottuihin megatrendeihin jakoi kansalaisia jo enemmän kahteen eri leiriin. Suomalaisista joka toinen (54 %) arvioi megatrendien ennustavan oikeansuuntaisesti yhteiskunnan suuria muutoksia tulevaisuudesta. Kaksi viidestä asennoitui megatrendien luotettavuuteen varauksellisesti (39 %). Mitkään yhteiskunnalliset ja taloudelliset ennusteet eivät kuitenkaan näyttäneet olevan yhtä epäilyttäviä kuin horoskoopit. Kansalaisista vain noin yksi seitsemästätoista (6 %) tohti tunnustaa horoskooppien olevan oikeilla jäljillä.

Näkemykset muuttuivat jonkin verran vuodesta 2020. Kaikkiin ennusteisiin kohdentui nyt aiempaa enemmän luottoa lukuun ottamatta horoskooppeja. Eniten uskottavuuttaan kohensivat talouden suhdanne-ennusteet (12 %-yksikköä).

Koulutus ja ammattiasema olivat yhteydessä näkemyksiin eri ennusteiden luotettavuudesta. Usko talousennusteisiin, puoluekannatustutkimuksiin ja erilaisiin yhteiskunnallisiin ennusteisiin lisääntyi korkeammin koulutettujen suuntaan. Myös ylemmät toimihenkilöt luottivat keskimäärää enemmän talous- ja muihin yhteiskunnallisiin ennusteisiin.

Puoluekannan mukaan usko talouden suhdanne-ennusteisiin ja megatrendeihin oli keskimäärää korkeampaa kokoomuksen ja vihreiden tutkijoiden keskuudessa. SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat tulivat vakuuttuneiksi etenkin ilmastomuutokseen ja pandemioihin liittyvistä ennusteista. Vihreiden kannattajat uskoivat muita voimakkaammin puoluekannatusmittauksiin. Perussuomalaisten kannattajien parissa oli muita selvästi enemmän niitä, jotka suhtautuvat epäilevästi megatrendeihin sekä ilmastomuutosta ja pandemioita sivuaviin ennusteisiin.

5.7 Suomalaisten luottamus tulevaan

Suomalaisten luottamus tulevaisuuteen heikentyi

Syksyllä 2024 selvitettiin kansalaisten arvioita erilaisten tulevaisuuskuvien toteutumisesta kuluvan vuosikymmenen aikana eli ennen vuotta 2030. Testatut asiat olivat kaikki sellaisia, jotka ovat alituisen julkisen keskustelun alaisena. Näkemyksiä selvitettiin seitsemällätoista kysymyksellä, joita vastaajat arvioivat neliportaisella asteikolla.

Valtaosa suomalaisista oli ainakin melko luottavainen siihen, että Suomessa maanpuolustustahto säilyy korkealla tasolla (82 %) ja että Suomen maanpuolustuskyky on vastaisuudessa kansainvälisesti huipputasoa (81 %). Noin puolet uskoi myös, että Suomessa kannattaa perustaa yrityksiä ja yrittää (49 %). Lähes joka toinen arvioi lisäksi, että tieteen ja tutkimuksen voimavarat kehittyvät myönteisesti (48 %).

Kaikilta muilta osin enemmistö suhtautui lähitulevaisuuden kehitykseen lohduttoman synkkämielisesti. Kansalaisilla oli heikosti uskoa siihen, että Suomen ja Venäjän suhteet paranisivat kuluvan vuosikymmenen aikana. Valtaosa ei luota tämän kehityksen toteutumiseen (84 %). Suomalaiset suhtautuivat epäuskoisesti siihen, että kansalaisten luottamus politiikkaan vahvistuisi (85 %) ja velkaantuminen saataisiin kuriin (74 %). Varsin pessimistisesti kansalaiset suhtautuivat myös siihen, että työpaikkoja olisi runsaasti tarjolla (71 %) tai verotus olisi oikeudenmukaista (68 %).

Suomalaiset eivät luottaneet siihenkään, että sosiaali- ja terveyspalveluita olisi tarjolla riittävästi (67 %). Ilmastotavoitteiden toteu-

tumiseen ei myöskään oikein uskottu. Selvä enemmistö ajatteli, etteivät Suomen hiilineutraalisuustavoitteet toteudu (63 %) eikä luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä saada pysäytettyä (63 %).

Joissakin asioissa suomalaiset jakaantuivat kahteen eri leiriin. Lähes puolet otaksui, että Suomi säilyy kansainvälisesti kilpailukykyisenä (45 %), mutta joka toinen oli kuitenkin epäileväinen (51 %). Kaksi viidestä luotti siihen, että osaavia ja ammattitaitoisia työntekijöitä löytyy vuosikymmenen lopulla riittävästi eri toimialoille ja että Suomen koulutusjärjestelmä on maailman huippua.

Vain reilu neljännes arvioi kansalaisten uskon tulevaan vahvistuvan (28 %). Enemmän kuin kaksi kolmesta on epäileväisellä mielellä (68 %). Kansalaisten luottamus tulevaisuuteen horjuu. Se on liukkaalla ja kaltevalla pinnalla.

Kansalaisten luottamus tulevaan heikentyi vuoden 2022 kesästä. Kansalaisten usko vähentyi käytännössä kaikissa suhteissa. Eniten toivo hiipui arvioissa työpaikkojen kehityksestä, ihmisten toimeentulosta, verotuksen oikeudenmukaisuudesta ja maamme koulutusjärjestelmän kansainvälisestä laadusta. Epäusko voimistui myös niiltä osin, kun puhutaan maamme kilpailukyvyistä ja yritysten kannattavuudesta.

Näkemykset olivat eräiltä osin sidoksissa arvioitsijan ikään. Etenkin ikääntyneimmät, 60–69- ja yli 70-vuotiaat, olivat keskimäärää luottavaisempia. He uskoivat maamme kilpailukykyyn, yritysten menestymiseen ja ihmisten toimeentulon kohtuulliseen kehitykseen. Ikääntyneillä oli myös vahvempi näkemys siitä, että kansalaisten luottamus tulevaan kehittyy parempaan suuntaan. Nuoret, 18–30-vuotiaat, ennakoivat osaavia työntekijöitä löytyvän vuosikymmenen lopulla riittävästi.

Sukupuoli oli myös yhteydessä näkemyksiin. Miehet olivat optimistisempia kuin naiset. Naiset suhtautuivat miehiä varauksellisemmin etenkin sosiaali- ja terveystaloudellisten sekä kansalaisten taloudellisen toimeentulon kehitykseen.

Oppositio puolueiden tukijat olivat vakuuttuneita siitä, että Suomi on ajautumassa päin seinää

Oppositio puolueiden tukijoilla oli taipumusta suhtautua epäuskoisesti siihen, että maa kehittyisi sosiaalisesti ja taloudellisesti suotuisaan suuntaan. Oppositio puolueiden kannattajat olivat

tuntuvasti epäileväisempiä arvioissaan ihmisten toimeentulon, työpaikkojen, terveyspalveluiden sekä hiilineutraalisuustavoitteen ja luonnon monimuotoisuuden paranemisen suhteen. Oppositio- puolueiden kannattajat olivat varsin vakuuttuneita siitä, että Suomi ajautuu henkisesti ja taloudellisesti päin seinää.

Hallituspuolueiden tukijat eivät olleet läheskään yhtä pessimistisiä kuin opposition tukijat. Hallituspuolueiden kannattajien mielenmaisema oli toiveikkaampi kuin oppositiopuolueiden tukijoiden. Yksimielisiä hallitus- ja oppositiopuolueiden tukijat olivat lähinnä näkemyksissään maanpuolustuskyvystä ja -tahdosta.

Yksittäisten puolueiden osalta voi todeta, että kokoomuksen kannattajat olivat keskimäärää vakuuttuneempia siitä, että ihmiset tulevat vuosikymmenen lopulla taloudellisesti säällisesti toimeen, julkisen velan ottoa saadaan hillittyä ja maassa on hyvä perustaa yrityksiä ja yrittää.

Perussuomalaisen tukijat poikkesivat muusta väestöstä siinä, että heillä oli pahoja aavistuksia Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn osalta. He myös uskoivat, ettei kansalaisten luotto politiikkaan kohene eikä usko parempaan tulevaan vahvistu. Keskimäärää useampi puolueen tukijoista luotti kuitenkin siihen, että luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen saadaan pysäytettyä.

SDP:n kannattajien näkemykset olivat lähes kauttaaltaan keskimäärää pessimistisempiä. Muuta väestöä hieman vakuuttuneempia he olivat ainoastaan siitä, että Suomen ja Venäjän suhteet kehittyvät parempaan suuntaan.

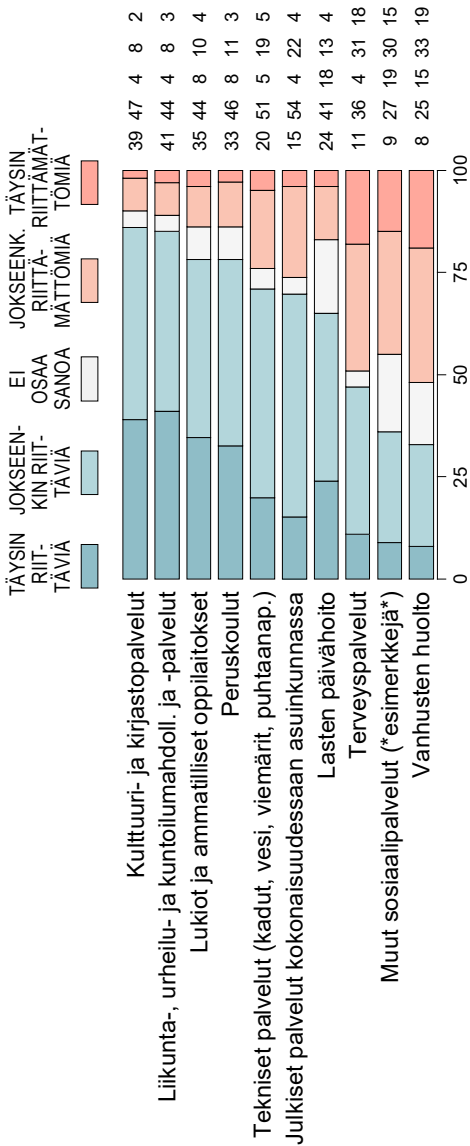
Keskustan kannattajat luottivat keskimäärää voimakkaammin siihen, että Suomi on kilpailukykyinen, työpaikkoja on vastaisuudessa riittävästi tarjolla ja ihmiset tulevat kohtuullisesti toimeen. He myös uskoivat maanpuolustuskyvyn ja -tahdon säilyvän korkealla tasolla.

Vihreiden kannattajat poikkesivat muista siinä, etteivät he usko luonnon monimuotoisuuden heikentymistä saatavan hallintaan eikä hiilineutraalisuustavoitetta saavutettavan. Vihreiden tukijat myös epäilivät, että vuosikymmenen lopulla sosiaali- ja terveyspalveluita ei ole riittävästi tarjolla.

Vasemmistoliiton kannattajat olivat muita vakuuttuneempia siitä, että useimmat asiat ovat menossa pieleen. He otaksuivat, että ihmisillä on toimeentulo-ongelmia, työpaikkoja ei ole tarjolla,

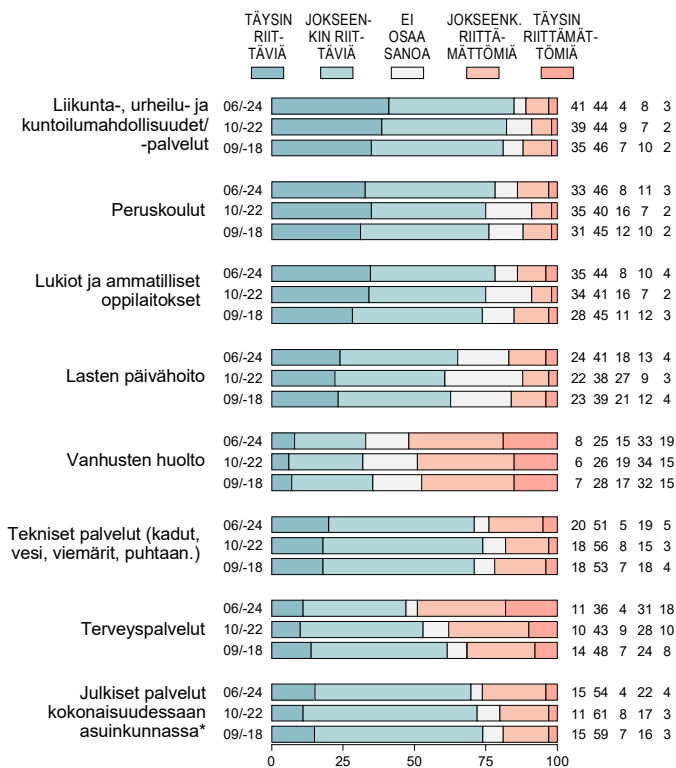
verotus ei ole oikeudenmukaista, sosiaali- ja terveyspalveluita ei ole riittävästi tarjolla eikä valtion velkaantumista saada hillittyä. Myöskään hiilineutraalisuustavoitteen toteutumiseen vasemmistoliiton tukijat eivät luottaneet juurikaan.

KUINKA RIITTÄVIÄ TAI RIITTÄMÄTTÖMIÄ JULKISET PALVELUT OVAT KOTIKUNNASSA NIIDEN TARPEESEEN NÄHDEN (%).

Kunnallisan kehittämistähti 2024

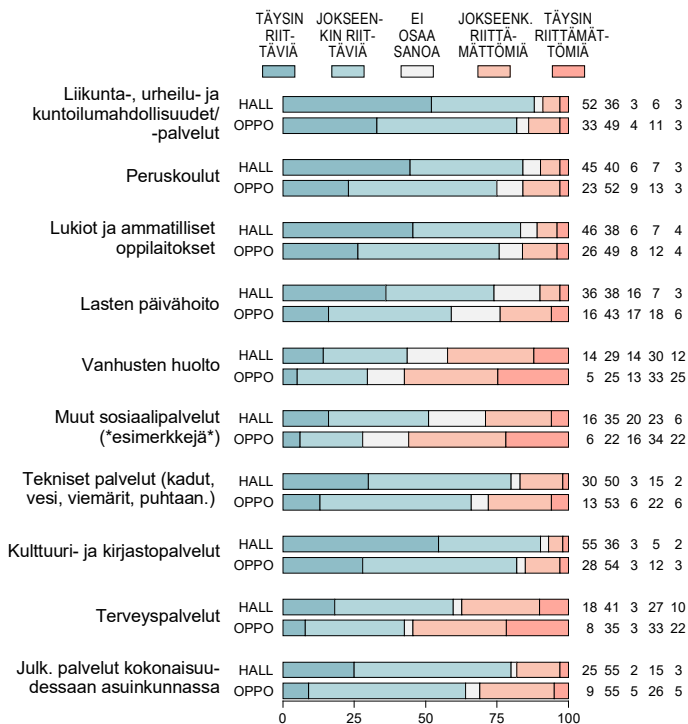
KUINKA RIITTÄVIÄ JULKISET PALVELUT OVAT KOTIKUNNASSA:
ARVIOT SYKSYLLÄ 2018, SYKSYLLÄ 2022 JA KESÄLLÄ 2024
(yhteiset arviointikohteet, %).

*Ennen vuotta 2024: "Kotikunnan
palvelut kokonaisuudessaan"

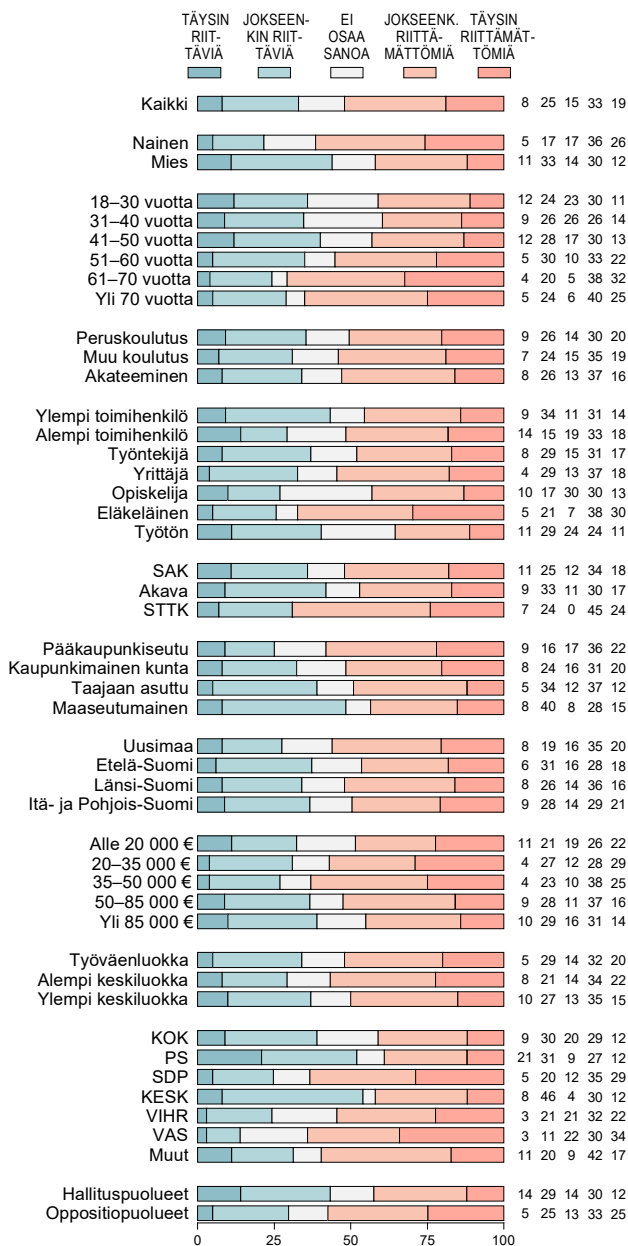
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

KUINKA RIITTÄVIÄ JULKISET PALVELUT OVAT KOTIKUNNASSA:
HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO)
KANNATTAJAT (%).

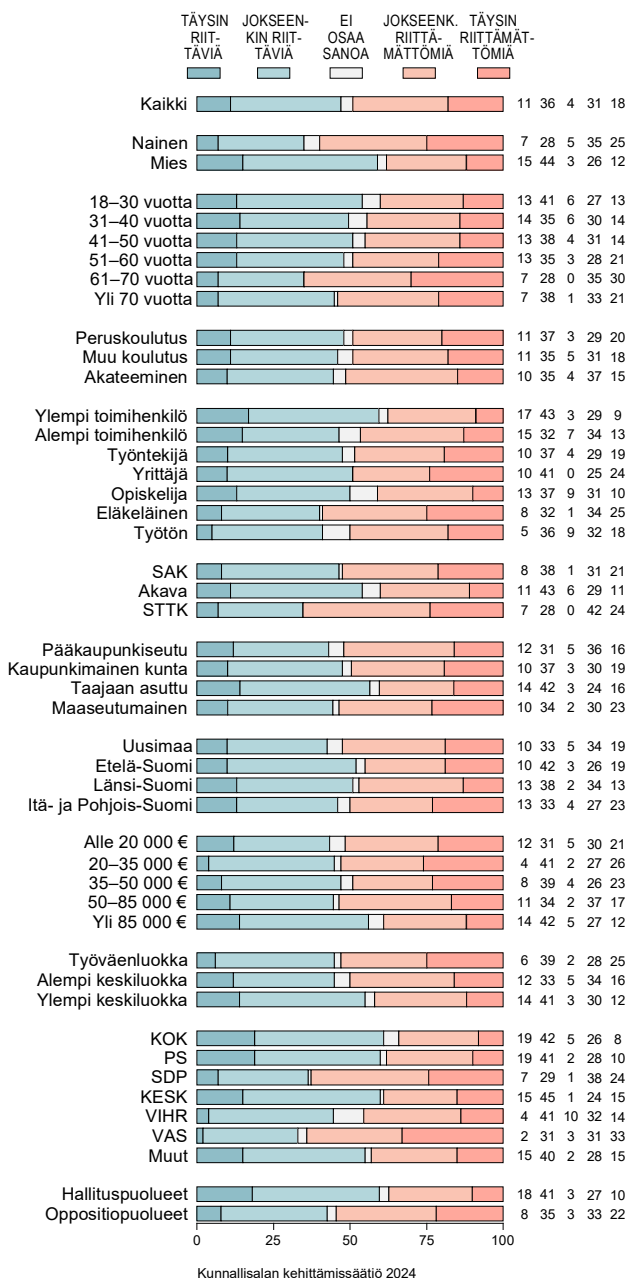
Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

JULKISTEN PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: VANHUSTEN HUOLTO (%)

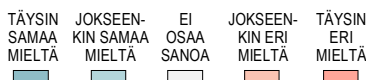

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

JULKISTEN PALVELUIDEN RIITTÄVYYS: TERVEYSPALVELUT (%).

SUHTAUTUMINEN KUNTIEN PALVELUJA, TALOUTTA JA
HALLINTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Asuinkuntani kunnallisveroa on korotettava palvelujen turvaamiseksi" (v1)

"Kunnallisia palveluja on karsittava nykyisestä kunnan taloudellisen tilan parantamiseksi" (v2)

"Palvelumaksuja on korotettava kunnan taloudellisen rasituksen keventämiseksi" (v3)

"Asuinkuntani rakennus- yms. investointeja on karsittava ja lykättävä säästöjen aikaansaamiseksi" (v4)

"Asuinkuntani on liitettävä yhteen yhden tai useamman naapurikunnan kanssa talouden tilan parantamiseksi" (v5)

"Asuinkuntani lainanottoa on lisättävä palvelujen ja kunnan työpaikkojen turvaamiseksi" (v6)

0 25 50 75 100

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN KUNTIEN PALVELUJA, TALOUTTA JA HALLINTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN SYKSYLLÄ 2019, KESÄLLÄ 2020 JA KESÄLLÄ 2024 (%).

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

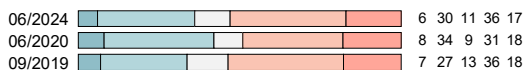
JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

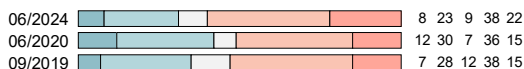
JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

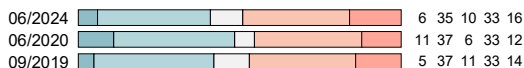
"Asuinkuntani kunnallisveroa on korotettava palvelujen turvaamiseksi" (v1)

"Kunnallisia palveluja on karsittava nykyisestä asuinkunnan taloudellisen tilan parantamiseksi" (v2)

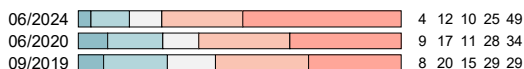
"Palvelumaksuja on korotettava asuinkunnan taloudellisen rasituksen keventämiseksi" (v3)

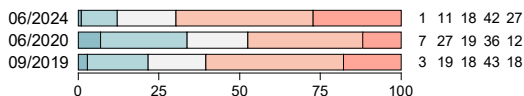
"Asuinkuntani rakennus- yms. investointeja on karsittava ja lykättävä säästöjen aikaansaamiseksi" (v4)

"Asuinkuntani on liitettävä yhteen yhden tai useamman naapurikunnan kanssa talouden tilan parantamiseksi" (v5)

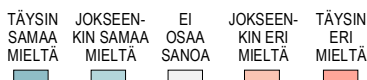

"Asuinkuntani lainanottoa on lisättävä palvelujen ja kunnan työpaikkojen turvaamiseksi" (v6)

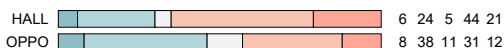

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

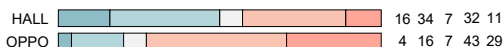
SUHTAUTUMINEN KUNTIEN PALVELUJA, TALOUTTA JA HALLINTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

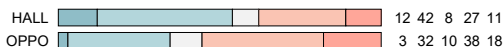
"Asuinkuntani kunnallisveroa on korotettava palvelujen turvaamiseksi" (v1)

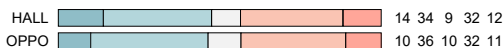
"Kunnallisia palveluja on karsittava nykyisestä asuinkuntani taloudellisen tilan parantamiseksi" (v2)

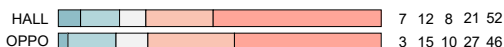
"Palvelumaksuja on korotettava asuinkuntani taloudellisen rasituksen keventämiseksi" (v3)

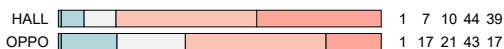
"Asuinkuntani rakennus- yms. investointeja on karsittava ja lykättävä säästöjen aikaansaamiseksi" (v4)

"Asuinkuntani on liitettävä yhteen yhden tai useamman naapurikunnan kanssa talouden tilan parantamiseksi" (v5)

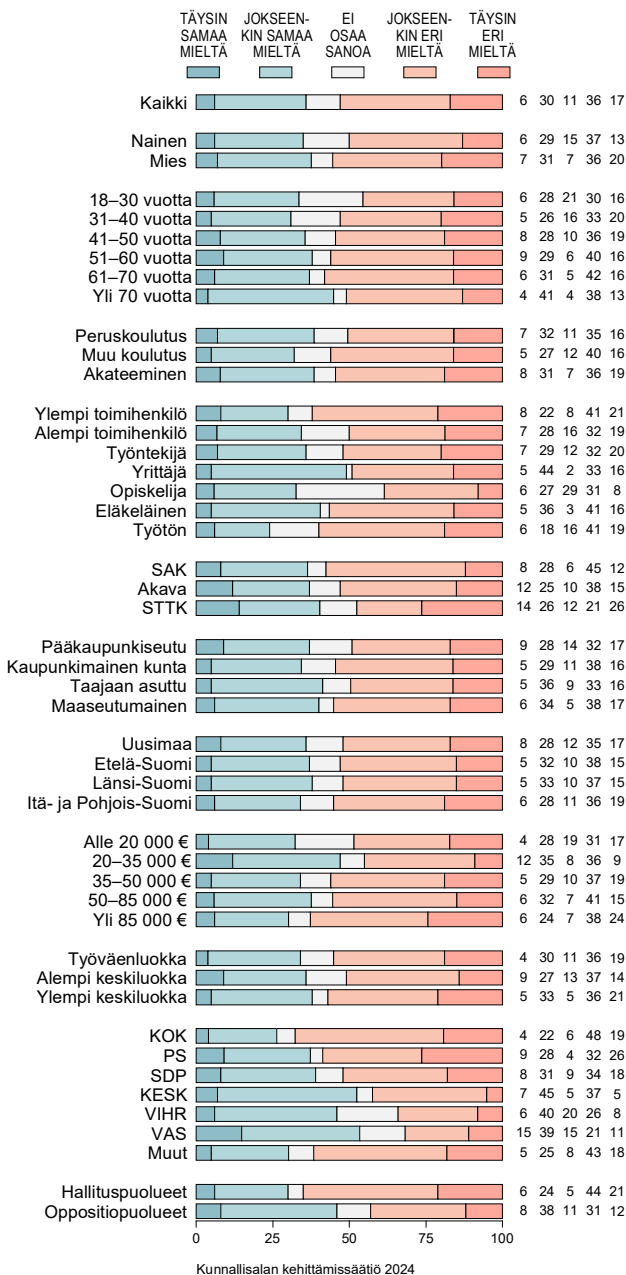
"Asuinkuntani lainanottoa on lisättävä palvelujen ja kunnan työpaikkojen turvaamiseksi" (v6)

0 25 50 75 100

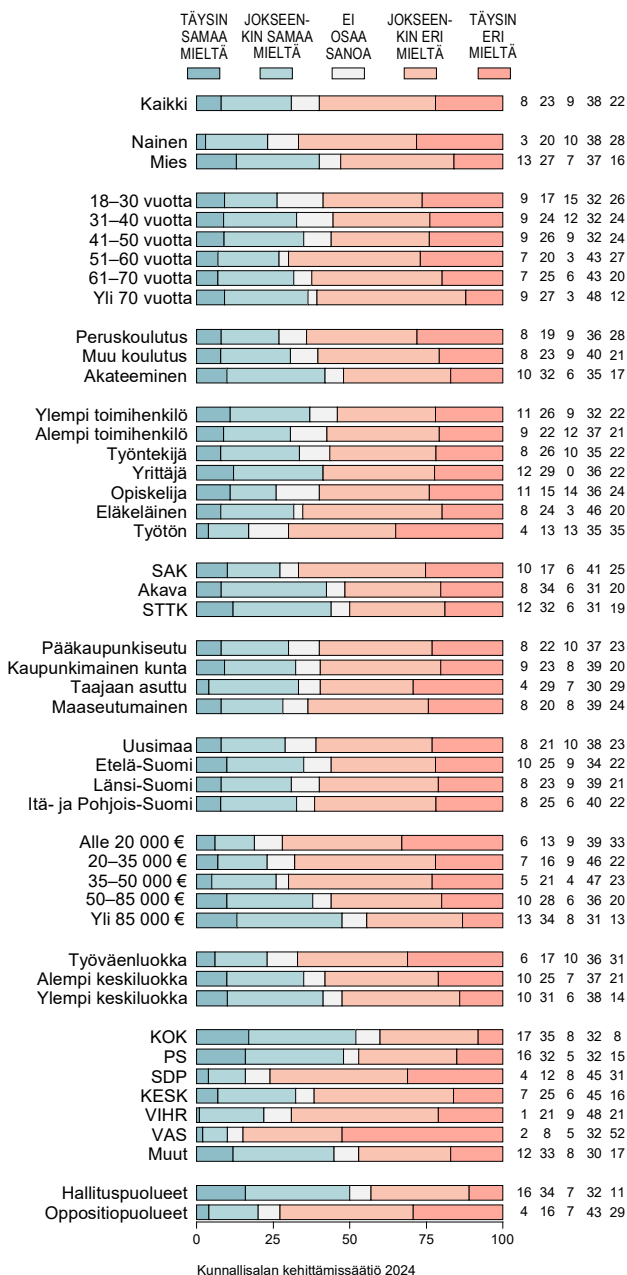
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

"Asuinkuntani kunnallisveroa on korotettava palvelujen turvaamiseksi" (%).

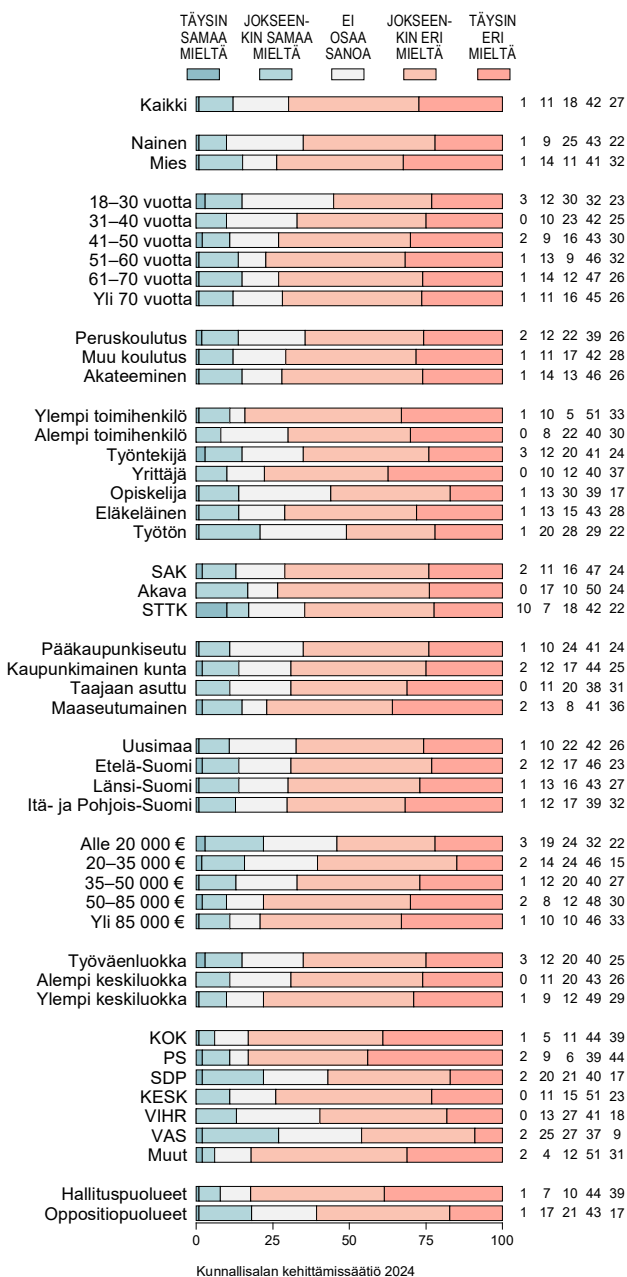

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

"Kunnallisia palveluja on karsittava nykyisestä asuinkuntani taloudellisen tilan parantamiseksi" (%).

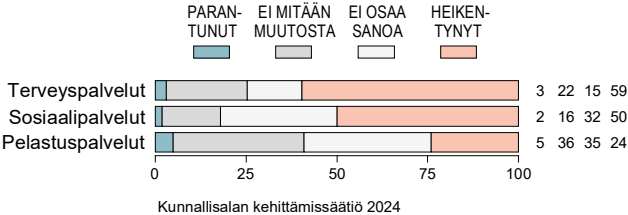

"Asuinkuntani lainanottoa on lisättävä palvelujen ja kunnan työpaikkojen turvaamiseksi" (%)

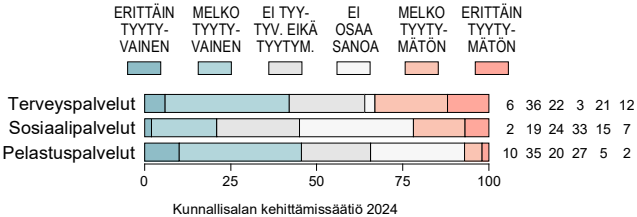

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

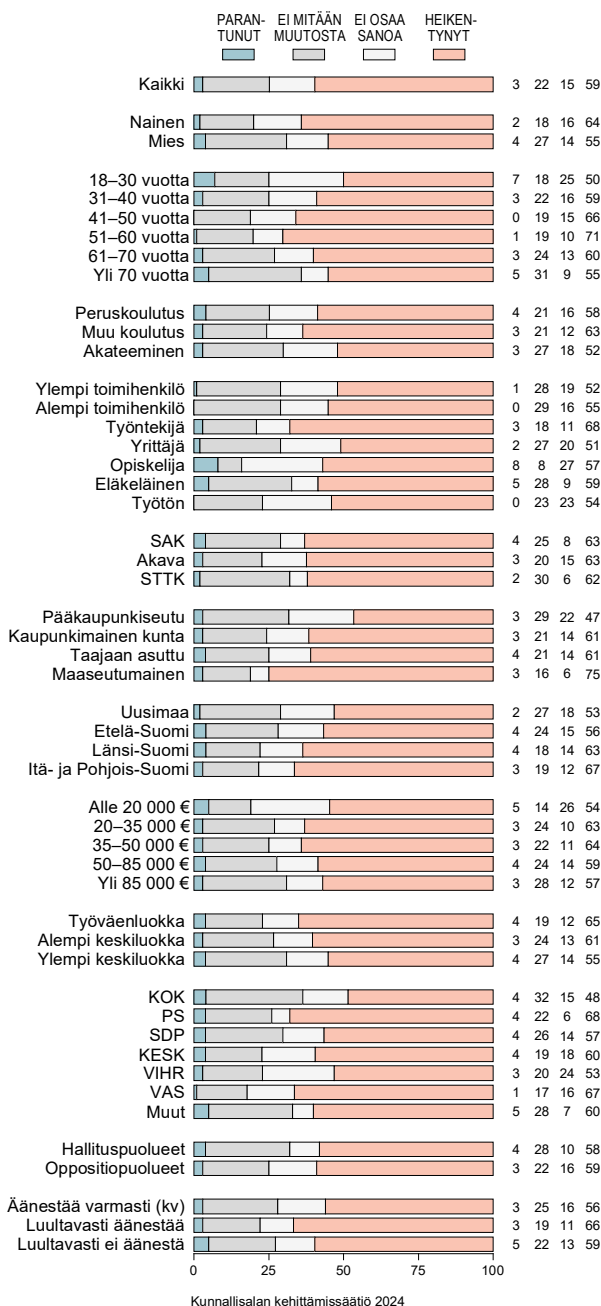
MITEN ARVIOI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN
SEKÄ PELASTUSPALVELUIDEN SAATAVUUDEN JA
SAAVUTETTAVUUDEN MUUTTUNEEN ASUINKUNNASSAAN
SOTE-RATKAISUN JÄLKEEN (%).

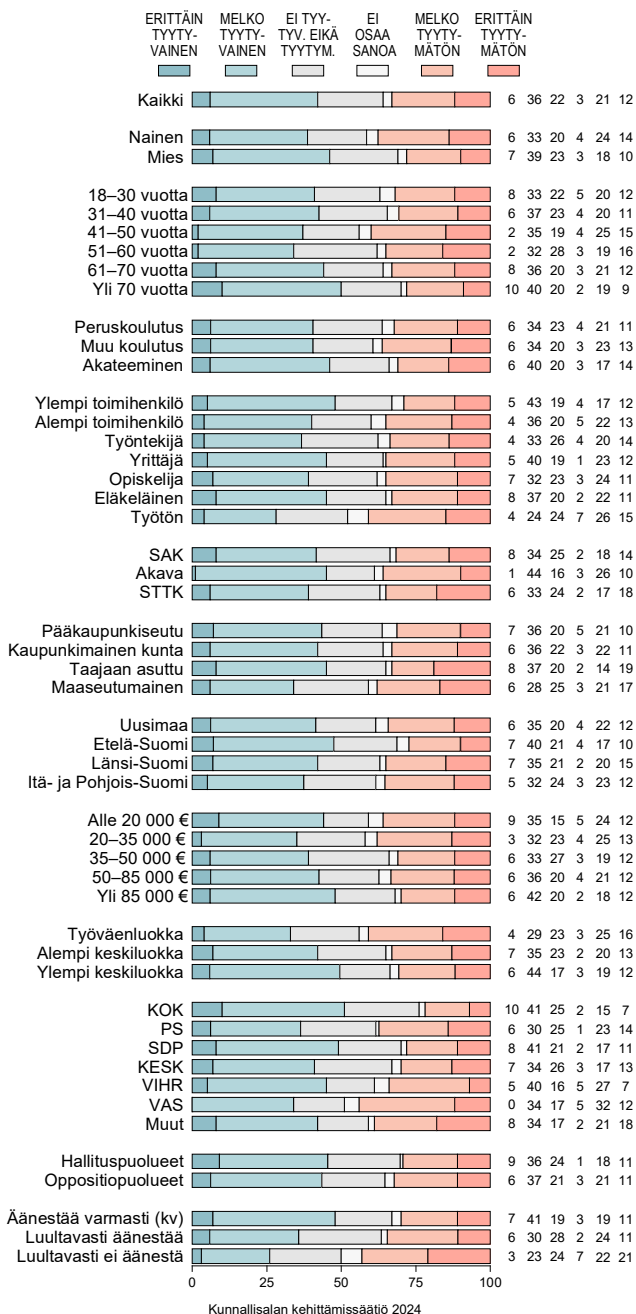
MITEN TYYTYVÄINEN ON SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN
SEKÄ PELASTUSPALVELUIDEN SAATAVUUTEEN JA
SAAVUTETTAVUUTEEN ASUINKUNNASSAAN TÄLLÄ HETKELLÄ (%).

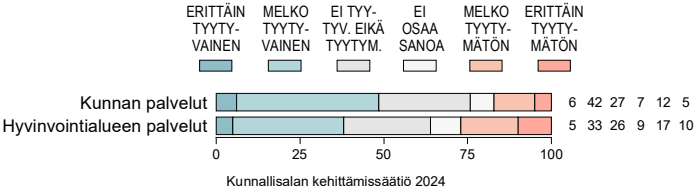
MITEN ARVIOI PALVELUJEN MUUTTUNEEN SOTE-RATKAISUN
JÄLKEEN: TERVEYSPALVELUT (%).

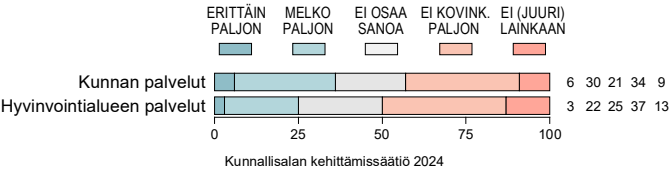
TYTYTYVÄISYYS TÄMÄNHETKISIIN PALVELUIHIIN ASUINKUNNASSA:
TERVEYSPALVELUT (%).

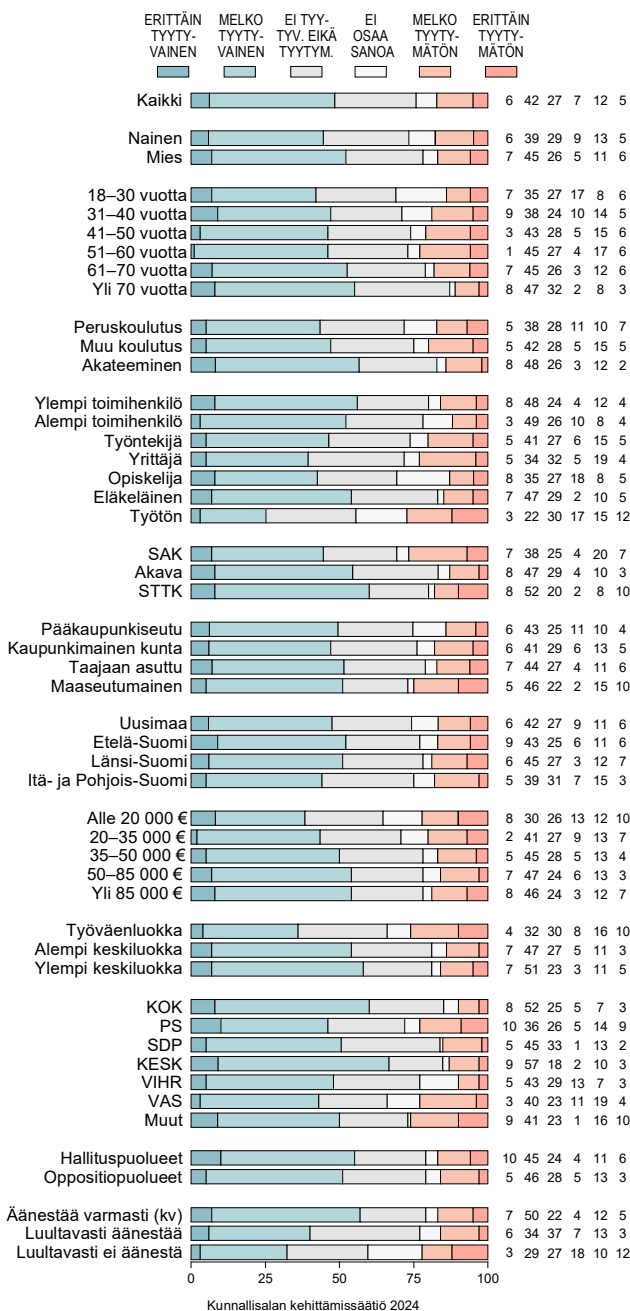
TYTYVÄISYYS KUNNAN vs. HYVINVOINTIALUEEN PALVELUIHIN
KULUNEELLA VAALIKAUDELLA (%).

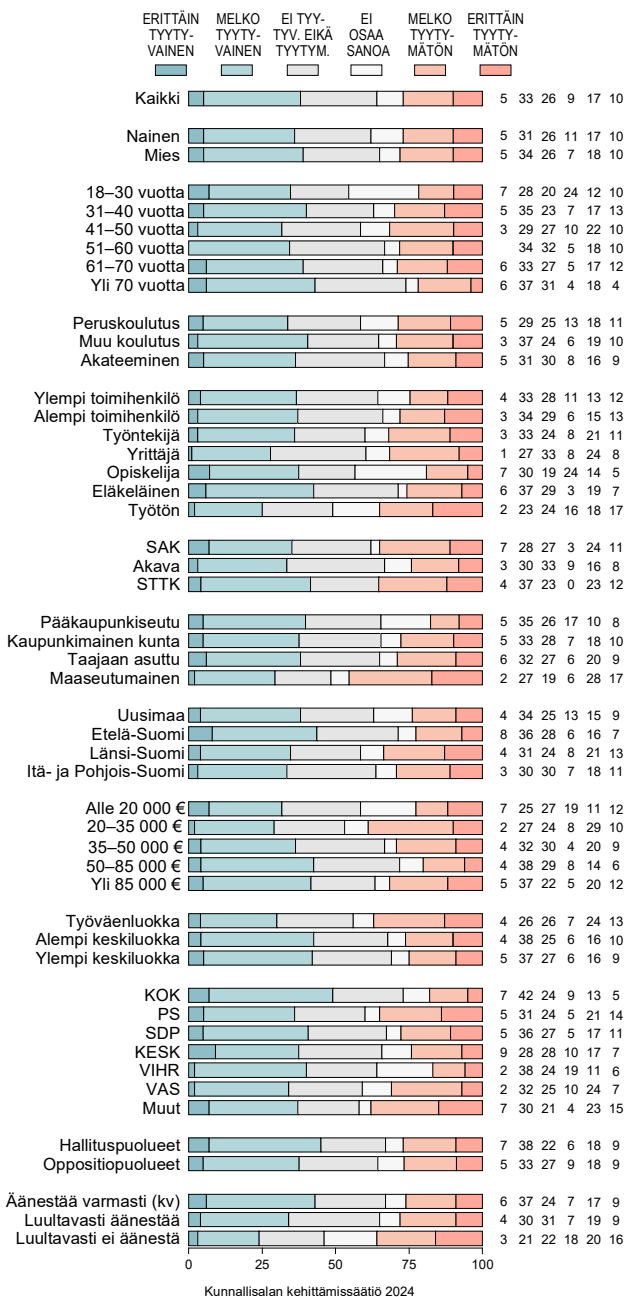
MISSÄ MÄÄRIN OMAN KUNNAN vs. HYVINVOINTIALUEEN VALTUUSTO
KYKENEE TOSIASIASSA VAIKUTTAMAAN KUNNAN/ALUEEN TARJOAMIIN
PALVELUIHIN VAALIKAUDELLA 2025-2029 (%).

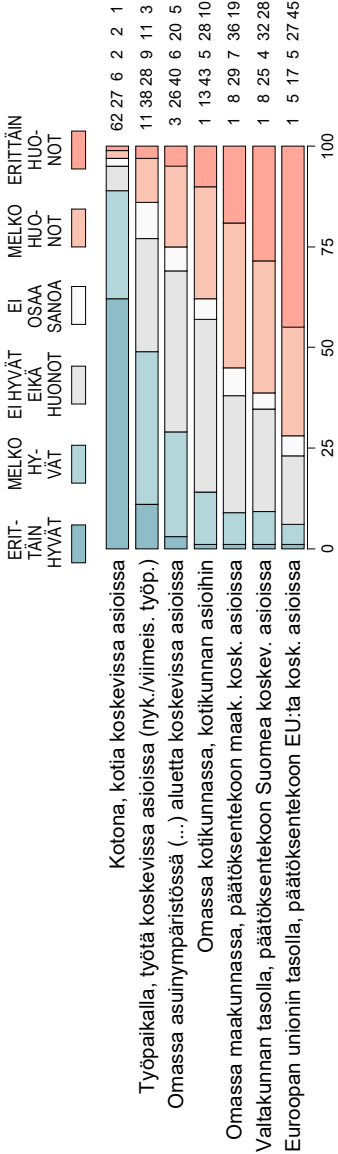
KUINKA TYYTYVÄINEN TAI TYYTymÄTÖN ON OMAN KUNTANSA
PALVELUIHIIN KULUNEELLA VAALIKAUDELLA (%).

KUINKA TYYTYVÄINEN TAI TYYTYMÄTÖN ON OMAN HYVINVOINTI-
ALUEENSA PALVELUIHIN KULUNEELLA VAALIKAUDELLA (%).

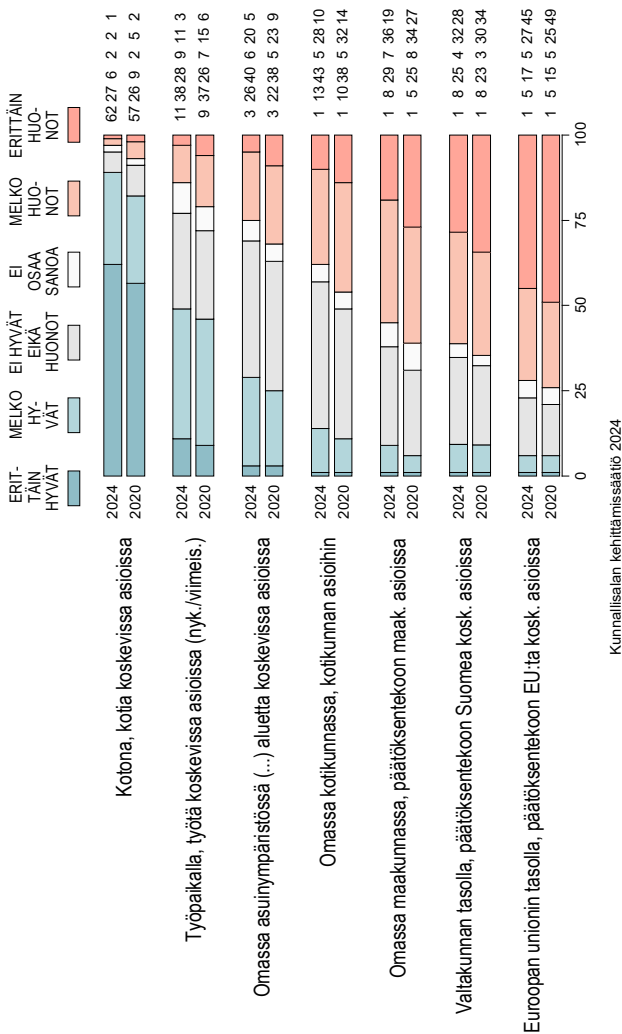

MILLAISET MAHDOLLISUUDET ITSELLÄ ON VAIKUTTA PÄÄTÖKSENTEKOON SEURAAVILLA TASOILLA (tekstejä osin lyhennetty, %).

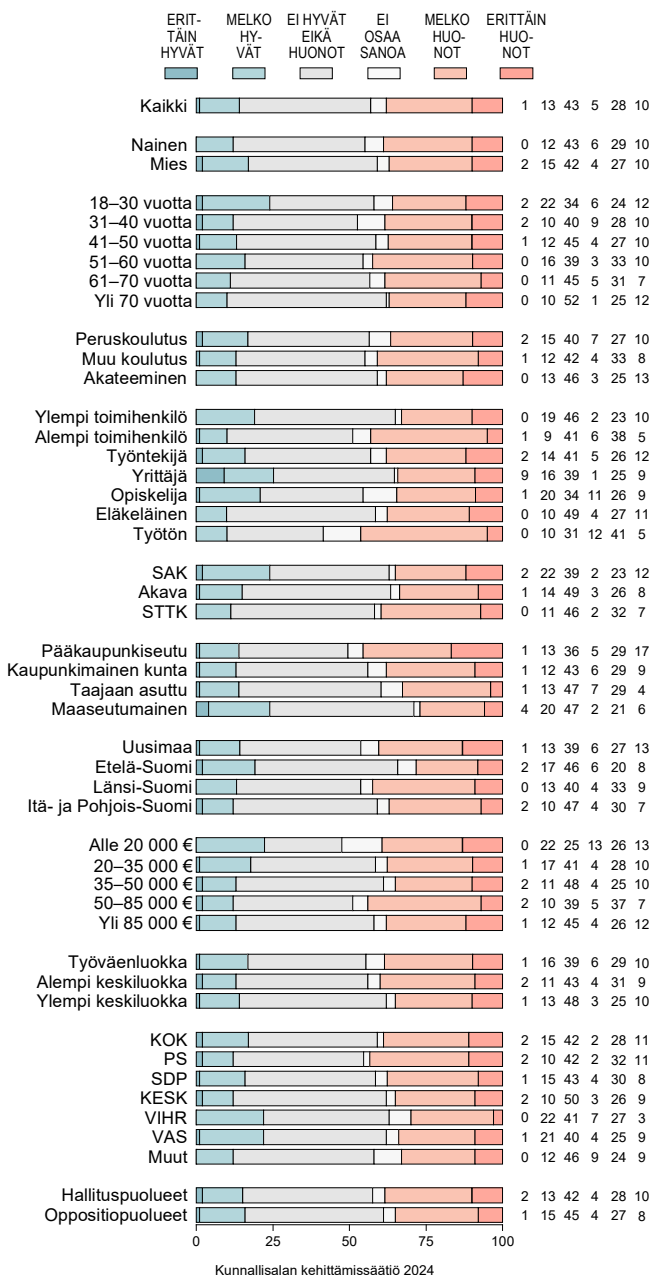

Kunnallisanalyytiikka 2024

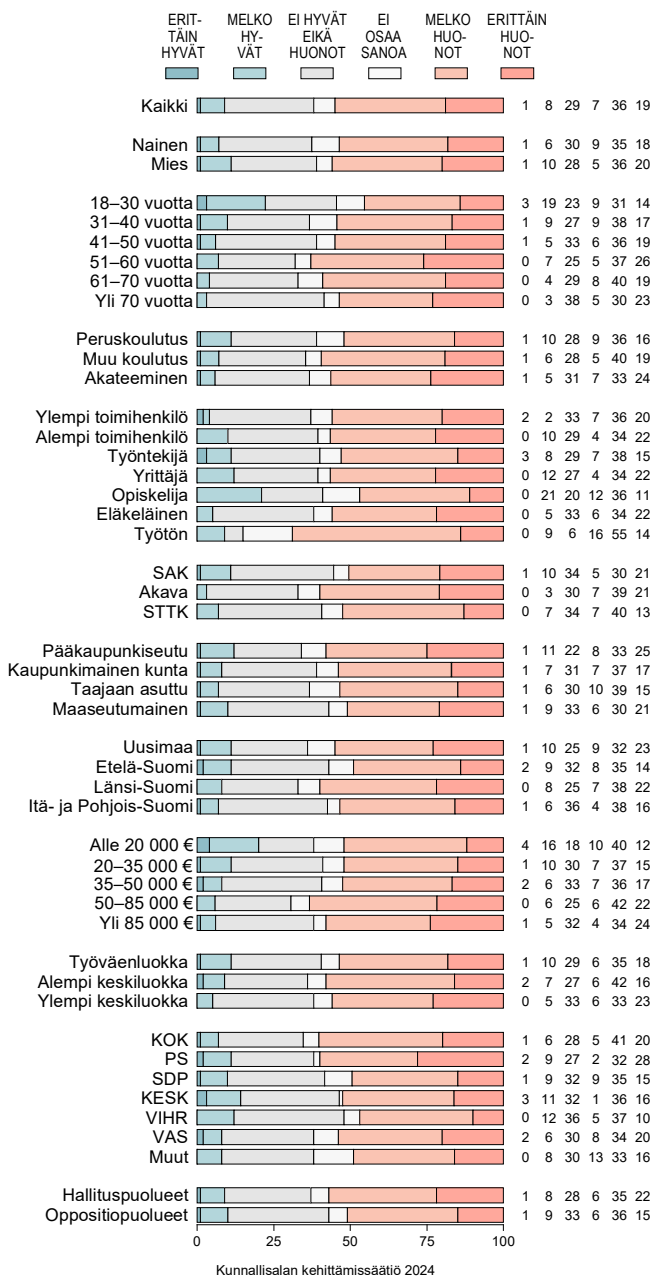
OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAÄ PÄÄTÖKSENTEKOON: ARVIOT KESÄLLÄ 2020 JA KEVÄÄLLÄ 2024 (%).

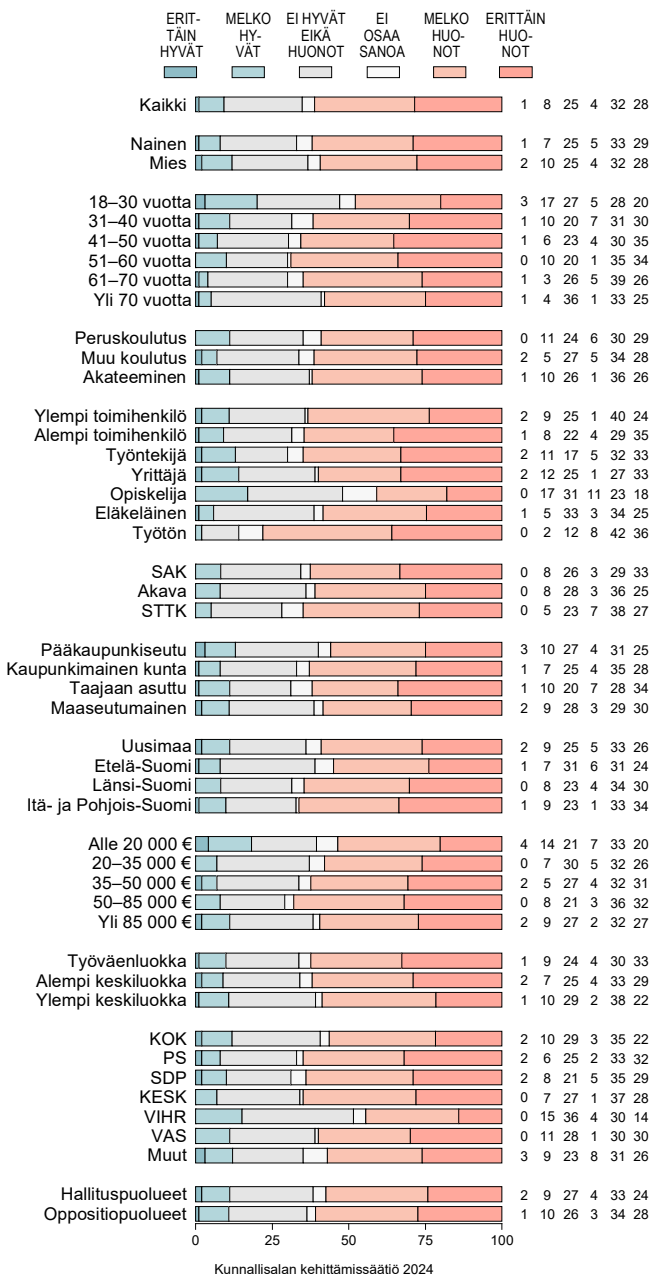
OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTA A PÄÄTÖKSENTEKOON:
OMASSA KOTIKUNNASSA, KOTIKUNNAN ASIOIHIN (%).

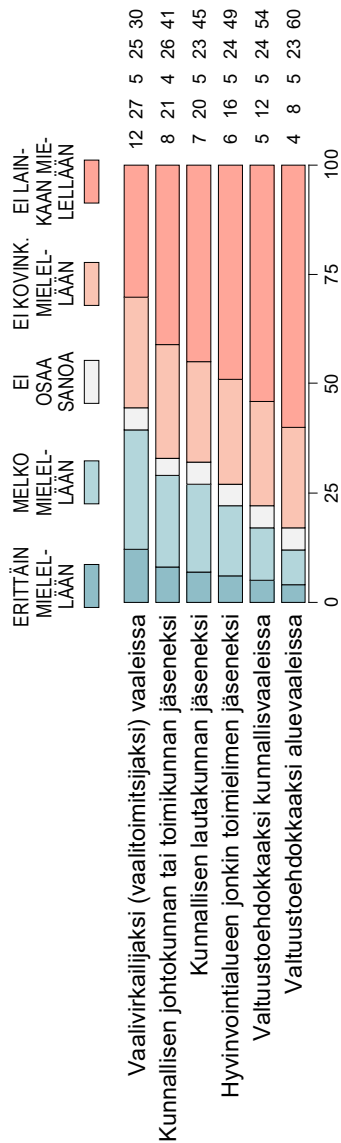
OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON:
OMASSA MAAKUNNASSA, PÄÄTÖKSENTEKOON MAAKUNTAA
KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON:
VALTAKUNNAN TASOLLA, PÄÄTÖKSENTEKOON SUOMEA
KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

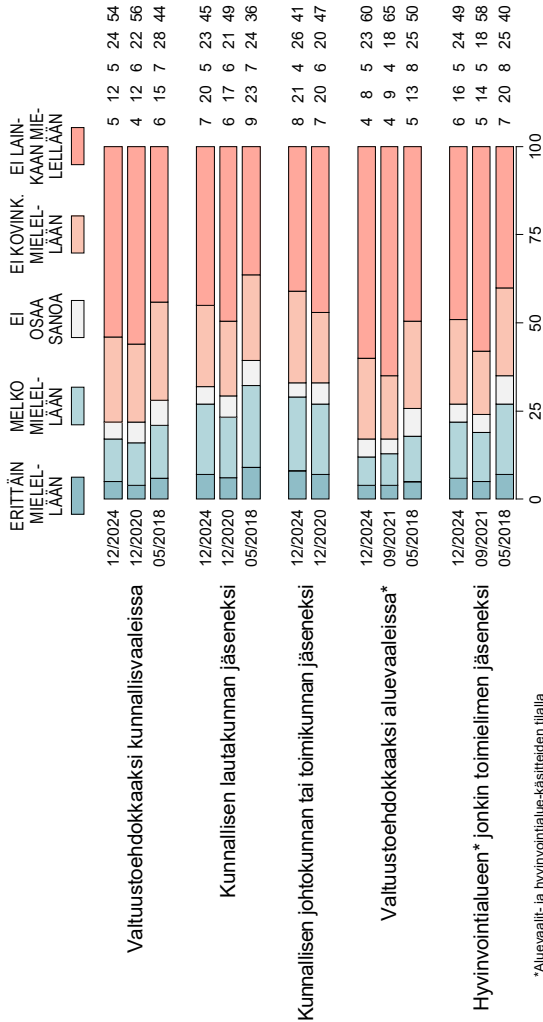

JOS ITSEÄ PYYDETTÄISIIN MUKAAN SEURAAVIIN YHTEISKUNNALLISIIN TEHTÄVIIN, KUINKA MIELUUSTI LÄHTISI MUKAAN (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

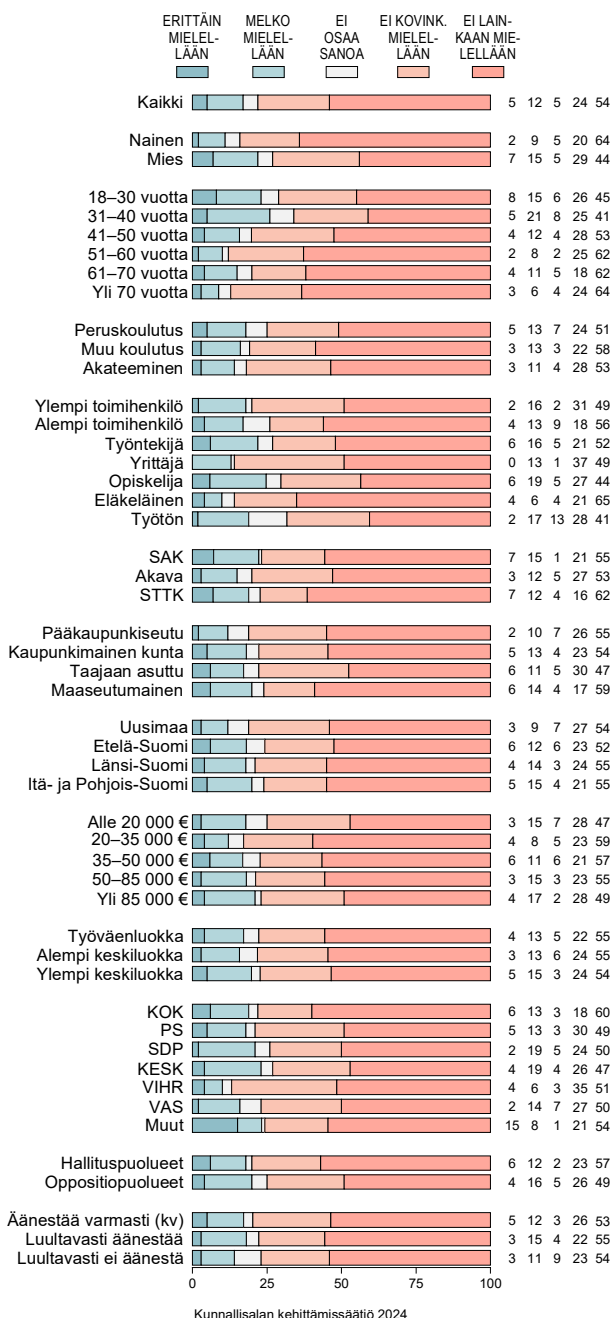
KUINKA MIELELLÄN LÄHTISI MUKAAN YHTEISKUNNALLISIIN TEHTÄVIIN:
ARVIOT VUOSINA 2018, 2020, 2021 ja 2024 (%)

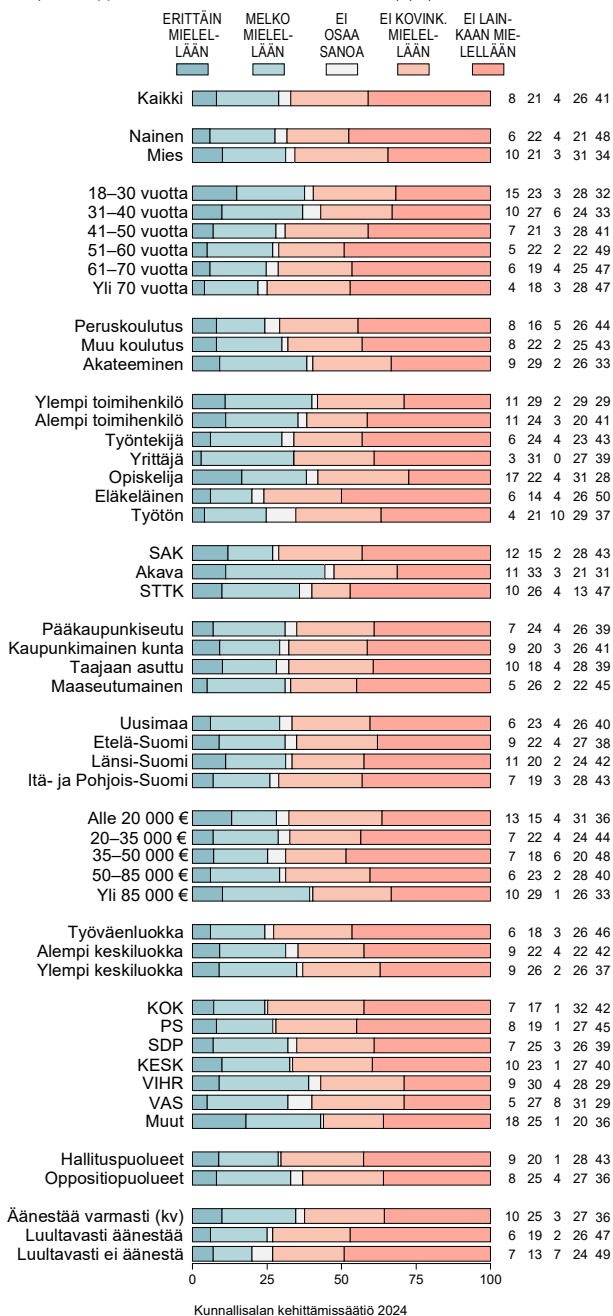
*Aluevaalit- ja hyvinvointialue-kasitteiden tilaalla alenmissa mittauksissa käytettiin termejä maa-
kuntavaalit ja maakunnalliset toimielimet.

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

KUINKA MIELELLÄÄN LÄHTISI MUKAAN:
VALTUUSTOEHDOKKAAKSI KUNNALLISVAALEISSA (%).

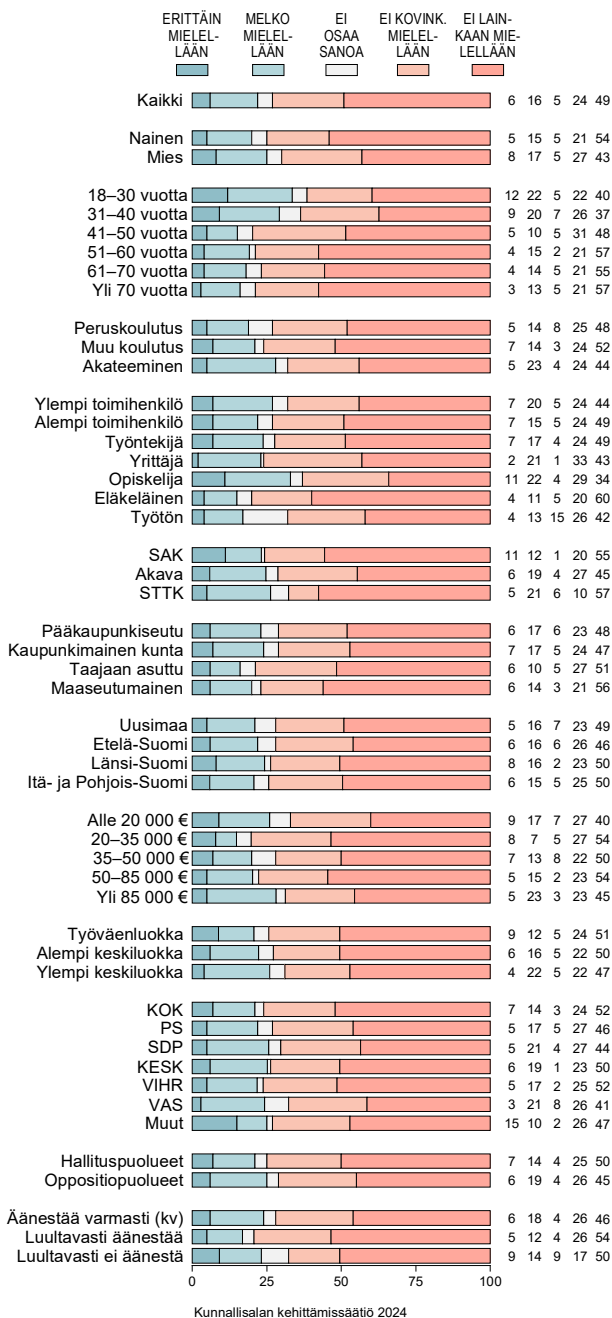

KUINKA MIELELLÄÄN LÄHTISI MUKAAN: KUNNALLISEN JOHTOKUNNAN TAI TOIMIKUNNAN JÄSENEKSI (esim. oppilaitos, museo, teatteri, liikennelaitos) (%).

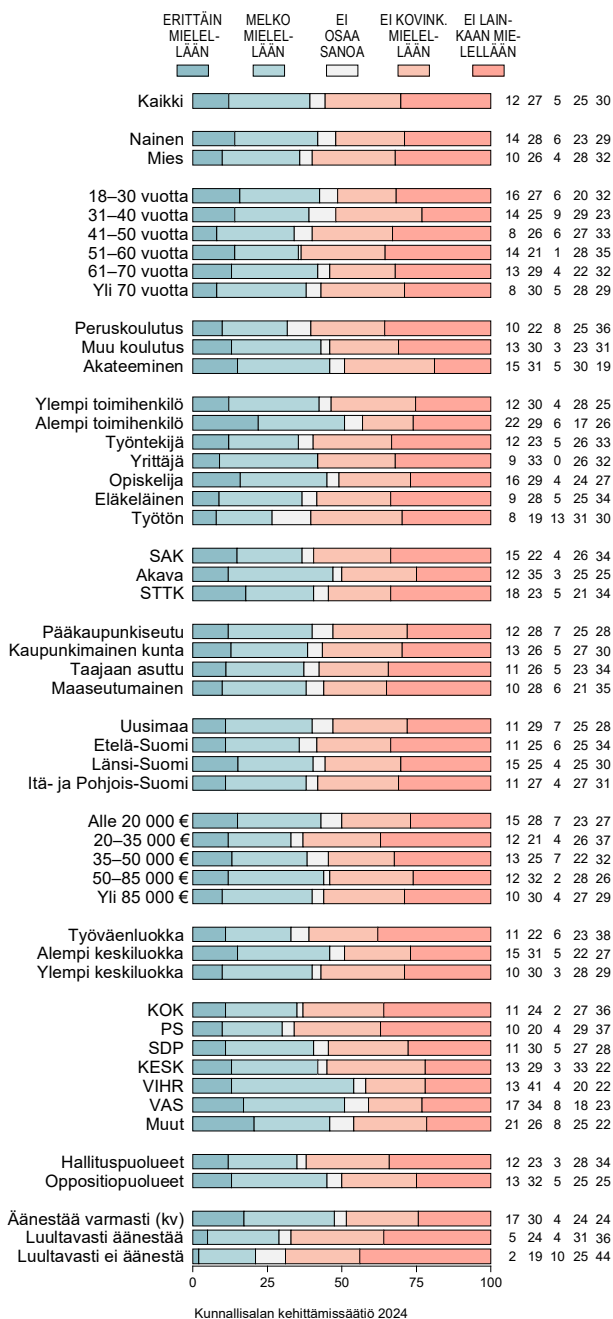

Kunnallisanalyytiikka 2024

KUINKA MIELELLÄÄN LÄHTISI MUKAAN: HYVINVOINTIALUEEN
JONKIN TOIMIELIMEN (esim. lautakunta) JÄSENEKSI (%).

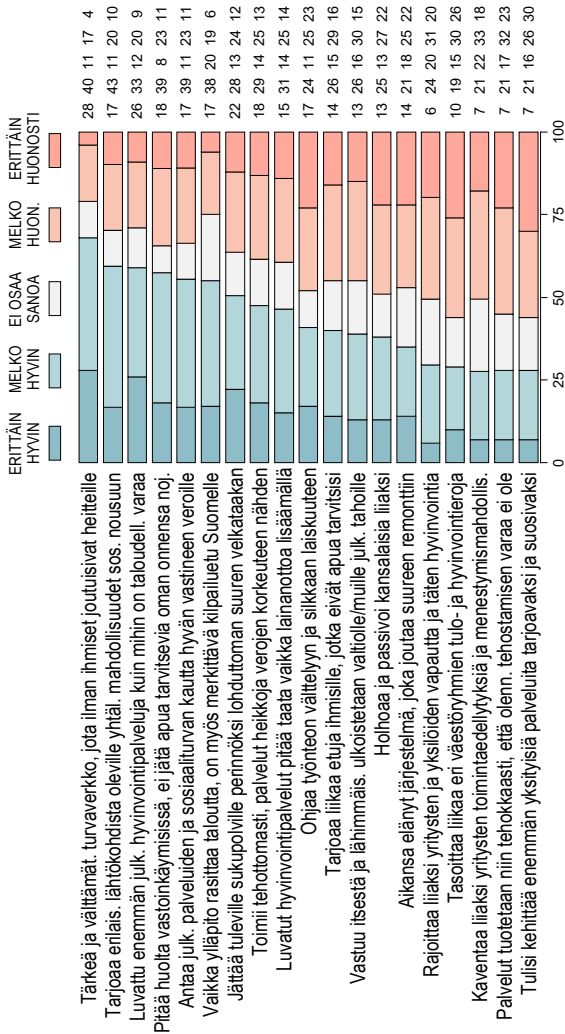

KUINKA MIELELLÄÄN LÄHTISI MUKAAN:
VAALIVIRKAILIJAKSI (vaalitoimitsijaksi) VAALEISSA (%).

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

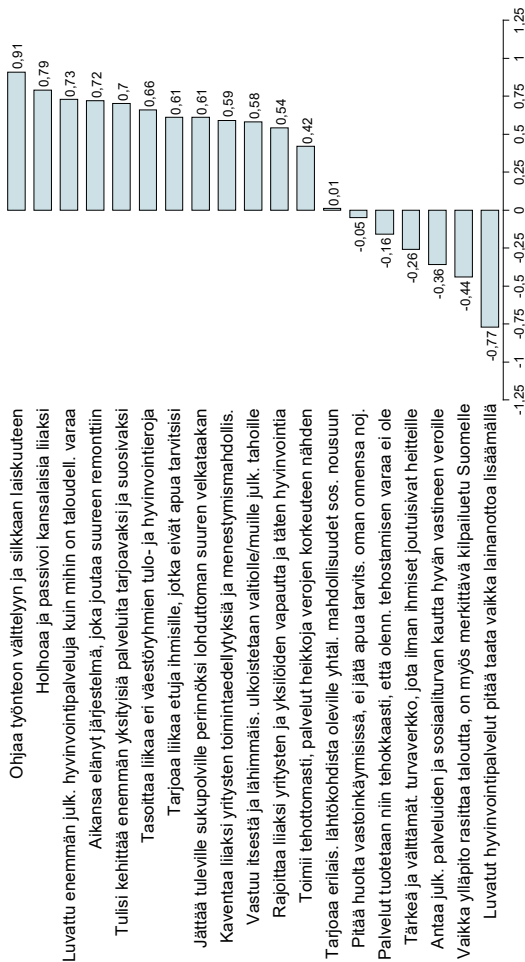
MITEN SEURAAVAT VÄITTEET JA LUONNEHDINNAT VASTAAVAT OMAA NÄKEMYSTÄ KÄSITTEESTÄ HYVINVOINTIYHTEISKUNTA (tekstejä pelkistetty, %).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

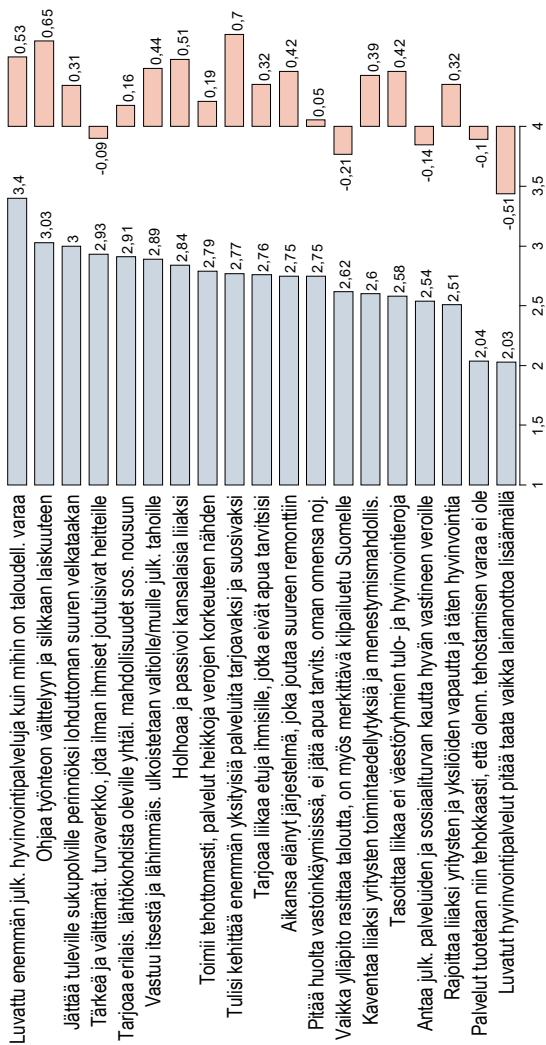
HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: HALLITUSPUOLUEIDEN JA OPPOSITIO-
PUOLUEIDEN KANNATTAJIEN ARVIOINTIEN EROT (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Arvioi vastaavaan paremmiin:
OPPOSITIOP. HALLITUSP.

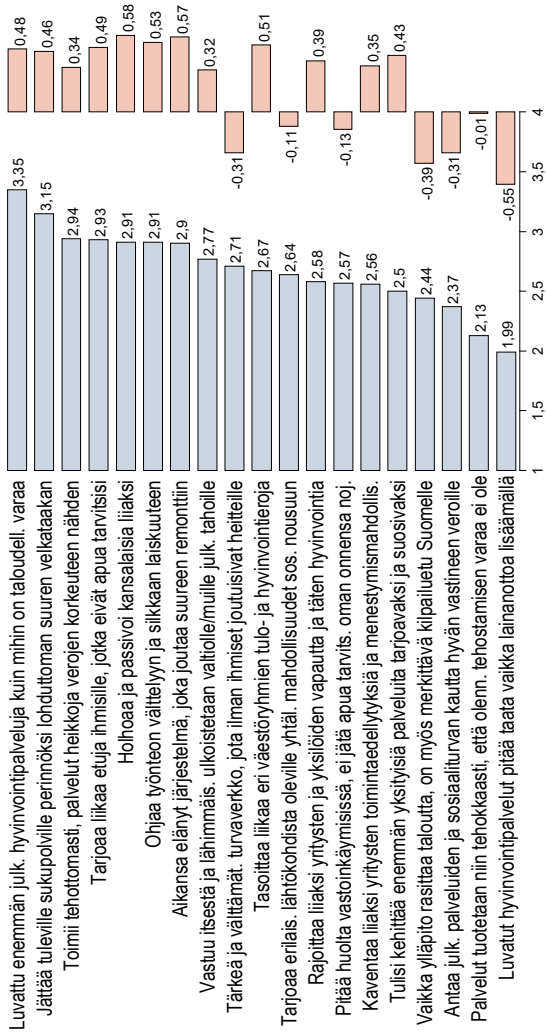
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: KOKO KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

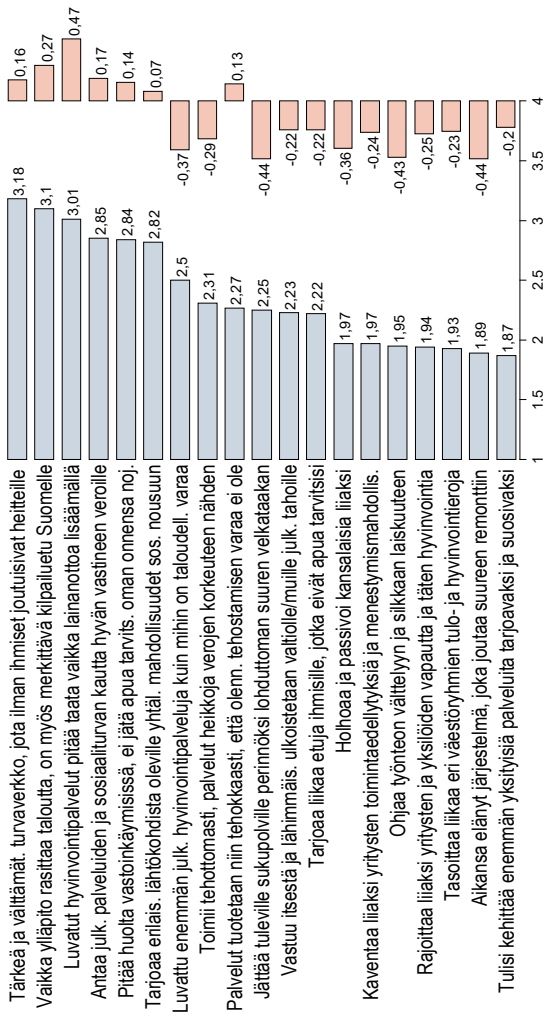
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: PSn KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

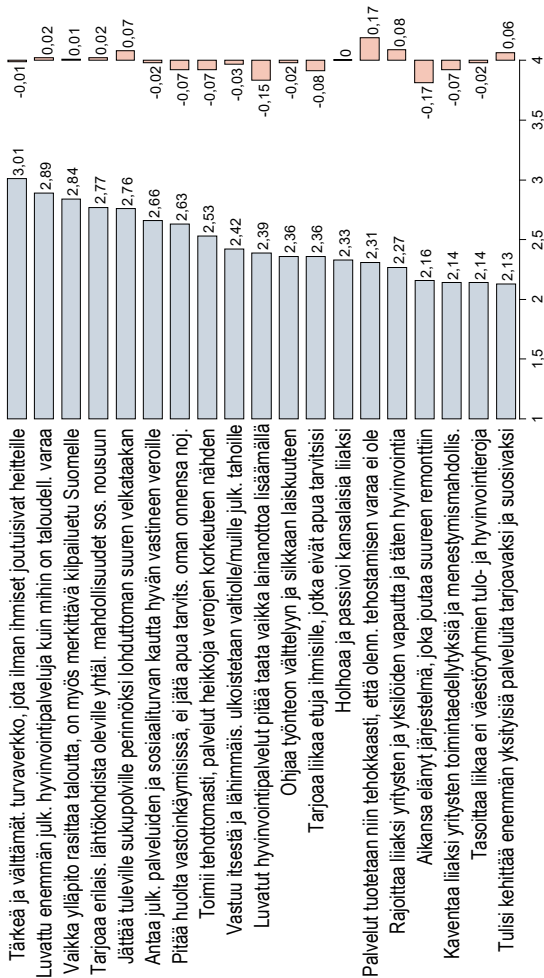
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: SDPh KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

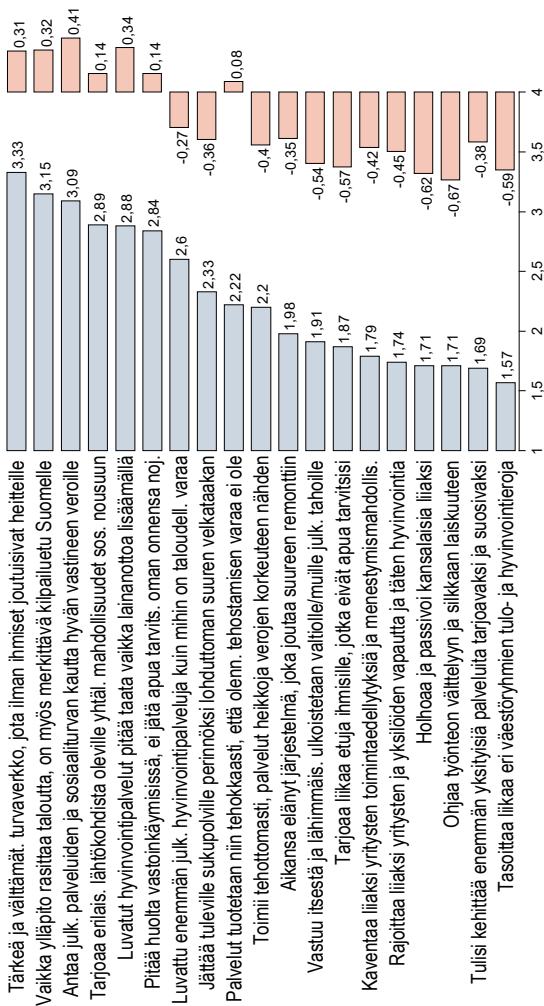
Kunnallislaitan kehittämissäätiö 2024

HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: KESKIN KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

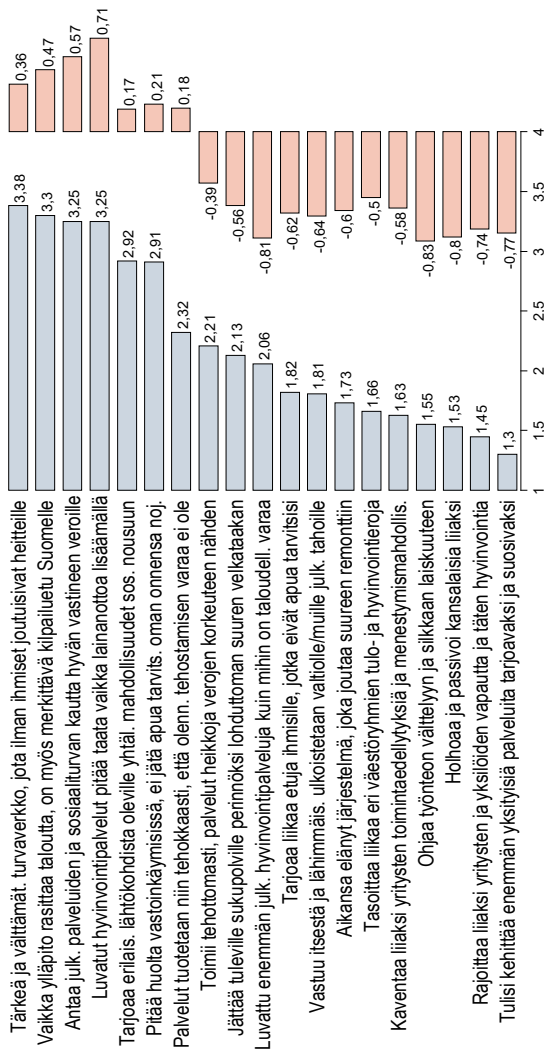
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: VIHRRN KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

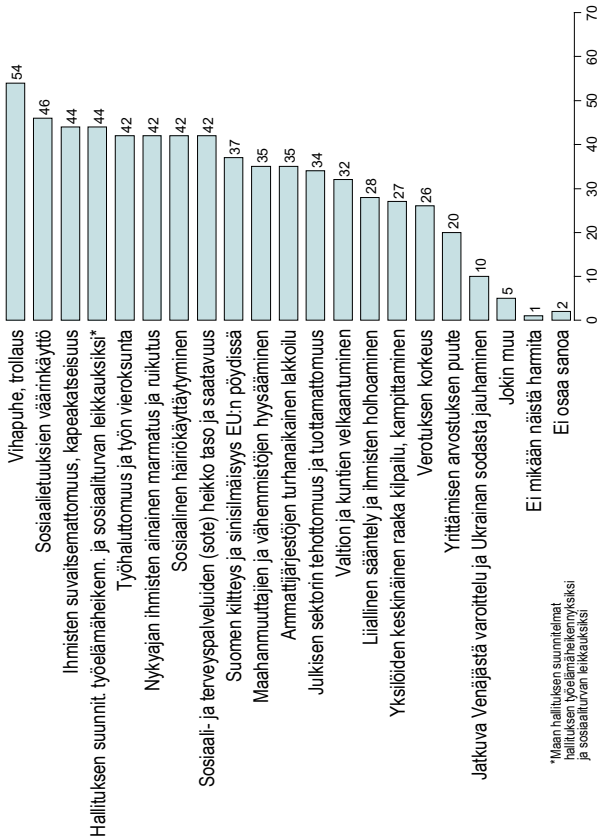
HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN LUONNEHDINNAT: VASn KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN MAAN TALOUDEN SOPEUTUSTOIMIIN

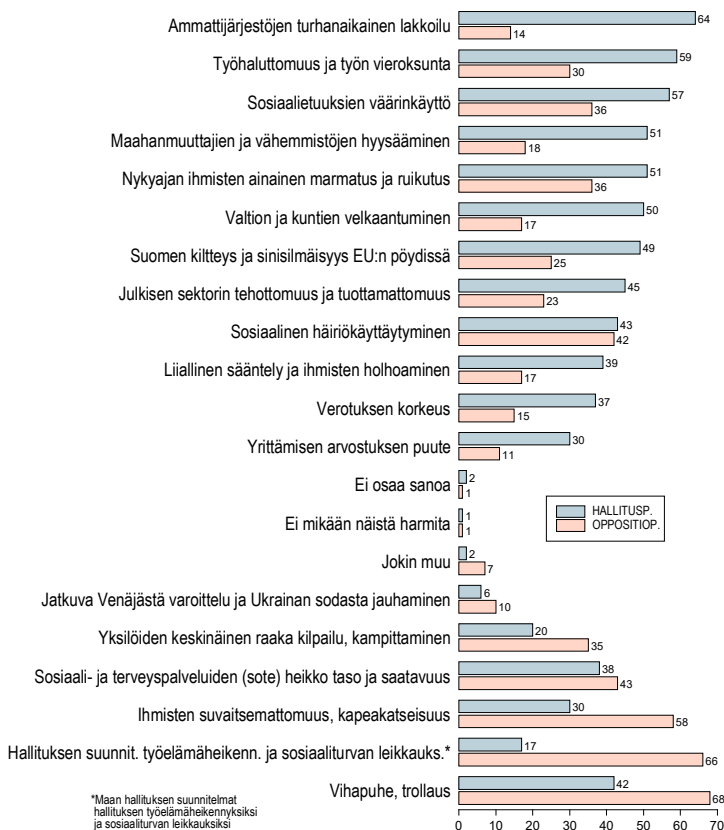
MITKÄ KAIKKI SEURAAVISTA ASIOISTA, JOS MITKÄÄN, HARMITTAVAT ITSEÄ
TODEN TEOLLA (%)

*Maan hallituksen suunnitellut
hallituksen työelämäkehikennys
ja sosiaaliturvan leikkauksiksi

Kunnallisanal. kehittämisaatio 2024

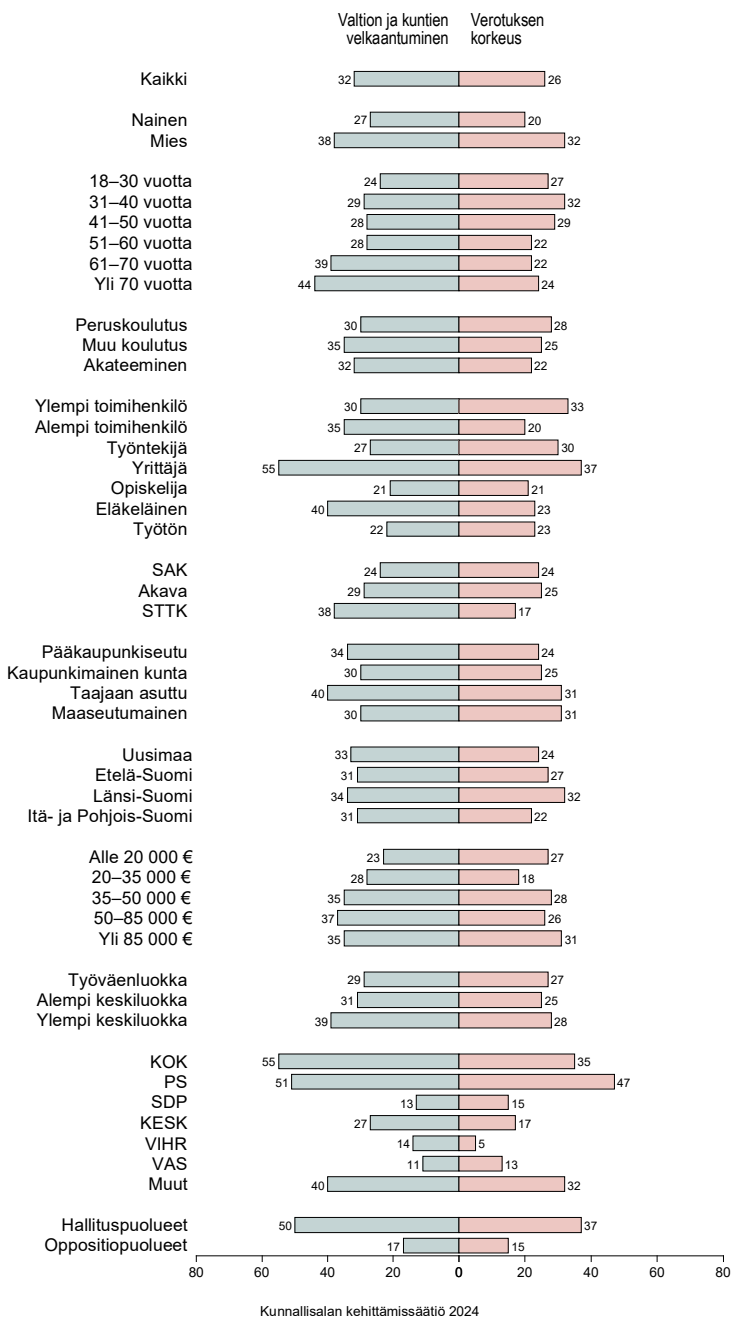
MITKÄ SEURAAVISTA ASIOISTA HARMITTAVAT TODEN TEOLLA:
HALLITUSPUOLUEIDEN vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

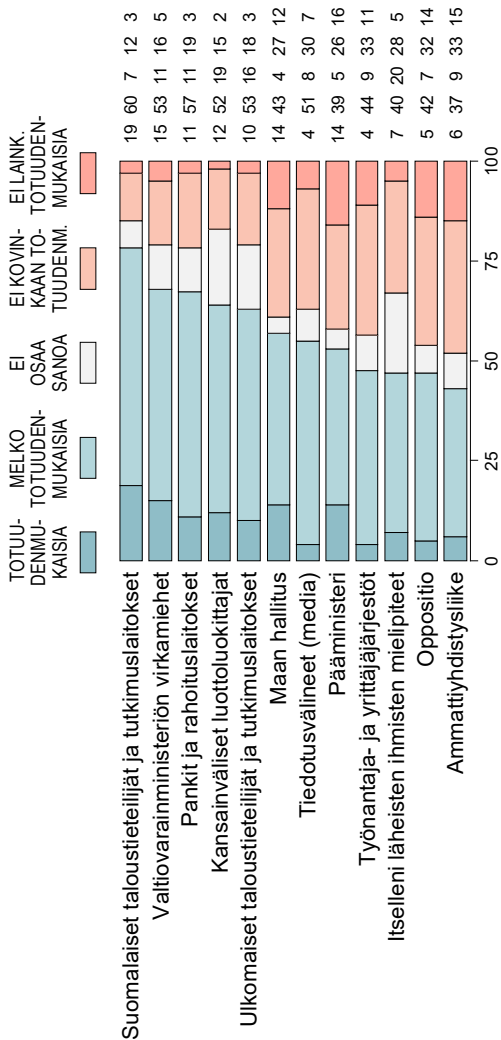
*Maan hallituksen suunnitelmät hallituksen työelämäheikennyksiksi ja sosiaaliturvan leikkauksiksi

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

MITKÄ SEURAAVISTA ASIOISTA HARMITTAVAT TODEN TEOLLA (%).

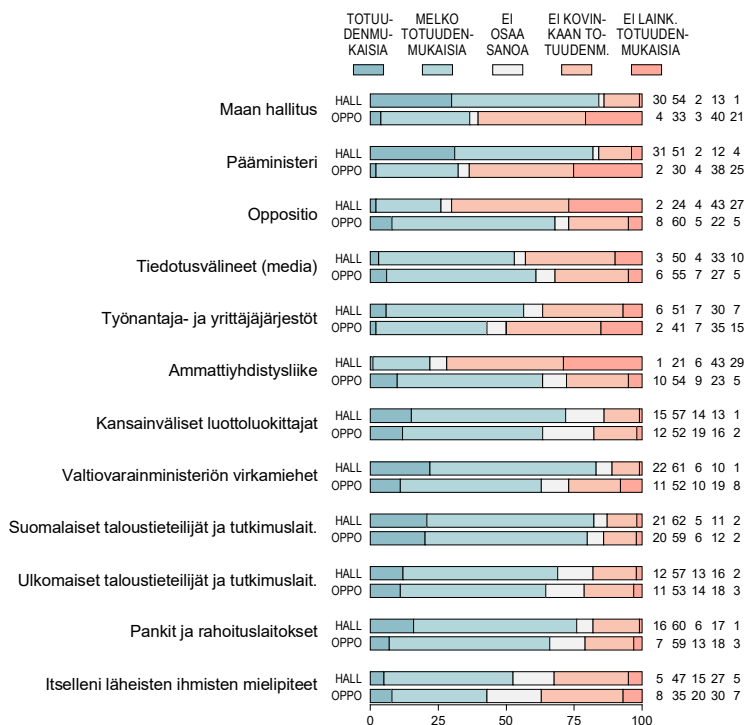

KUINKA TOTUUDENMUKAISIA SEURAAVIEN TAHOJEN VIESTIT, LAUSUNNOT JA PUHEET OVAT SUOMEN TALOUDEN TILASTA (%).

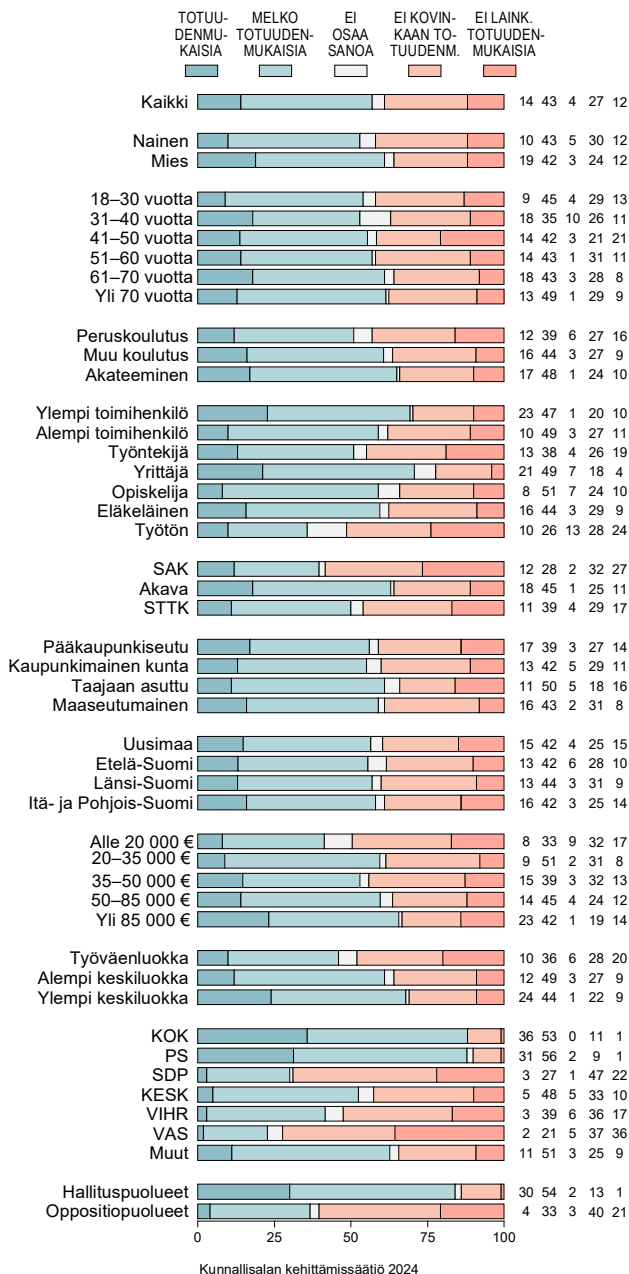
Kunnallisanalyytiikka 2024

KUINKA TOTUUDENMUKAISIA ERI TAHOJEN VIESTIT OVAT: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

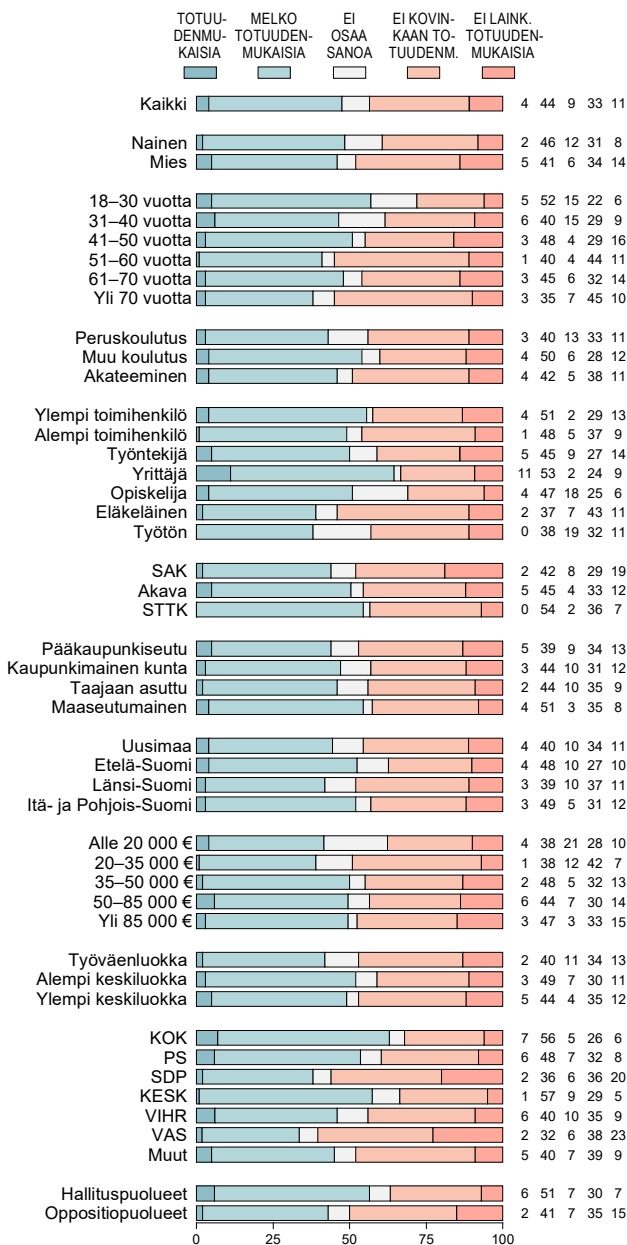

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

KUINKA TOTUUDENMUKAISIA ERI TAHOJEN VIESTIT OVAT:
MAAN HALLITUS (%).

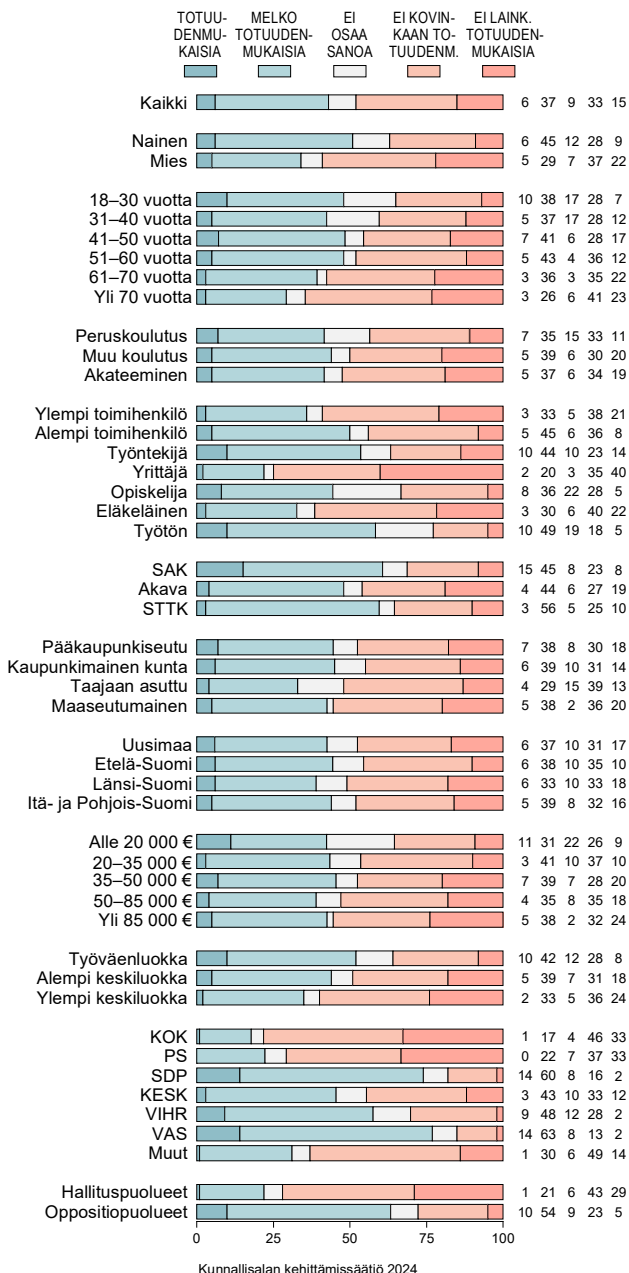

KUINKA TOTUUDENMUKAISIA ERI TAHOJEN VIESTIT OVAT:
TYÖNANTAJA- JA YRITTÄJÄJÄRJESTÖT (%).

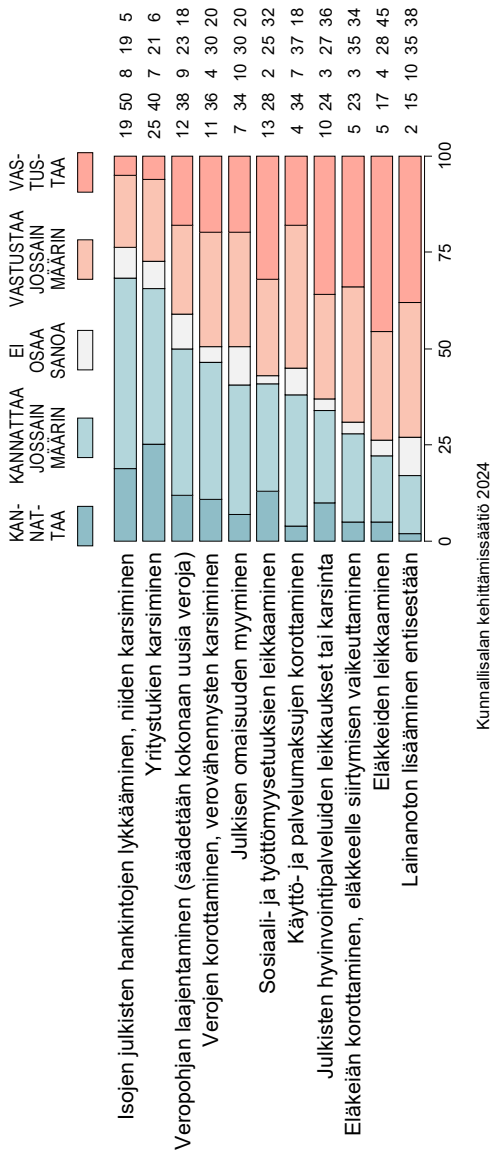

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

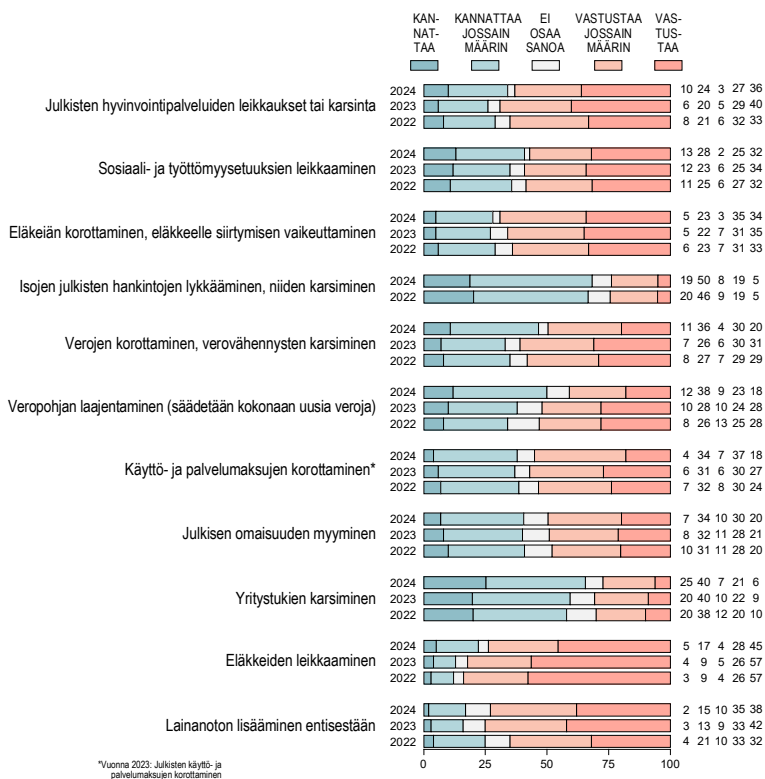
KUINKA TOTOUDENMUKAISIA ERI TAHOJEN VIESTIT OVAT:
AMMATTIYHDISTYSLIKE (%).

MITEN SUHTAUTUU MAHDOLLISIIN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEKSI, KULUJEN VÄHENTÄMISEKSI JA TULOJEN KASVATTAMISEKSI, JOS AJATTELEE ASIAA PIDEMMÄLLÄ YLI KOLMEN VUODEN TÄHTÄIMELLÄ (%).

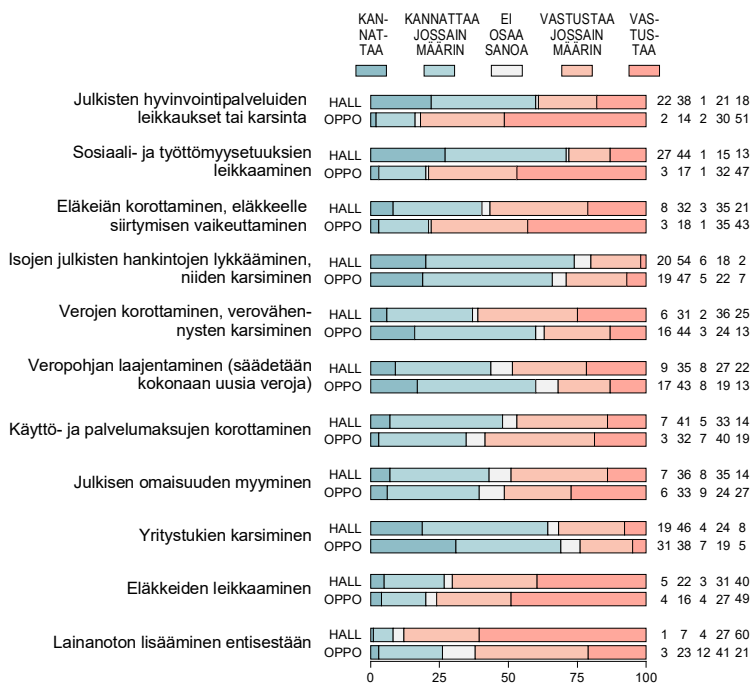
SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAN TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEKSI:
ARVIOT KESÄLLÄ 2022, TALVELLA 2023 JA KEVÄÄLLÄ 2024 (yhteiset arviointikohteet, %).

*Vuonna 2023: Julkisten käyttö- ja palvelumaksujen korottaminen

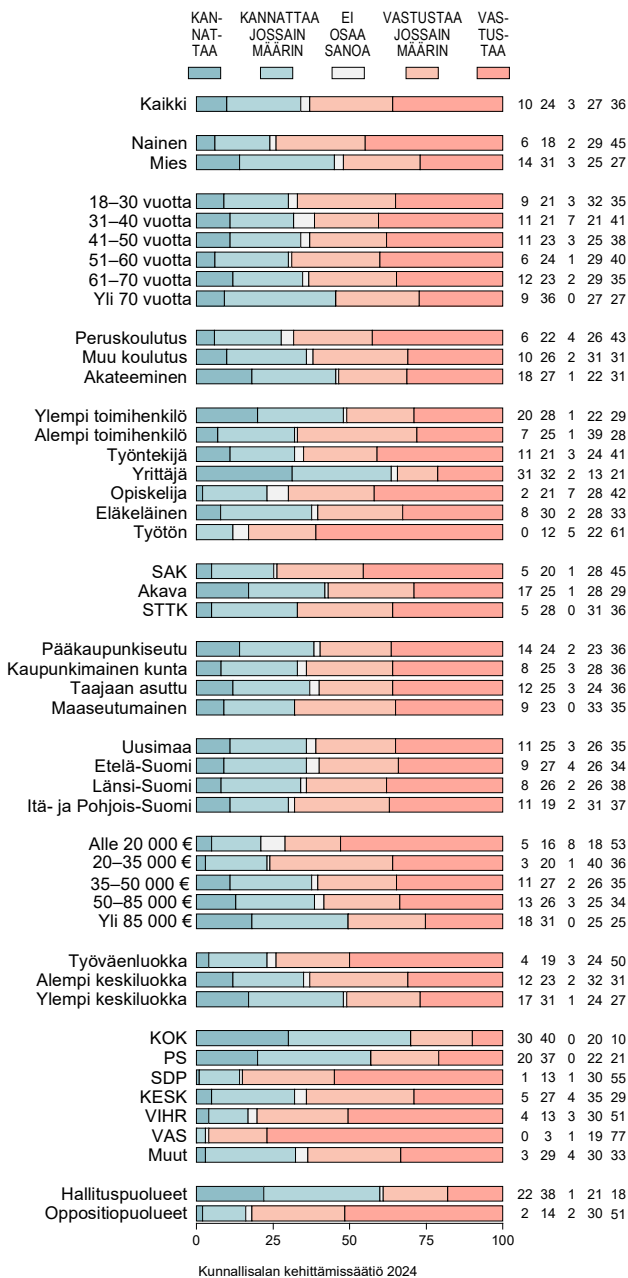
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAN TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEKSI:
HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

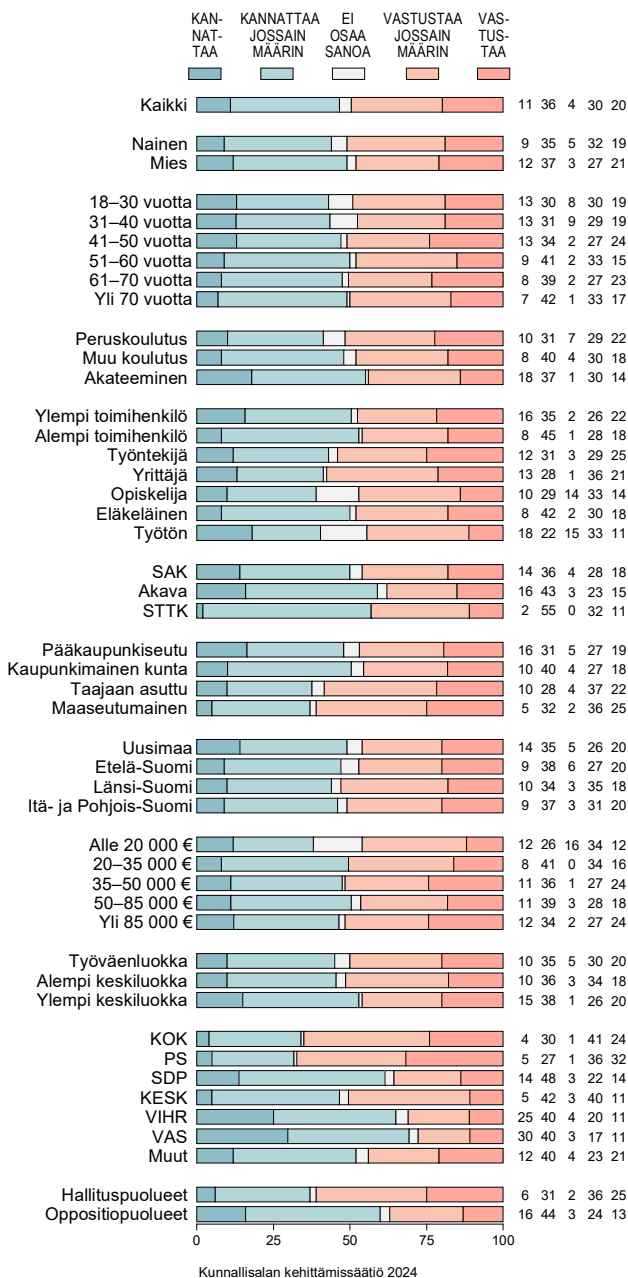

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

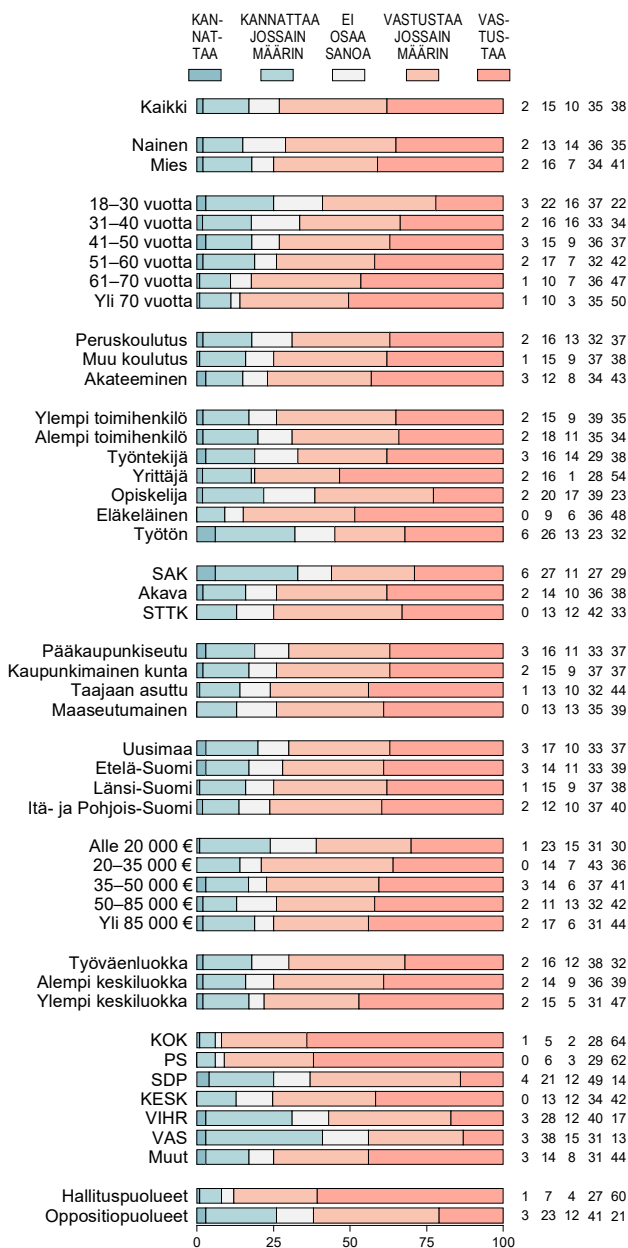
SUHTAUTUMINEN KEINOIHIIN MAAMME TALOUDEN
TASAPAINOTTAMISEKSI: JULKISTEN HYVINVOINTIPALVELUIDEN
LEIKKAUKSET TAI KARSINTA (%).

SUHTAUTUMINEN KEINOIHIN MAAMME TALOUDEN
TASAPAINOTTAMISEKSI: VEROJEN KOROTTAMINEN,
VEROVÄHENNYSTEN KARSIMINEN (%).

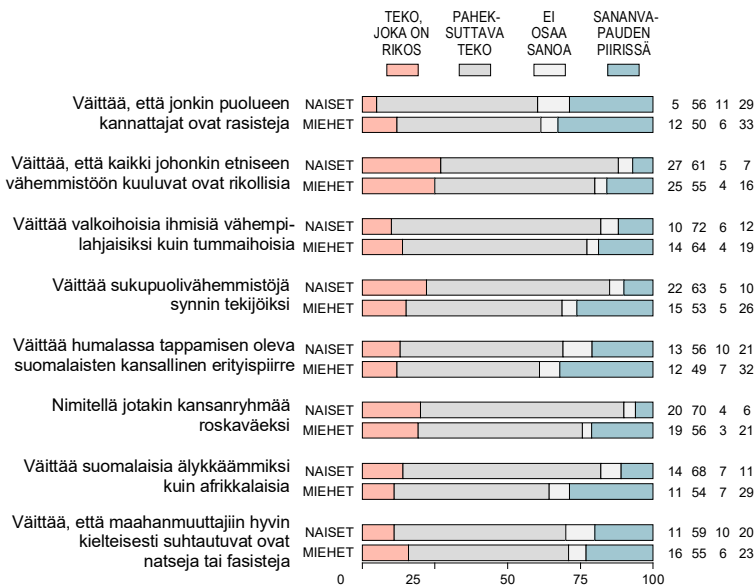

SUHTAUTUMINEN KEINOIHIIN MAAMME TALOUDEN TASA-
PAINOTTAMISEKSI: LAINANOTON LISÄÄMINEN ENTISESTÄÄN (%)

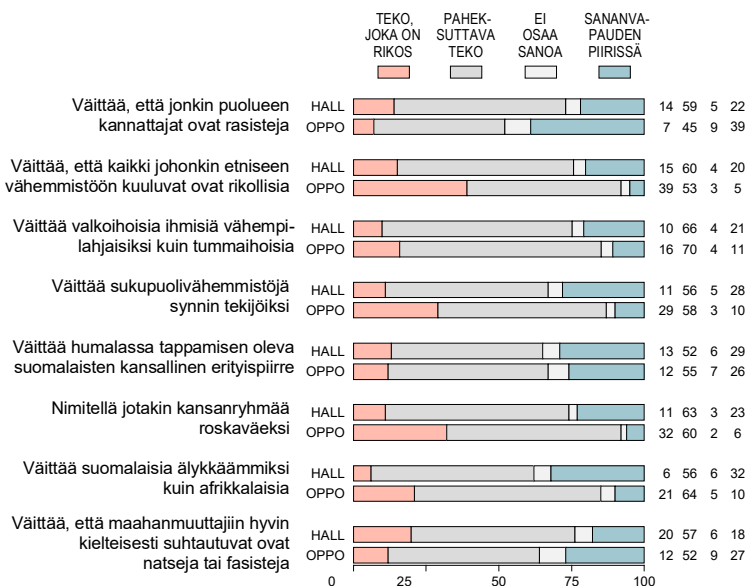
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (%).

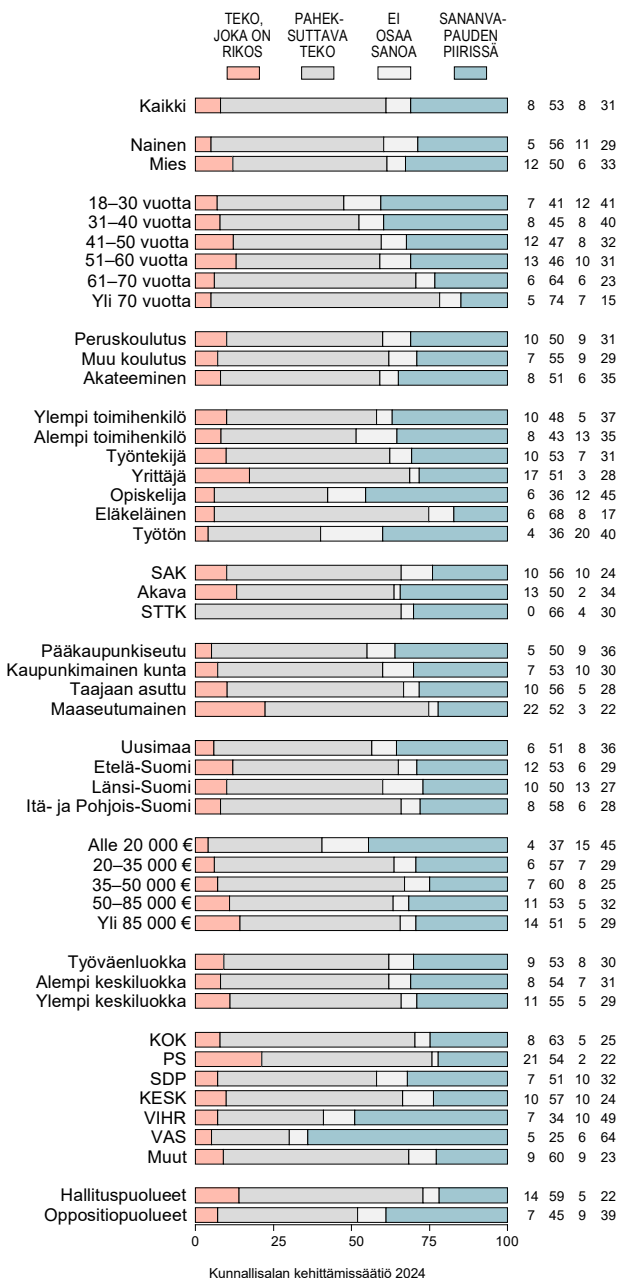
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

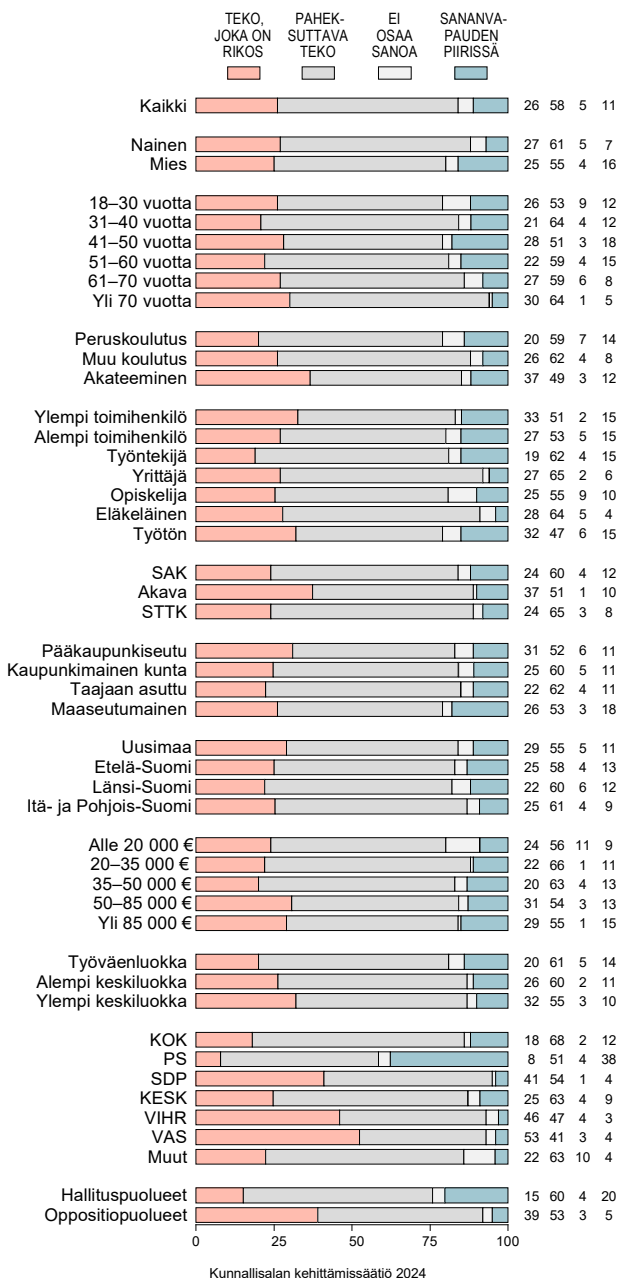

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

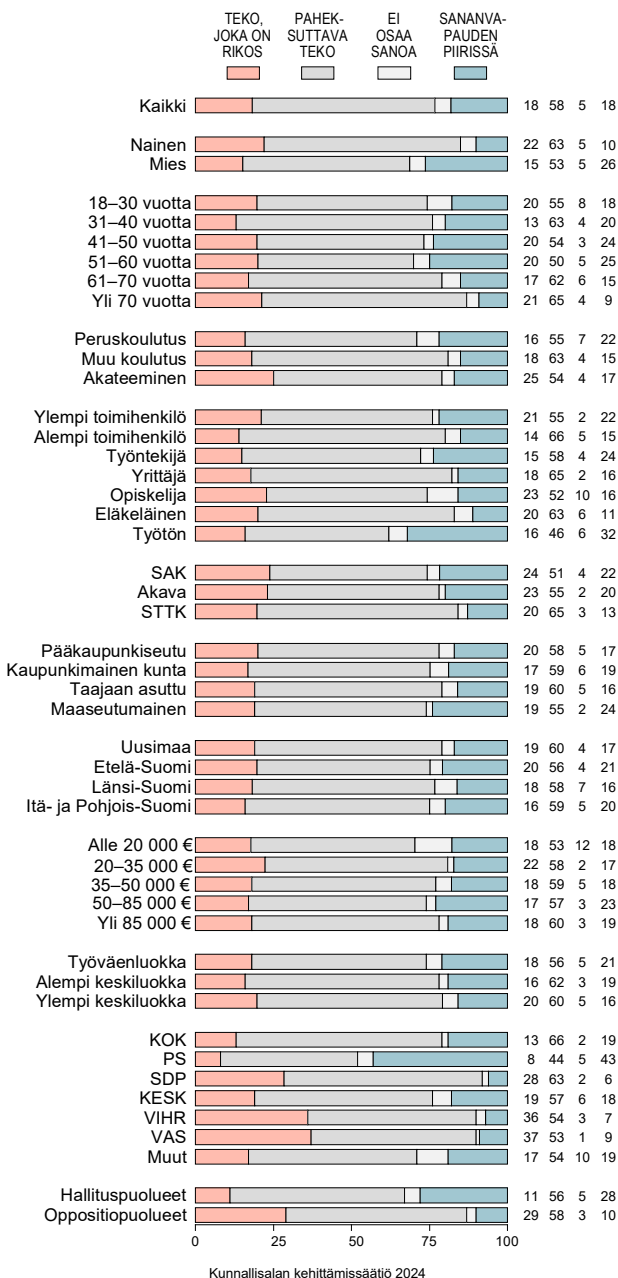
MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI
TEKEE: VÄITTÄÄ, ETTÄ JONKIN PUOLUEEN KANNATTAJAT
OVAT RASISTEJA (%).

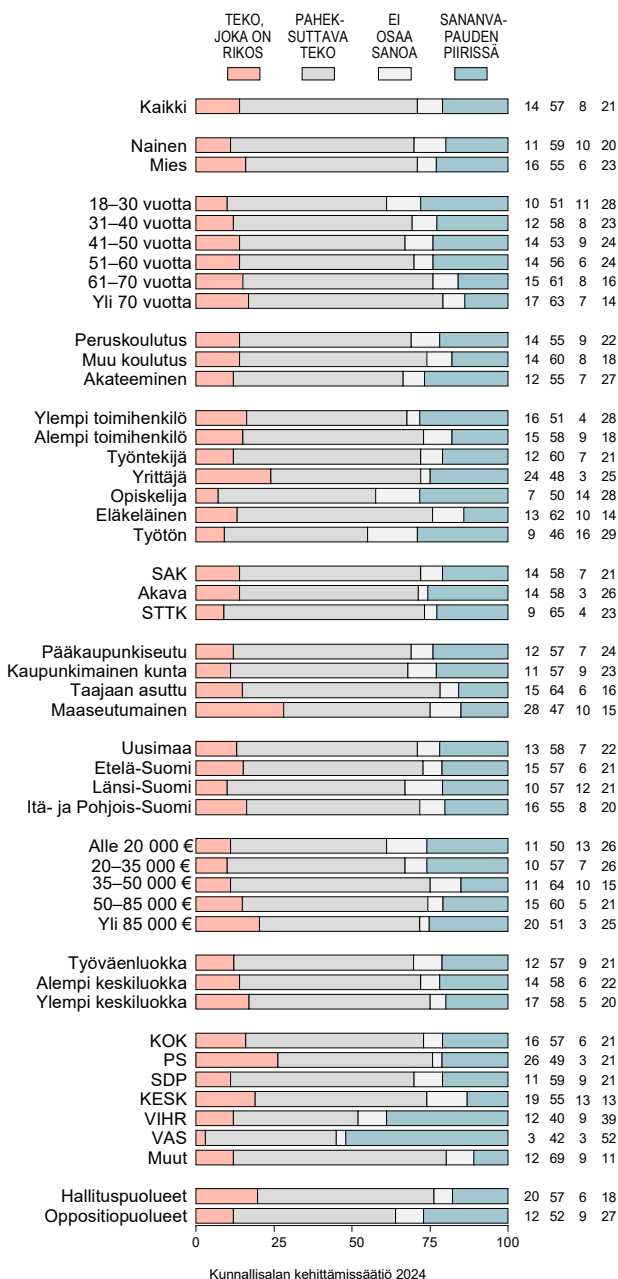
MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ, ETTÄ KAIKKI JOHONKIN ETNISEEN VÄHEMMISTÖÖN
KUULUVAT OVAT RIKOLLISIA (%).

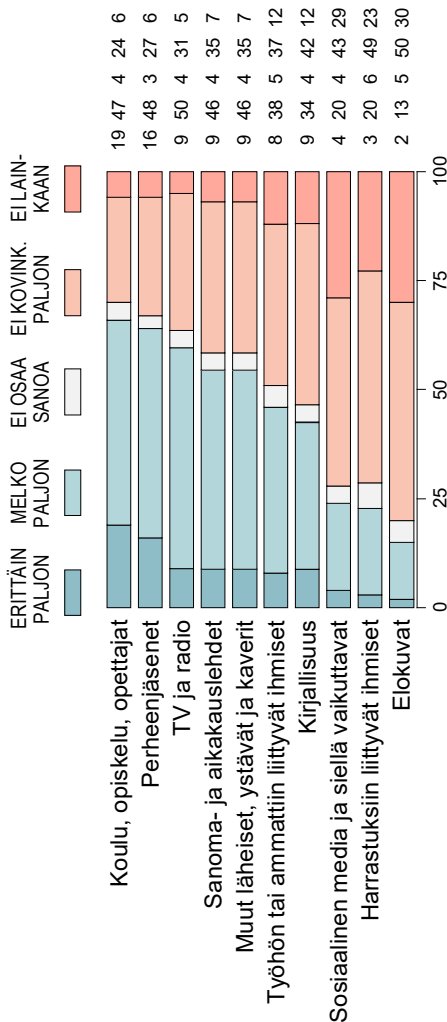
MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖJÄ SYNNIN TEKIJÖIKSI (%).

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ, ETTÄ MAAHANMUUTTAJIIN HYVIN KIELTEISESTI
SUHTAUTUVAT OVAT NATSEJA TAI FASISTEJA (%).

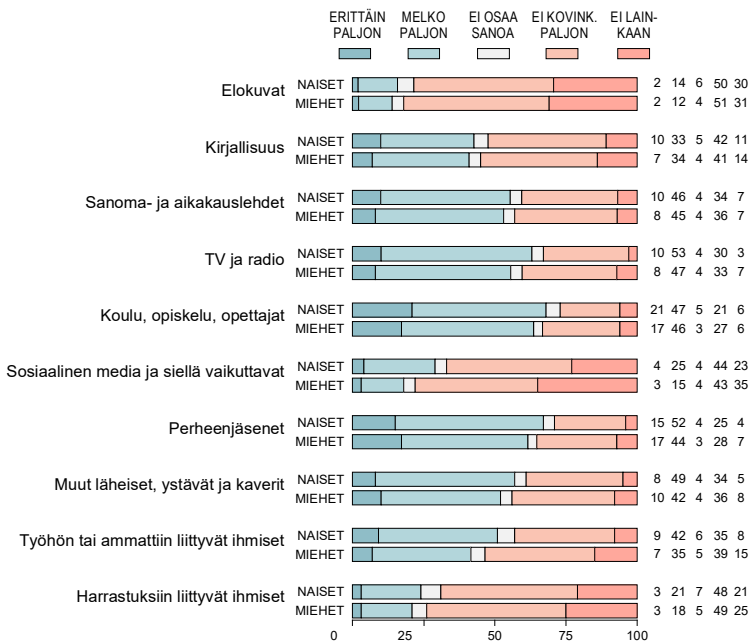

MITEN ARVIOI SEURAAVIEN TAHOJEN JA ASIOIDEN VAIKUTTANEEN TAI VAIKUTTAVAN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELIPITEISIINSÄ ELÄMÄNKAARENSA AIKANA (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

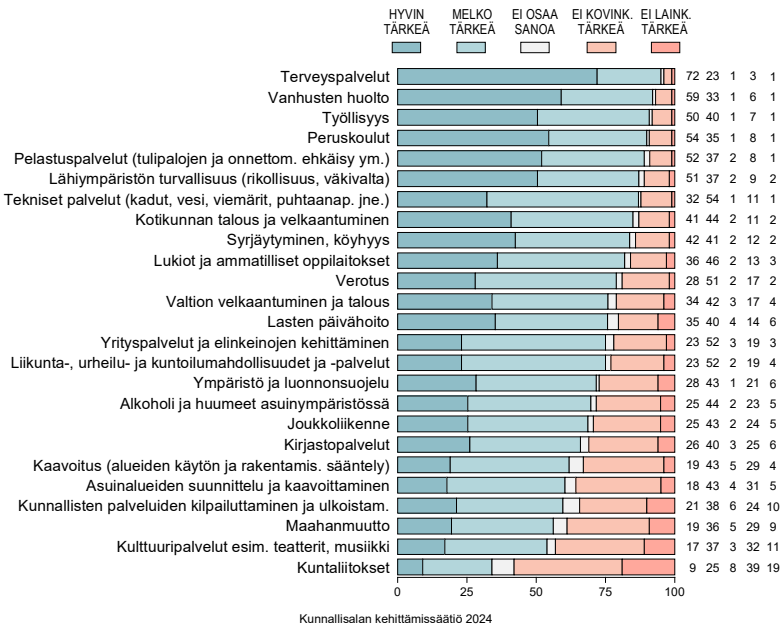
MITEN ARVIOI SEURAAVIEN TAHOJEN JA ASIOIDEN VAIKUTTANEEN
TAI VAIKUTTAVAN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELIPITEISIINSÄ:
NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (%).

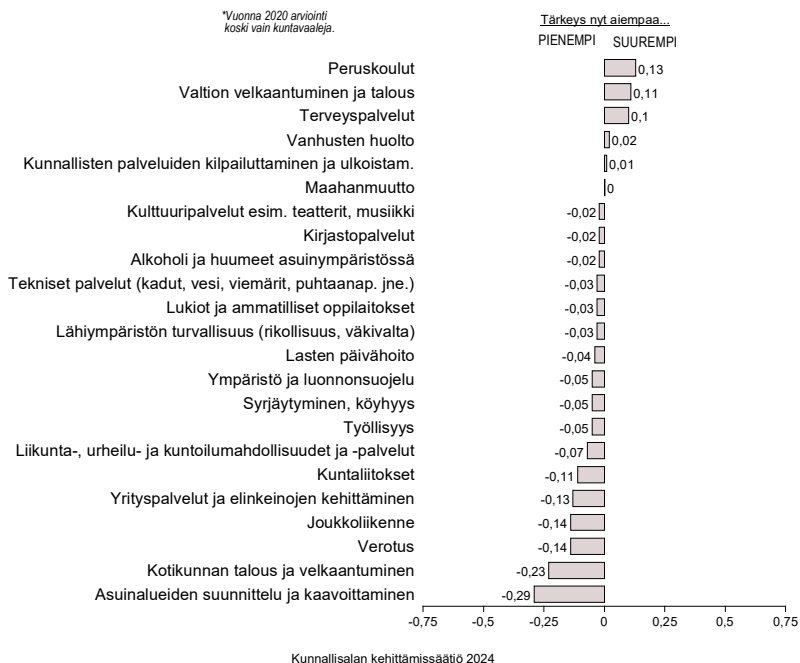
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

KUNTA- JA ALUEVAALIT 2025

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA –
ARVIOT ERI ASIOIDEN TÄRKEYDESTÄ (%).

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA*:
ARVIOT VUOSINA 2020 JA 2024 (asteikkokeskiarvojen erotukset).

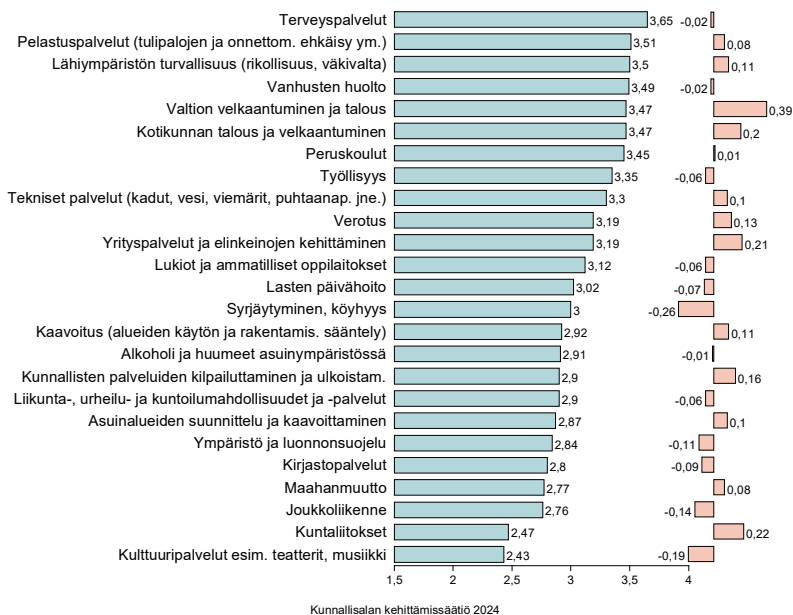
MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
HALLITUSPUOLUEIDEN JA OPPOSITIOPUOLUEIDEN KANNATTAJIEN ARVIOINTIEN
EROT (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Pitää tärkeämpänä:
OPPOSITIOP. HALLITUSP.

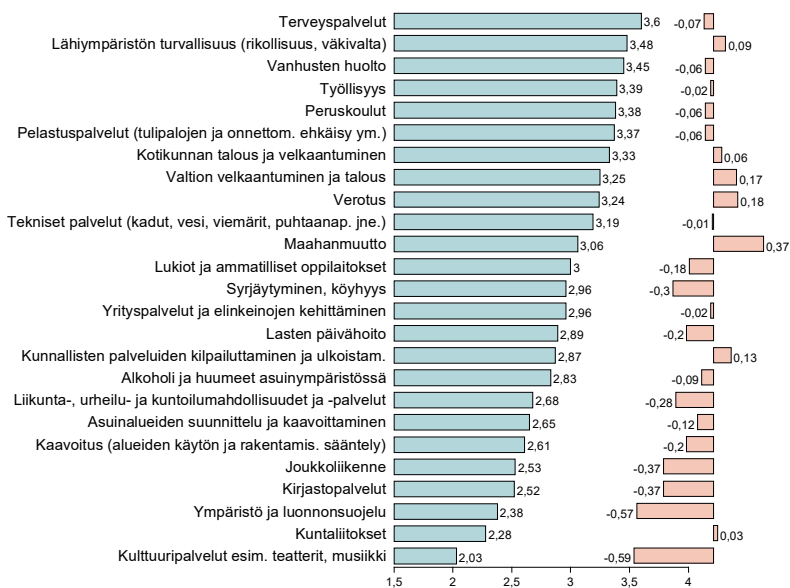

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
KOKN KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

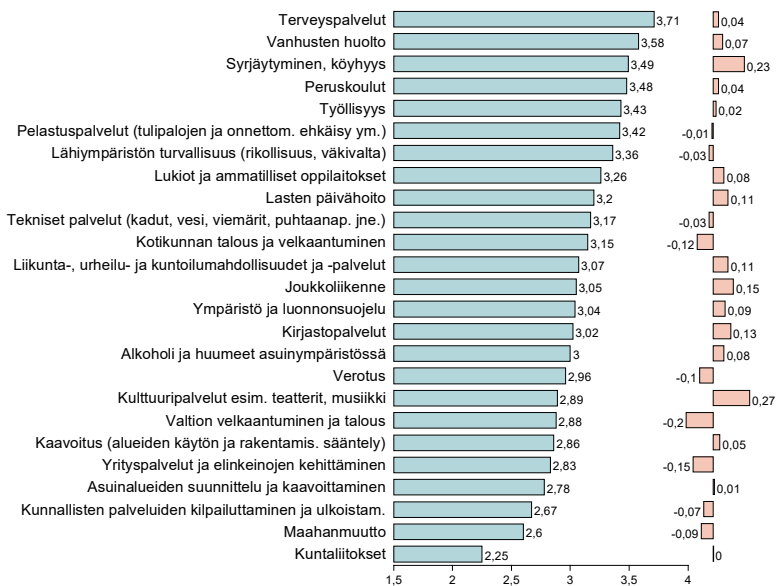

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
PSn KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
SDP:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

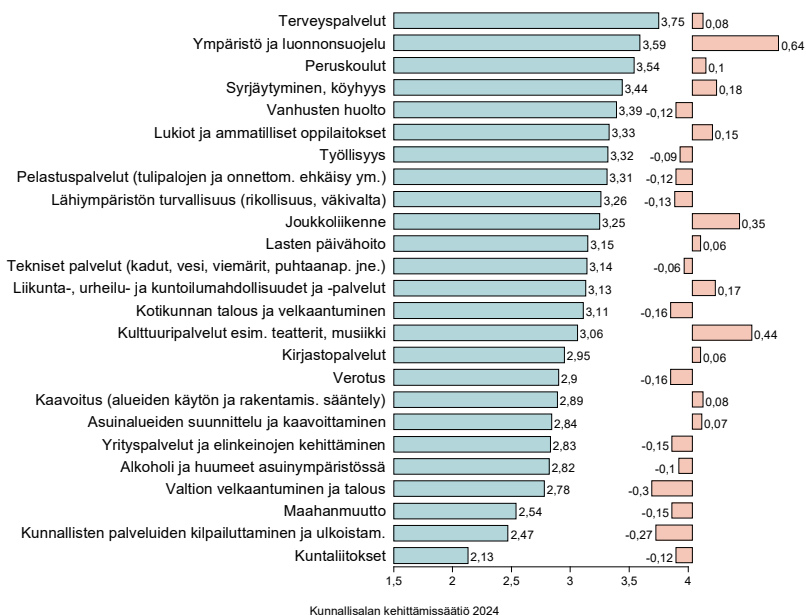
Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
KESKn KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

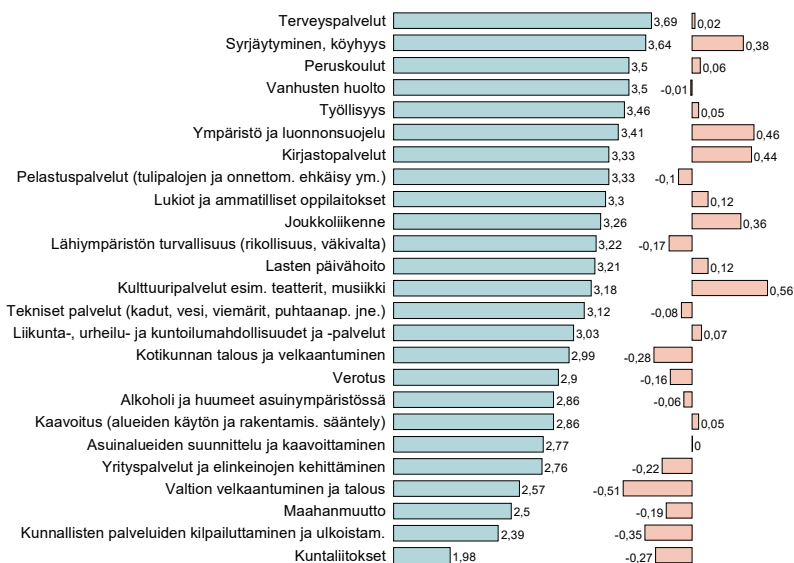

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
VIHRn KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

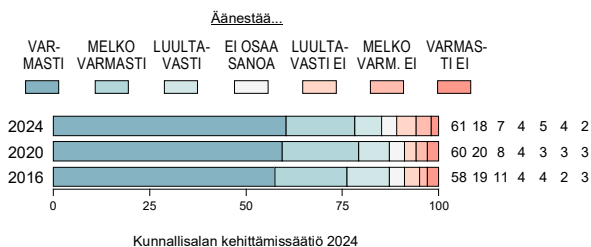

MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA- JA ALUEVAALEISSA:
VASn KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

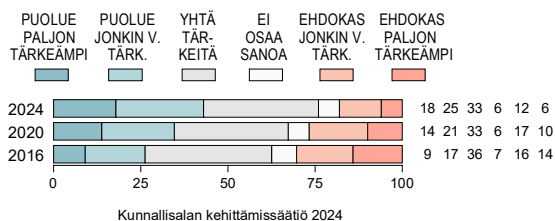

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

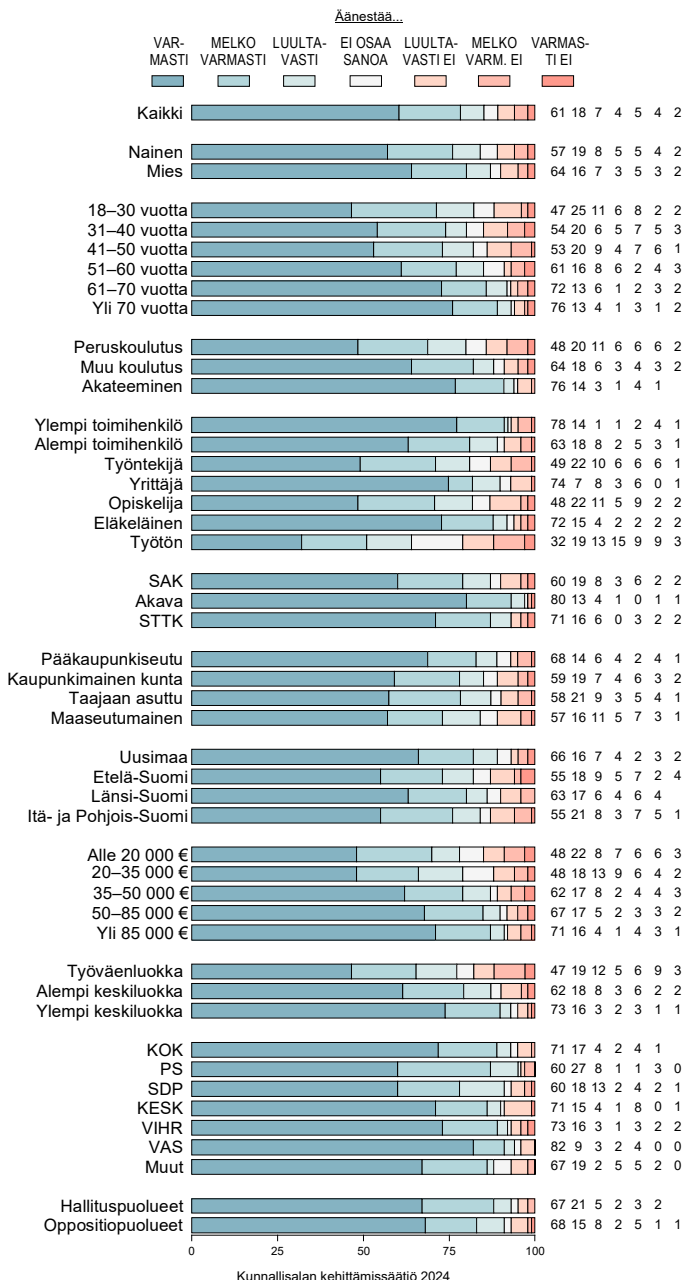
MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ
MENEÄ ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTAVAALEISSA HUHTIKUUSSA
(vastausvaihtoehdot täydellisinä, ks. teksti; %).

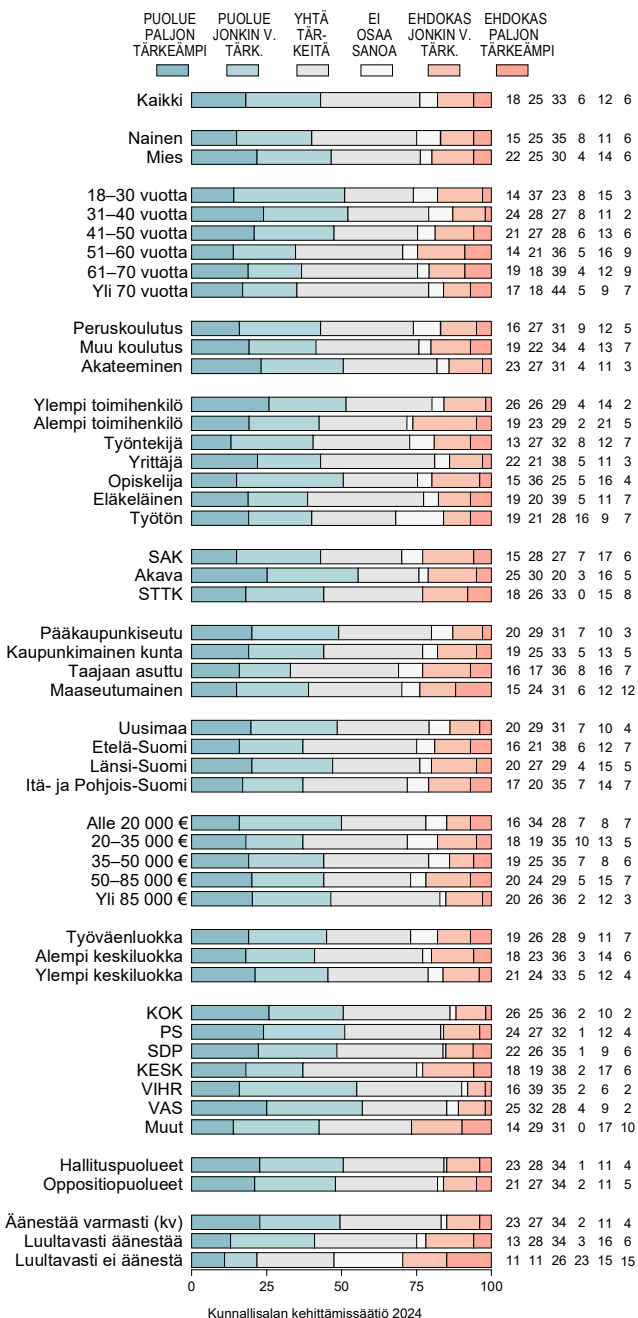
JOS ÄÄNESTÄISI KUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN
JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA:
ARVIOT VUOSINA 2016, 2020 JA 2024 (%).

MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENE
ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTAVAALIEISSA HUHTIKUUSSA
(vastausvaihtoehdot täydellisinä, ks. teksti; %).

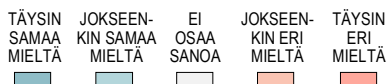

JOS ÄÄNESTÄISI KUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN JA EHDOKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA (%).

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN ALUEVAALEJA JA HYVINVOINTI-
ALUEITA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Samojen ihmisten ei pitä olla päättämässä valtakunnan, hyvinvointi-
alueiden ja kuntien asioista" (v1)

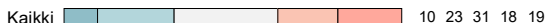
"Aluevaalit ovat mielestäni kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien
toimiva väylä" (v2)

"Aluevaalit ovat näennäisvaalit, koska valtio päättää hyvinvointi-
alueiden tehtävät ja rahoituksen" (v3)

"Sote-palveluiden rahoittamiseksi hyvinvointialueille on annettava
verotusoikeus" (v4)

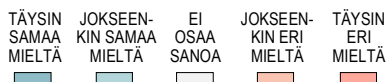
"Aluevaalien sijaan kuntien tulisi nimetä edustajansa hyvinvointi-
alueen valtuustoihin" (v5)

0 25 50 75 100

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

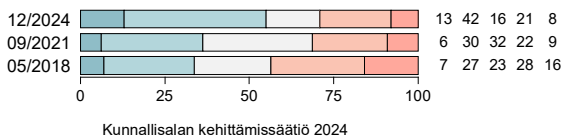
SUHTAUTUMINEN ALUEVAALEJA JA HYVINVOINTI-
ALUEITA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN VUOSINA 2018, 2021
JA 2024 (%).

"Samojen ihmisten ei pidä olla päättämässä valtakunnan, hyvinvointi-
alueiden ja kuntien asioista" (v1)*

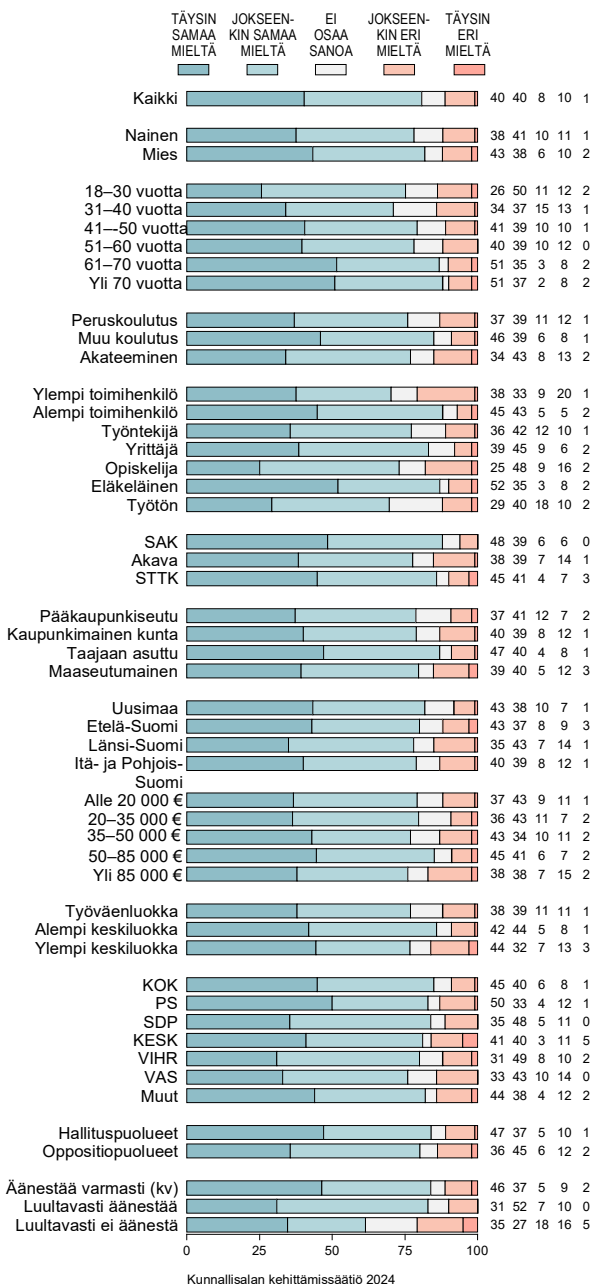
"Aluevaalit ovat mielestäni kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien
toimiva väylä" (v2)**

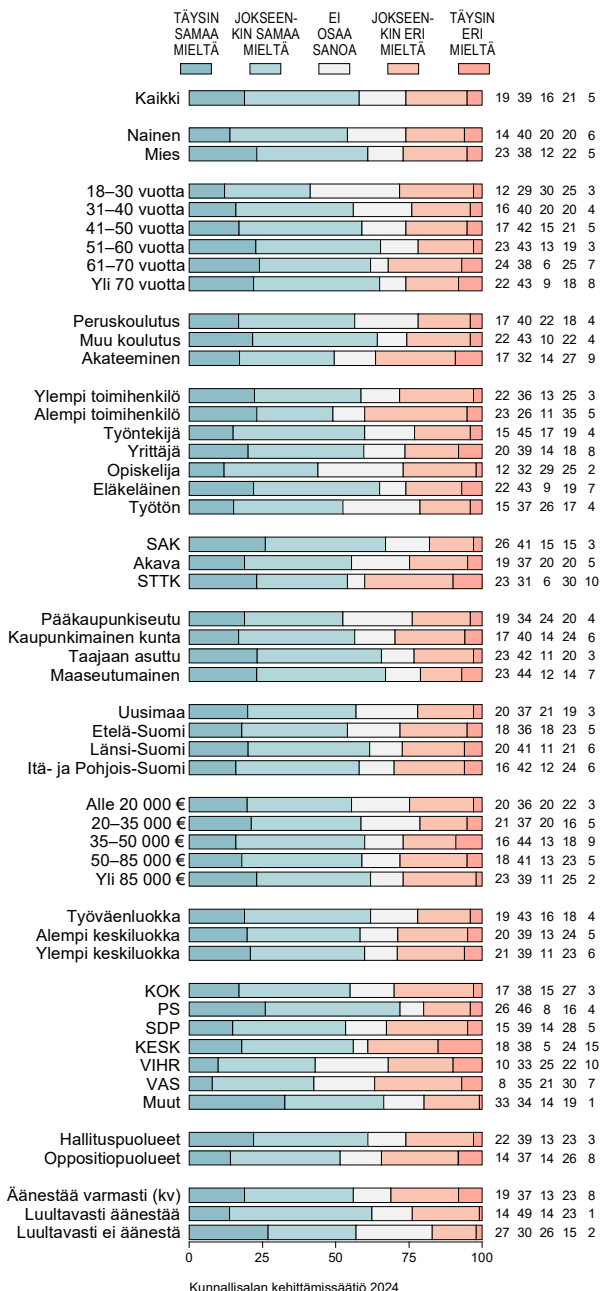
*Kysymysmuoto aiemmissa mittauksissa: "Samojen ihmisten ei pidä olla päättämässä valta-
kunnan, alueiden (maakuntien) ja kuntien asioista"

**Kysymysmuoto aiemmissa mittauksissa: "Aluevaltuusto (maakuntavaltuusto) tulee olemaan
kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien toimiva väylä"

"Samojen ihmisten ei pitä olla päättämässä valtakunnan,
hyvinvointialueiden ja kuntien asioista" (%).

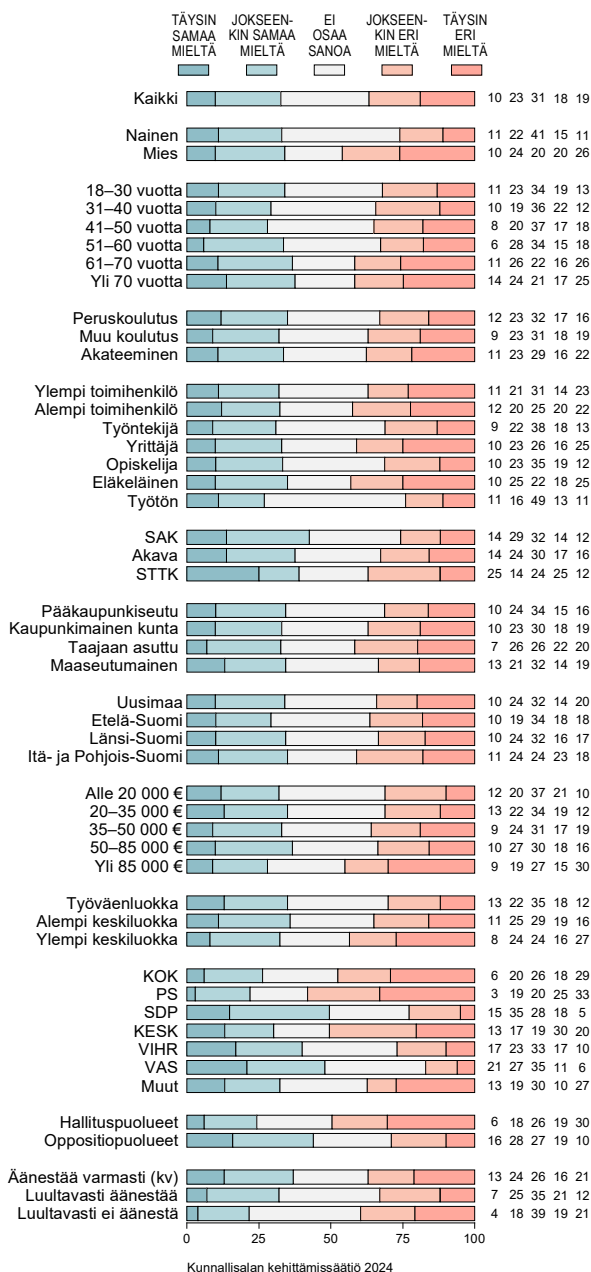

"Aluevaalit ovat näennäisvaalit, koska valtio päättää
hyvinvointialueiden tehtävät ja rahoituksen" (%).

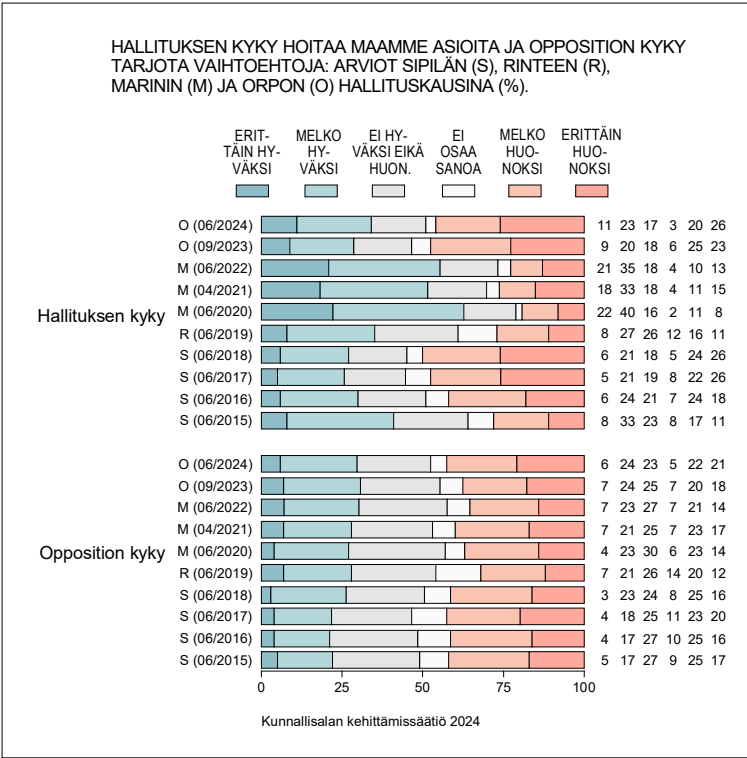
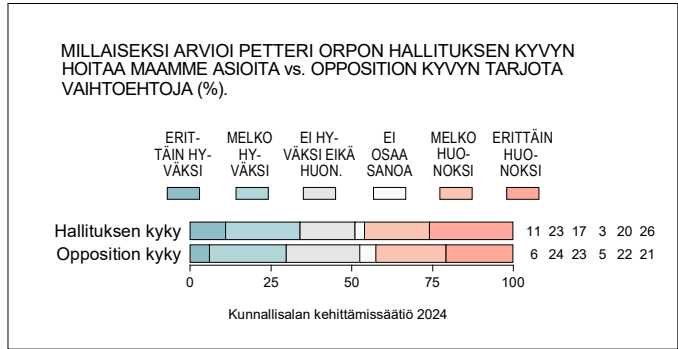

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

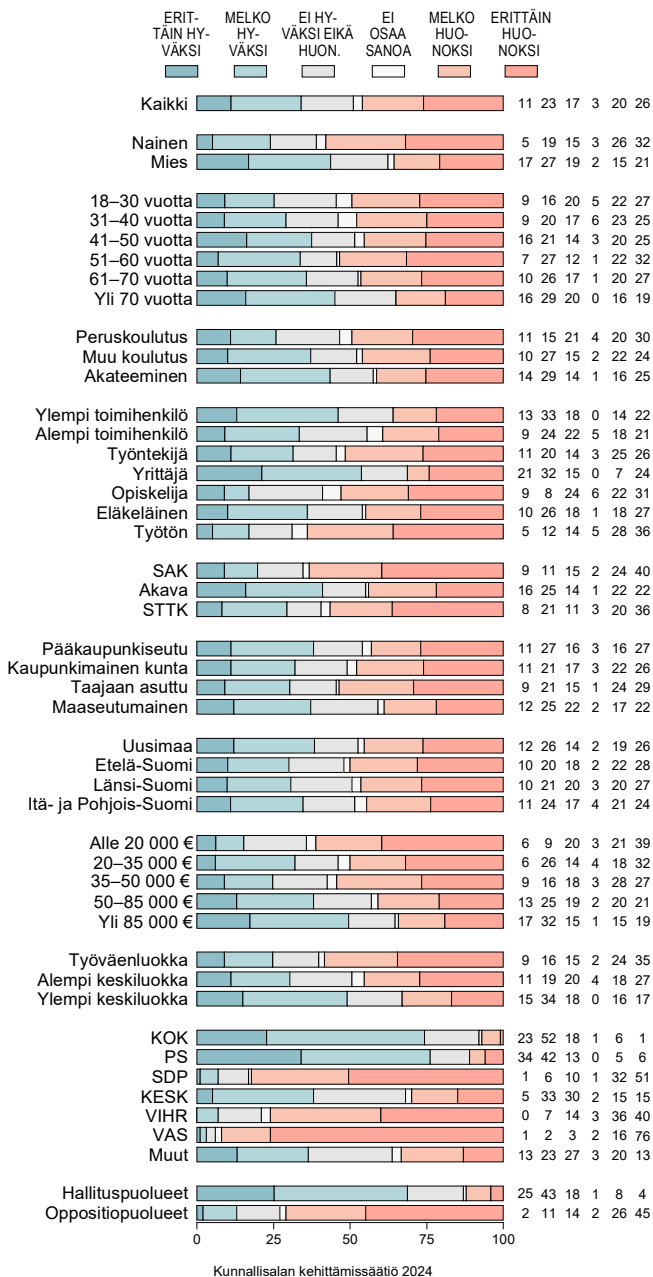
"Sote-palveluiden rahoittamiseksi hyvinvointialueille on annettava verotusoikeus" (%)

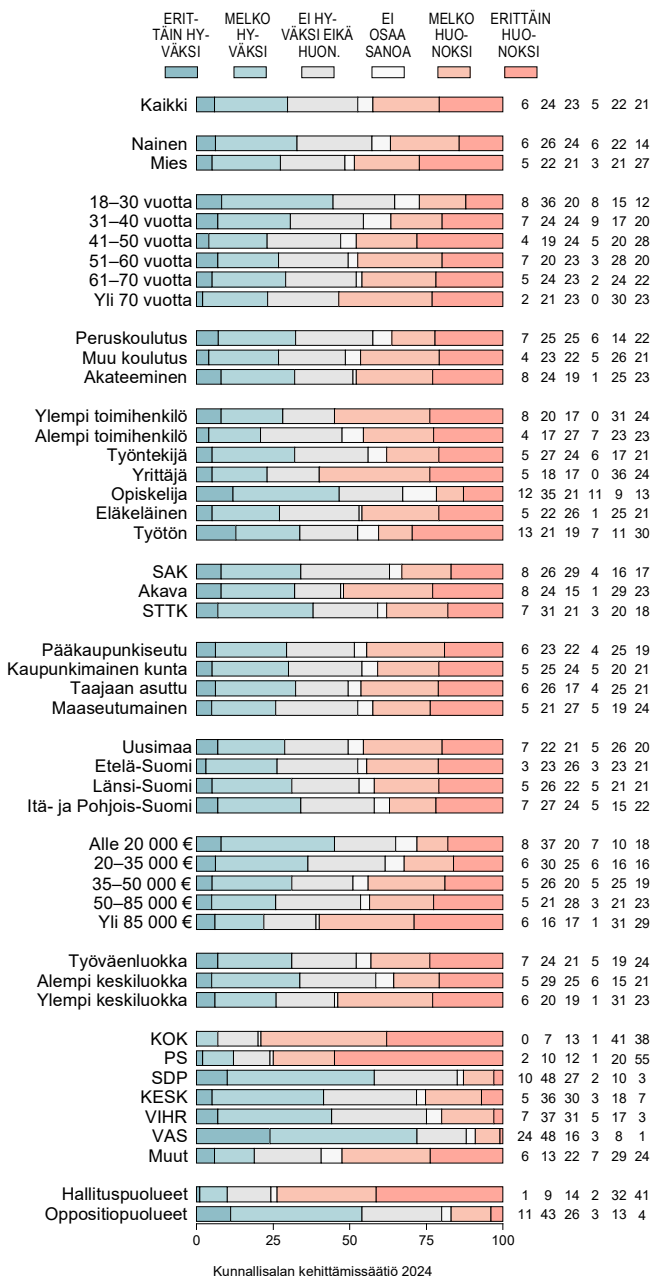
YHTEISKUNTAPOLIITTISET ARVIOT JA NÄKEMYKSET

MILLAISEKSI ARVIOI PETTERI ORPON JOHTAMAN
HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA
KULUVALLA VAALIKAUDELLE (%).

MILLAISEKSI ARVIOI OPPOSITION KYVYN TARJOTA
VAIHTOEHTOJA MAAN HALLITUKSELLE (%).

SUHTAUTUMINEN HALLITUSTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

SAMAA
MIELTÄ

EI OSAA
SANOA

ERI
MIELTÄ

"Toivon, että maan nykyinen hallitus kaatuisi mahdollisimman nopeasti" (v1)

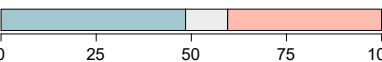
Kaikki

Väittämä	SAMAA MIELTÄ (%)	EI OSAA SANOA (%)	ERI MIELTÄ (%)
"Toivon, että maan nykyinen hallitus kaatuisi mahdollisimman nopeasti" (v1)	40	15	46
"Toivon, että maan hallitus pysyy pystyssä, koska eduskunta-vaaleissa kansalaiset antoivat tukensa hallituspuolueille" (v2)	48	11	40

"Toivon, että maan hallitus pysyy pystyssä, koska eduskunta-vaaleissa kansalaiset antoivat tukensa hallituspuolueille" (v2)

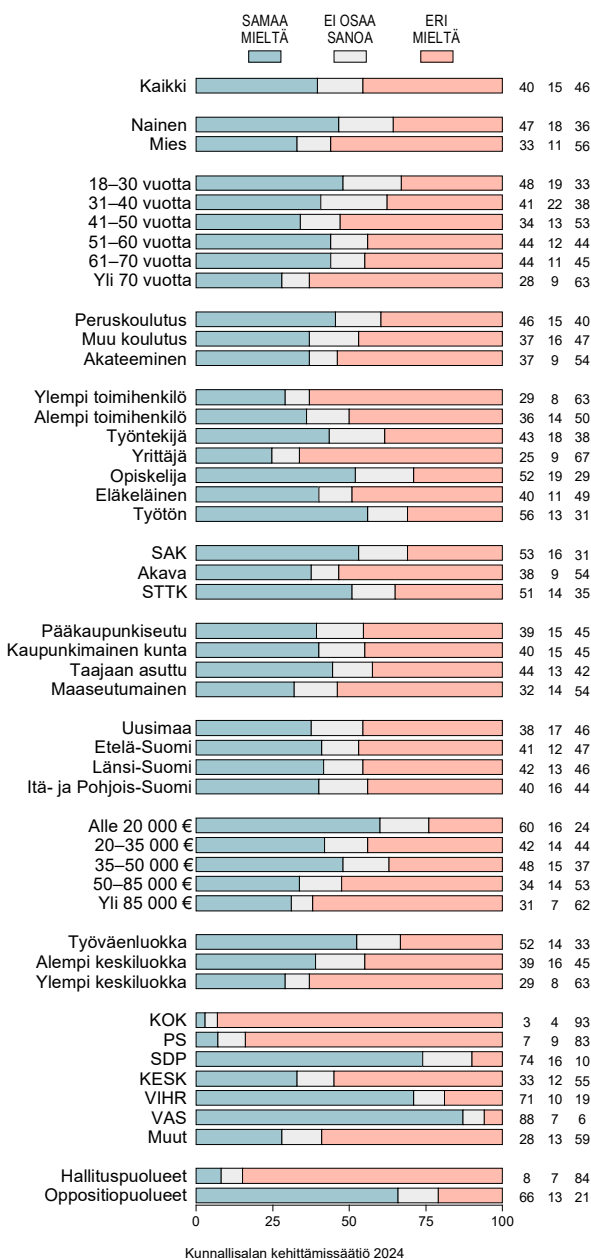
Kaikki

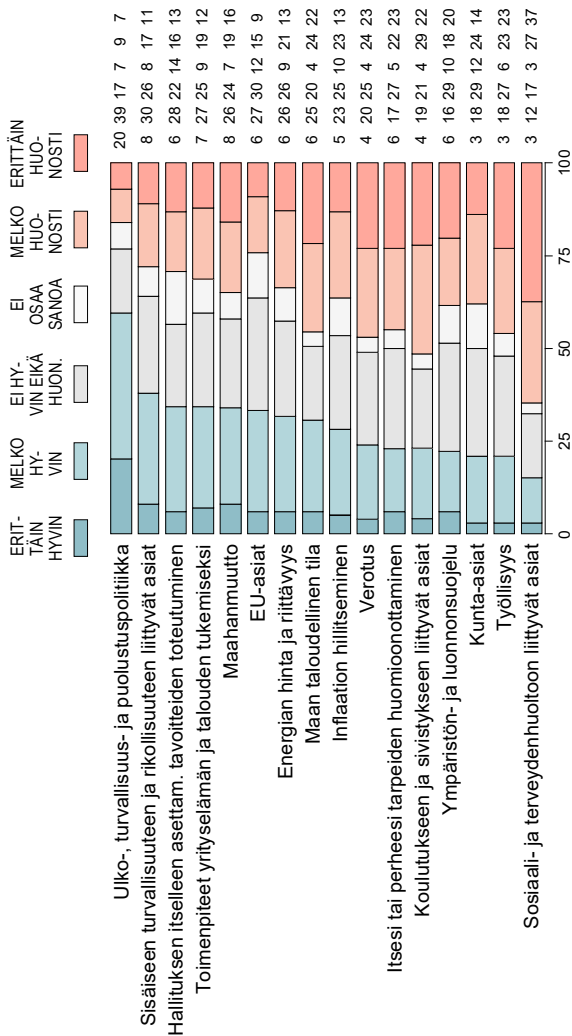
Väittämä	SAMAA MIELTÄ (%)	EI OSAA SANOA (%)	ERI MIELTÄ (%)
"Toivon, että maan nykyinen hallitus kaatuisi mahdollisimman nopeasti" (v1)	40	15	46
"Toivon, että maan hallitus pysyy pystyssä, koska eduskunta-vaaleissa kansalaiset antoivat tukensa hallituspuolueille" (v2)	48	11	40

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

"Toivon, että maan nykyinen hallitus kaatuisi mahdollisimman nopeasti" (%).

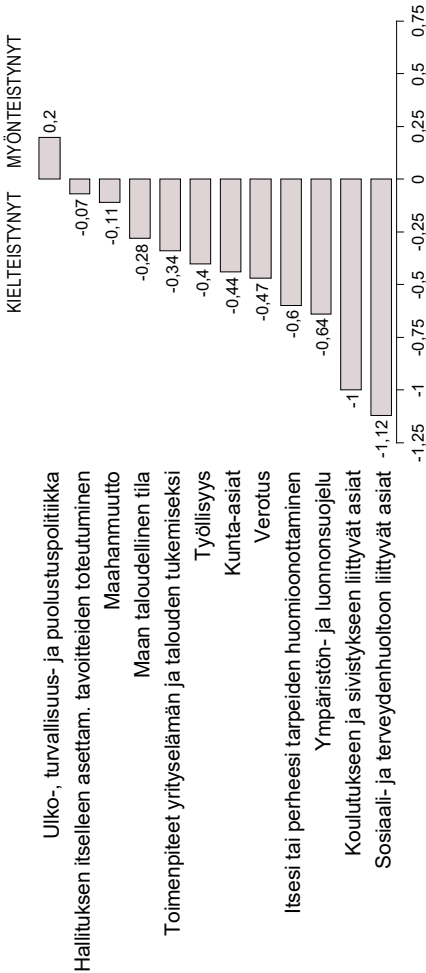
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ SEURAAVISSA ASIOISSA (%).

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

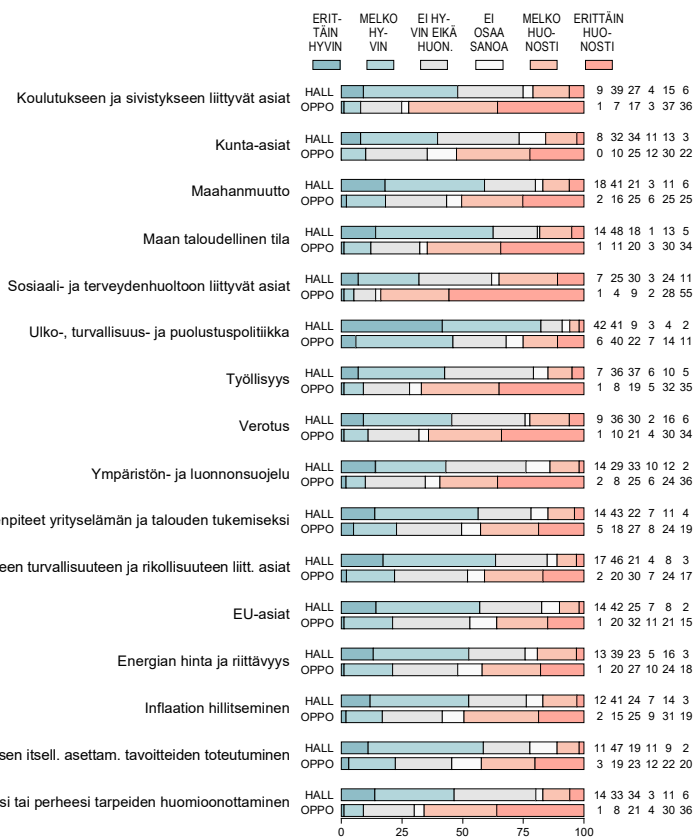
MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: MUUTOKSET ARVIOINNEISSA KESÄSTÄ 2020 KESÄÄN 2024 (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Arvio onnistumisesta:

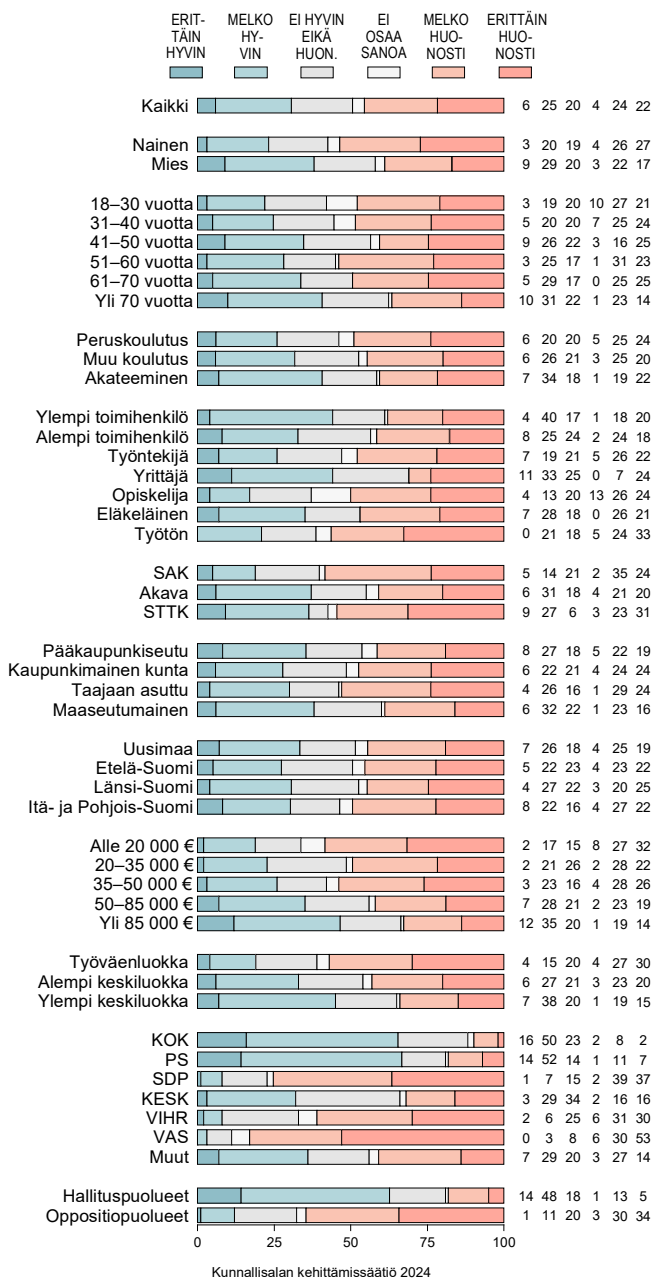
Kunnallisanalyytiikka 2024

MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ ERI ASIOISSA: HALLITUS-
PUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

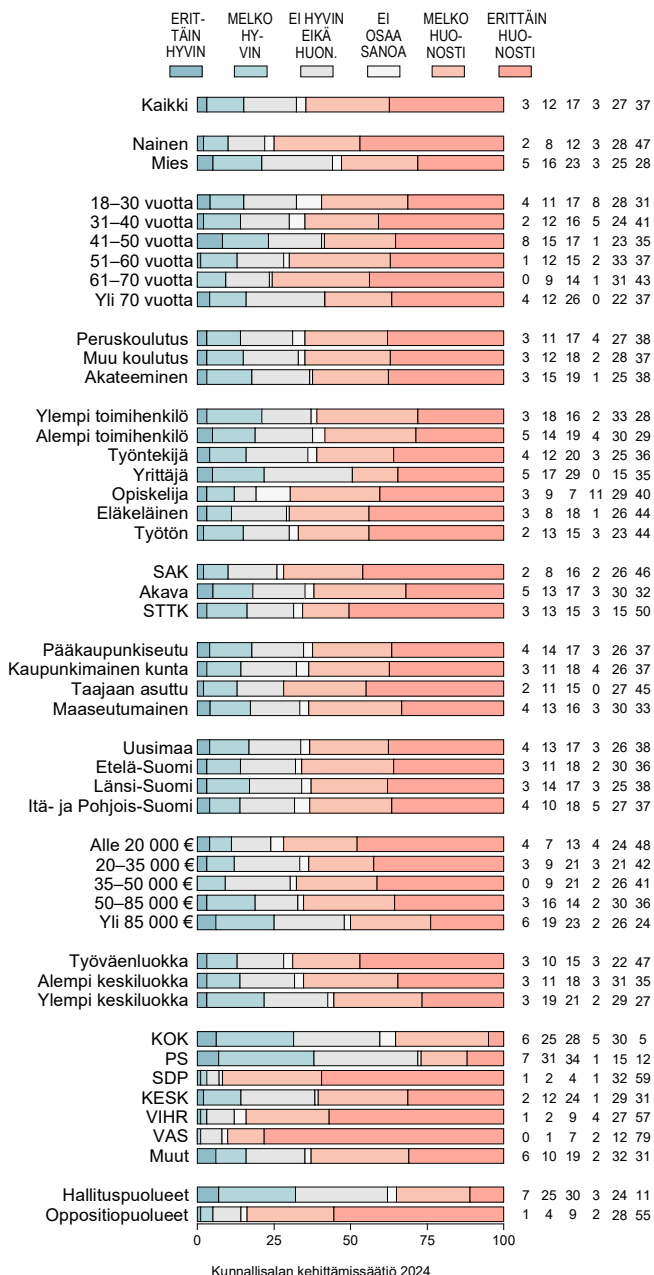

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

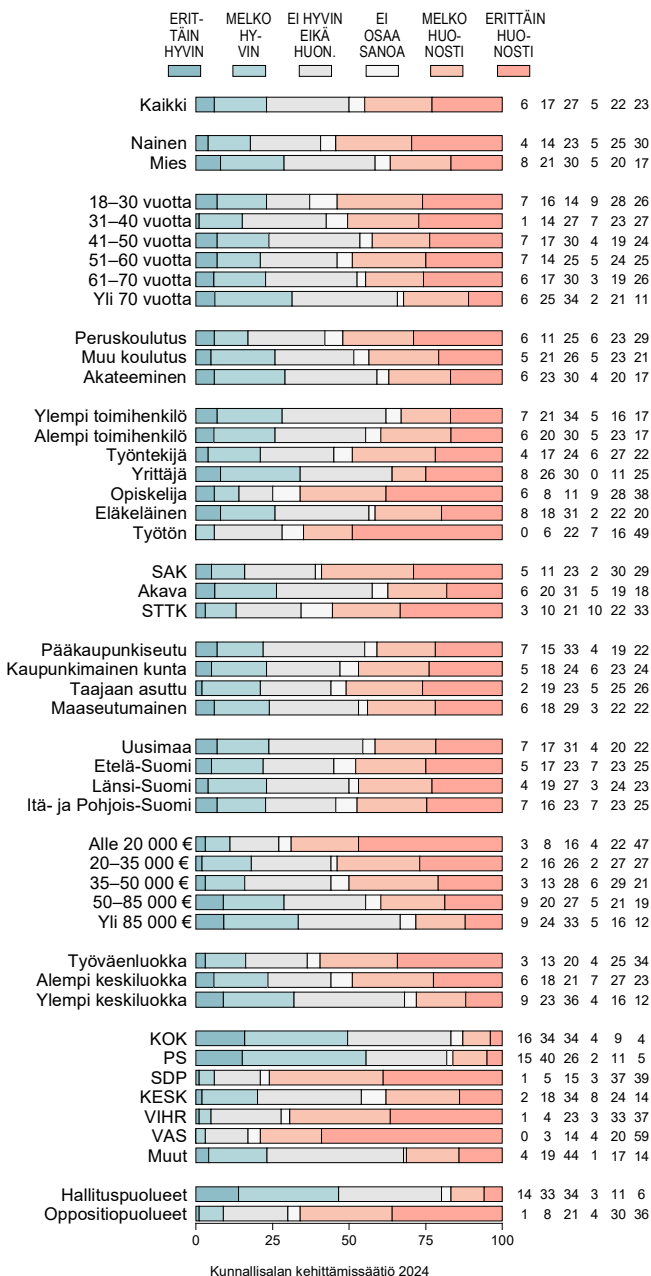
MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
MAAN TALOUDELLINEN TILA (%)

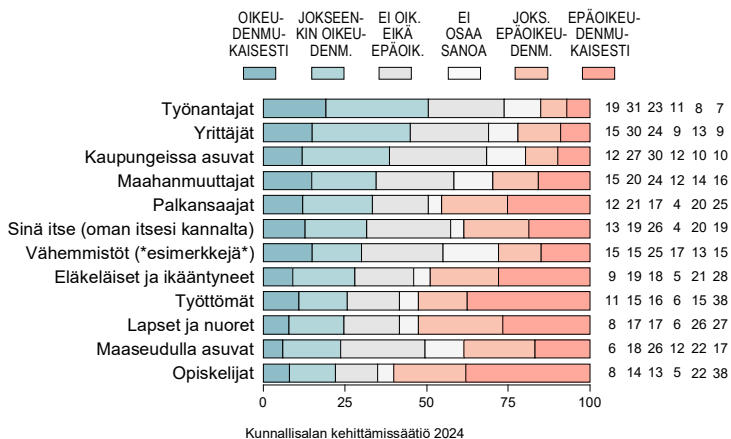
MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTOON LIITTYVÄT ASIAT (%).

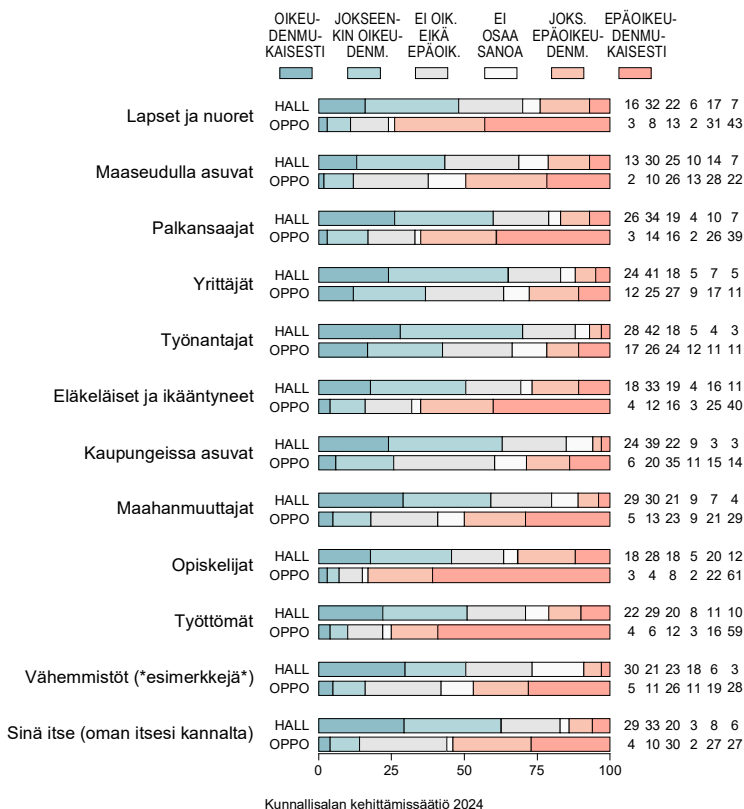
MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
ITSESI TAI PERHEESI TARPEIDEN HUOMIOONOTTAMINEN (%).

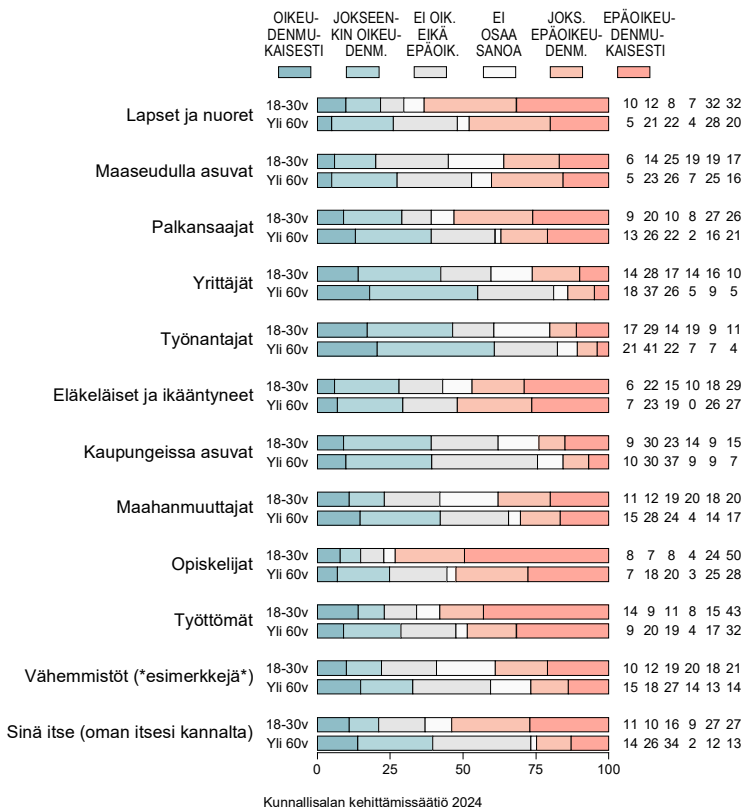
MITEN OIKEUDENMUKAISESTI TAI EPÄOIKEUDENMUKAISESTI MAAN
HALLITUS ON PÄÄTÖKSISSÄÄN JA TOIMISSAAN KÄSITELLYT SEURAAVIA
RYHMIÄ (%).

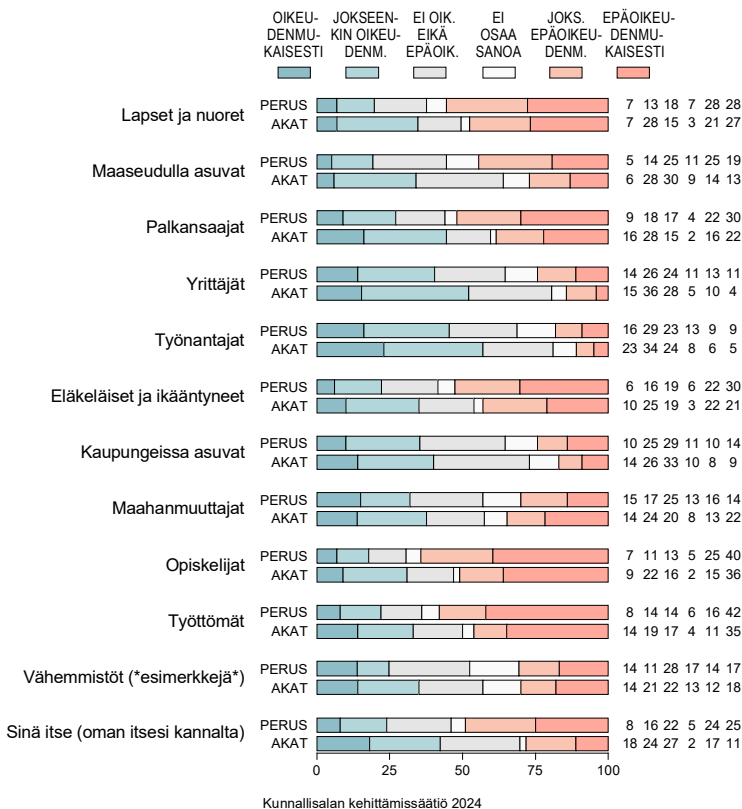
MITEN OIKEUDENMUKAISESTI TAI EPÄOIKEUDENMUKAISESTI HALLITUS
ON KÄSITELLYT ERI RYHMIÄ: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL)
vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

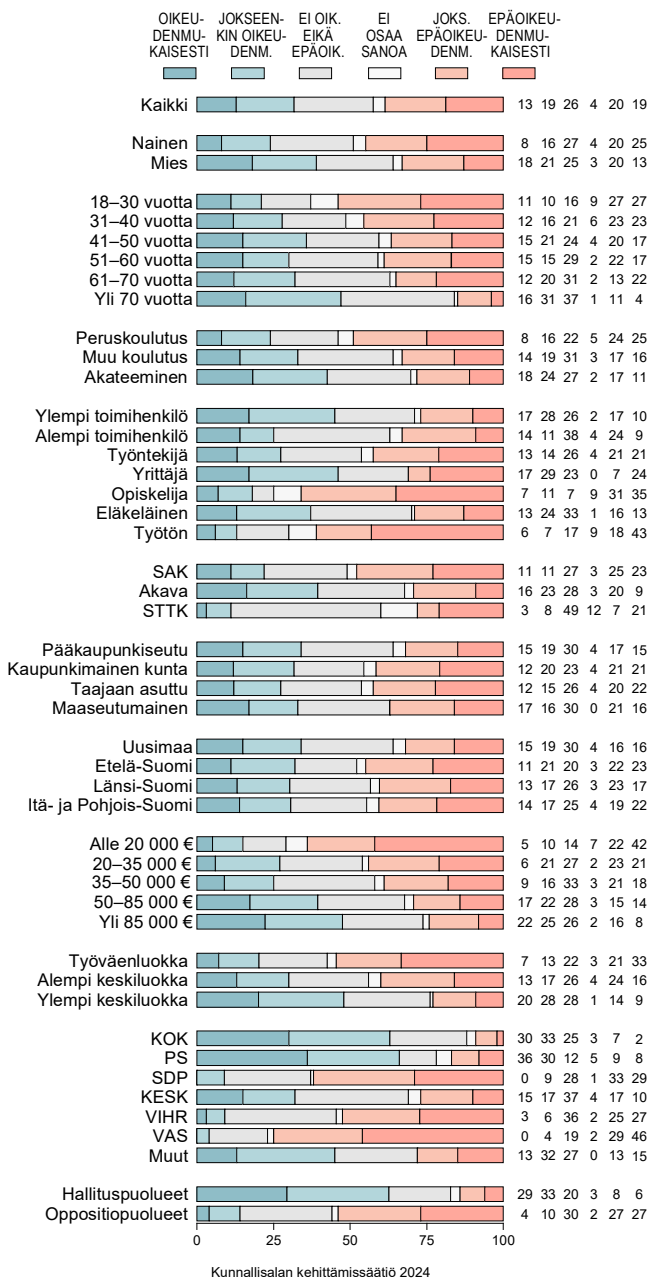
MITEN OIKEUDENMUKAISESTI TAI EPÄOIKEUDENMUKAISESTI HALLITUS ON KÄSITELLYT ERI RYHMIÄ: 18–30-VUOTIAIDEN vs. YLI 60-VUOTIAIDEN ARVIOT (%).

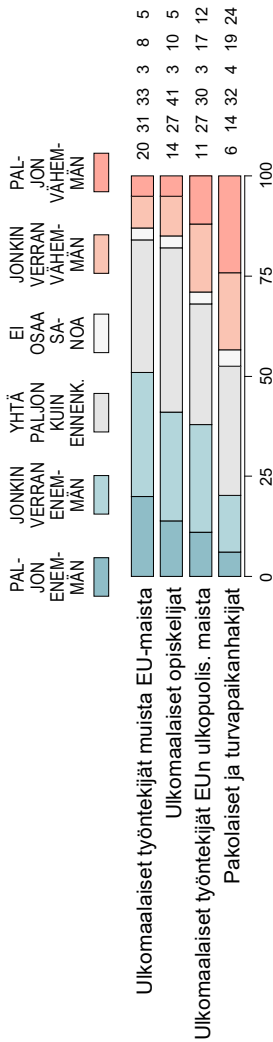
MITEN OIKEUDENMUKAISESTI TAI EPÄOIKEUDENMUKAISESTI HALLITUS
ON KÄSITELLYT ERI RYHMIÄ: PERUSKOULUTUS vs.
AKATEEMINEN KOULUTUS (%)

MITEN OIKEUDENMUKAISESTI HALLITUS ON KÄSITELLYT
ERI RYHMIÄ: SINÄ ITSE (oman itsesi kannalta) (%).

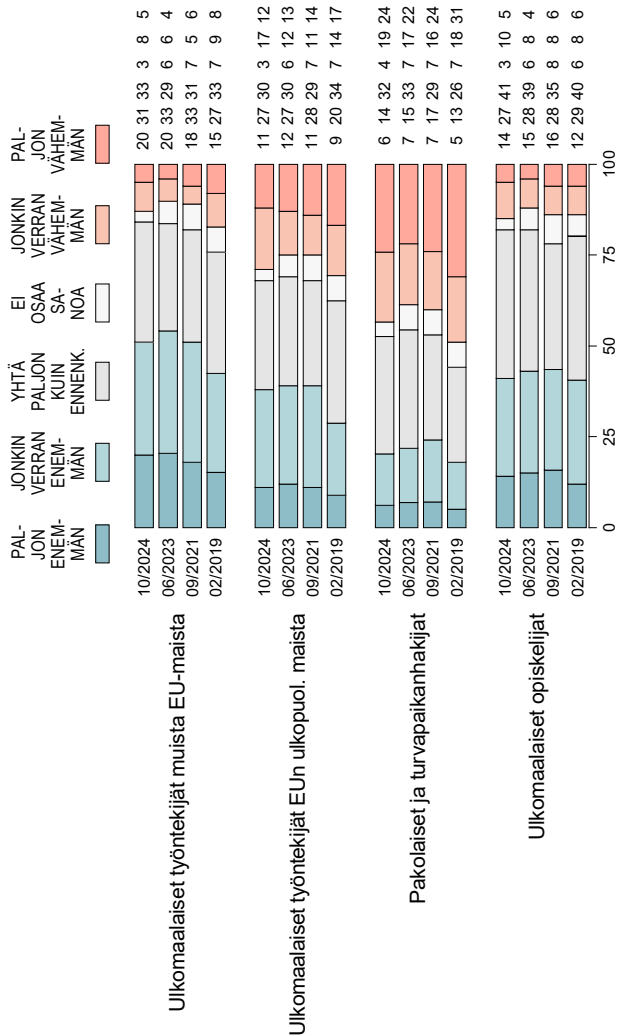

MISSÄ MÄÄRIN NYKYISEEN VERRATTUNA ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTA OMAAN KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE (esim. omaan maakuntaan, %).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MISSÄ MÄÄRIN NYKYISEEN VERRATTUNA ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTA OMAAN KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ARVIOT VUOSINA 2019–2024 (%).

0

25

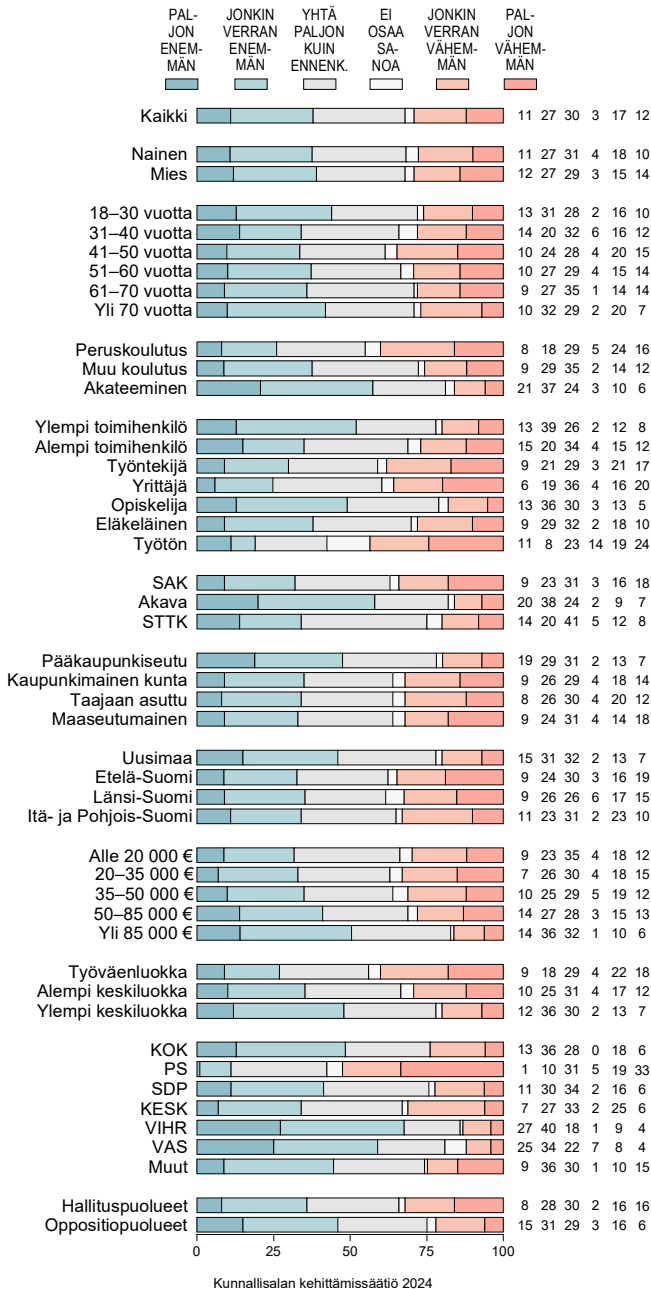
50

75

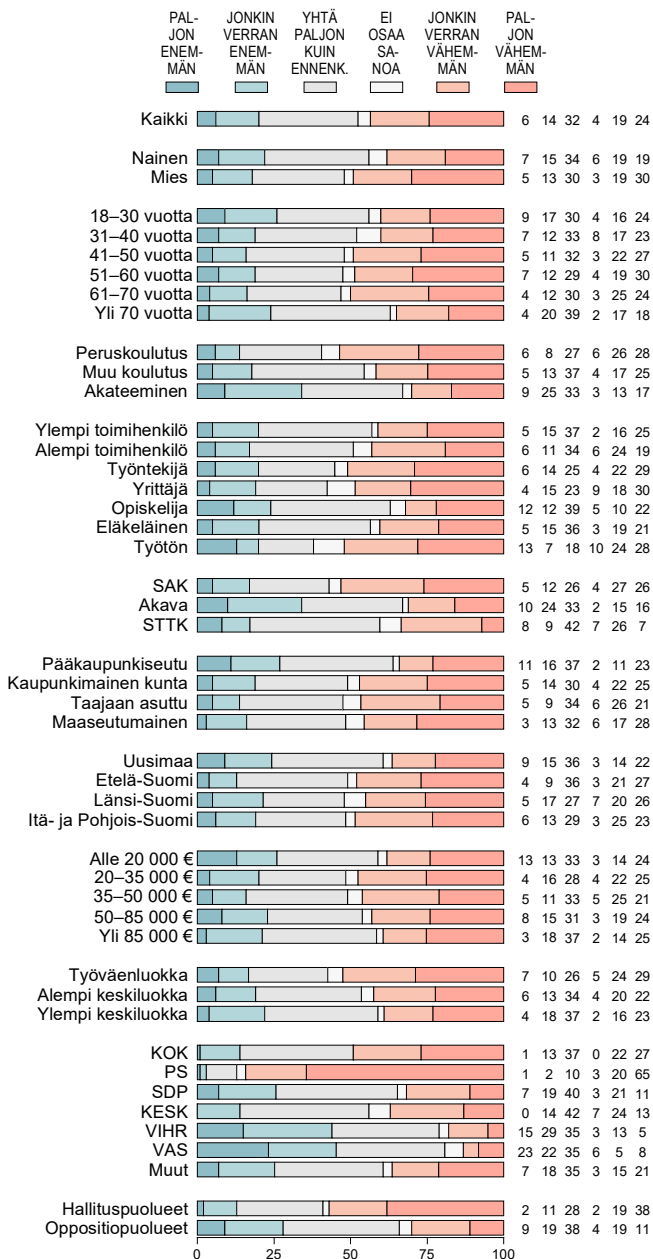
100

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTAA KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ULKOMAALAISET TYÖNTEKIJÄT EU:N ULKOPUOLISISTA MAISTA (%)

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTA
KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: PAKOLAISET JA
TURVAPAikanhakijat (%).

Kunnallisanalyytiikka 2024

SUHTAUTUMINEN TYÖPERÄISTÄ MAAHANMUUTTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%)*.

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

"Työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi maassamme on toteutettava aktiivista työperäistä maahanmuuttopoliittikkaa Euroopan ulkopuolelta" (v1)

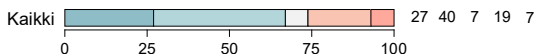
"Työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä" (v2)

"Julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistisiin uskomuksiin" (v3)

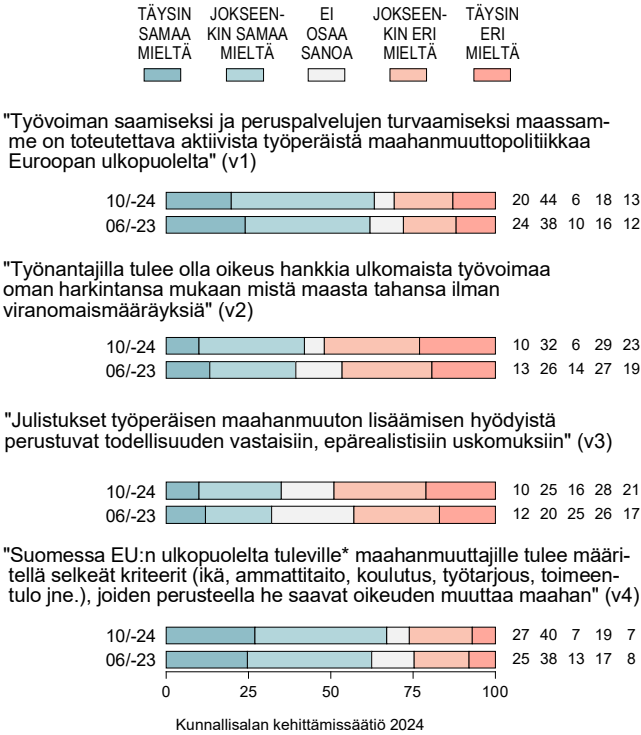
"Suomessa EU:n ulkopuolelta tuleville maahanmuuttajille tulee määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan" (v4)

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

*Kysymysmuoto kokonaisuudessaan: "Mikäli Suomea uhkaa työvoimapula mm. alhaisen syntyvyyden ja ikääntymisen vuoksi eikä työntekijöitä ja veronmaksajia ole riittävästi, niin miten suhtaudut tässä tilanteessa seuraaviin asiaa sivuaviin väitteisiin?"

SUHTAUTUMINEN TYÖPERÄISTÄ MAAHANMUUTTOA
KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN KESÄLLÄ 2023 JA SYKSYLLÄ 2024 (%).

*Täsmäntävä määre "EU:n ulkopuolelta tuleville" ei sisällynyt vuoden 2023 kysymysmuotoon.

SUHTAUTUMINEN TYÖPERÄISTÄ MAAHANMUUTTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

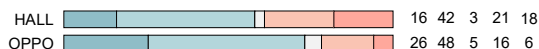
JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

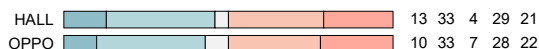
JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

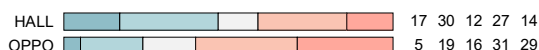
"Työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi maassamme on toteutettava aktiivista työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan ulkopuolelta" (v1)

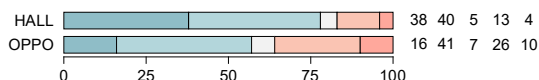
"Työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä" (v2)

"Julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistisiin uskomuksiin" (v3)

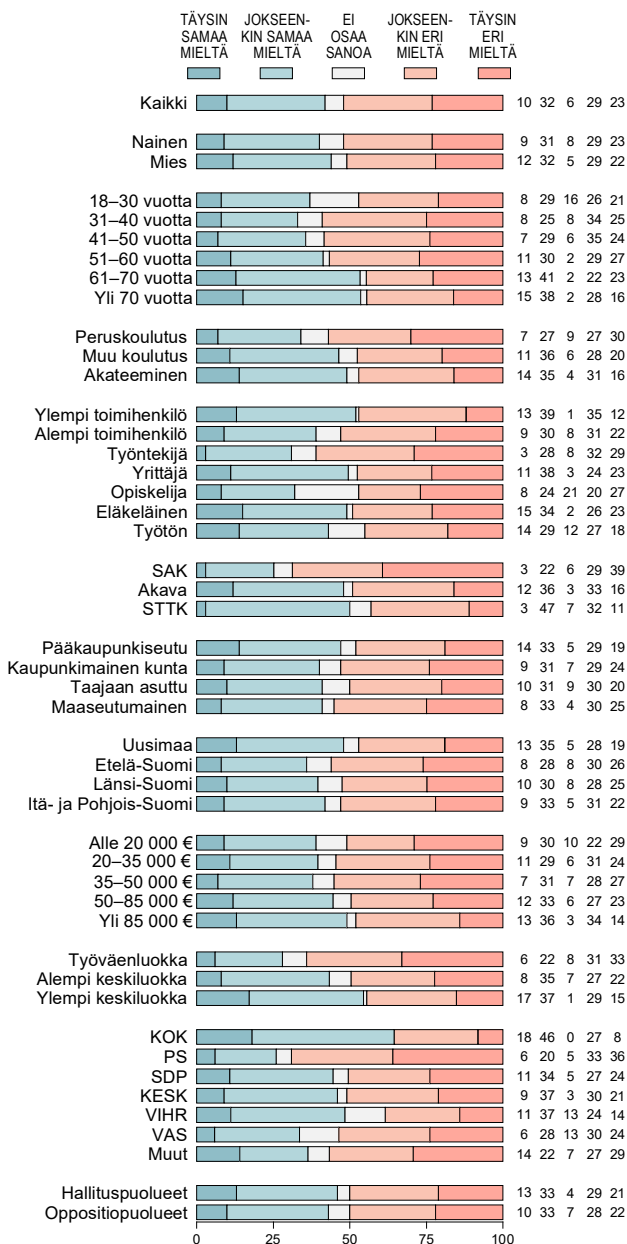

"Suomessa EU:n ulkopuolelta tuleville maahanmuuttajille tulee määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan" (v4)

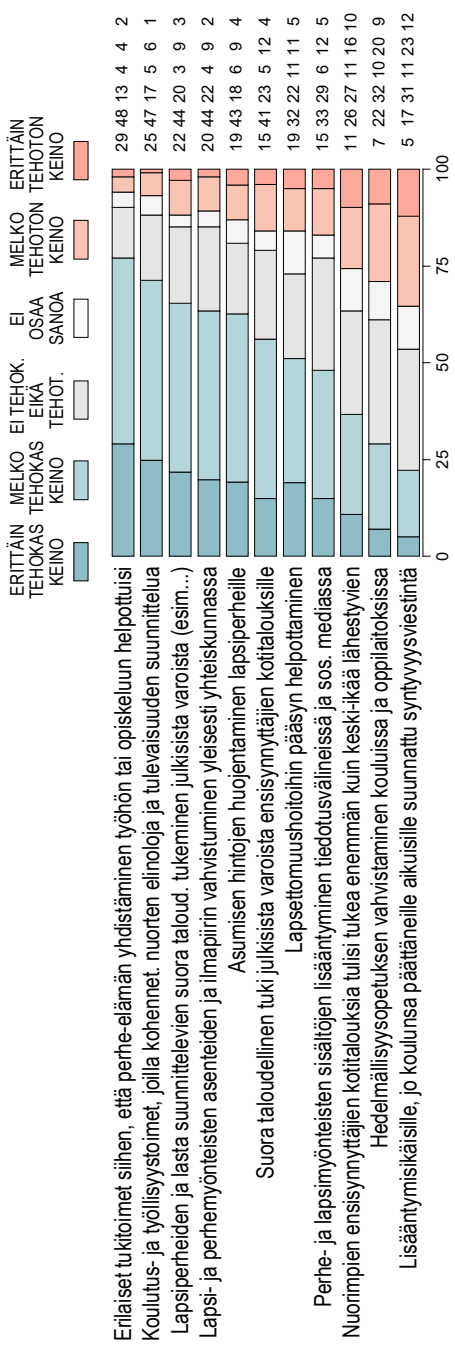
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

"Työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääryksiä" (%)

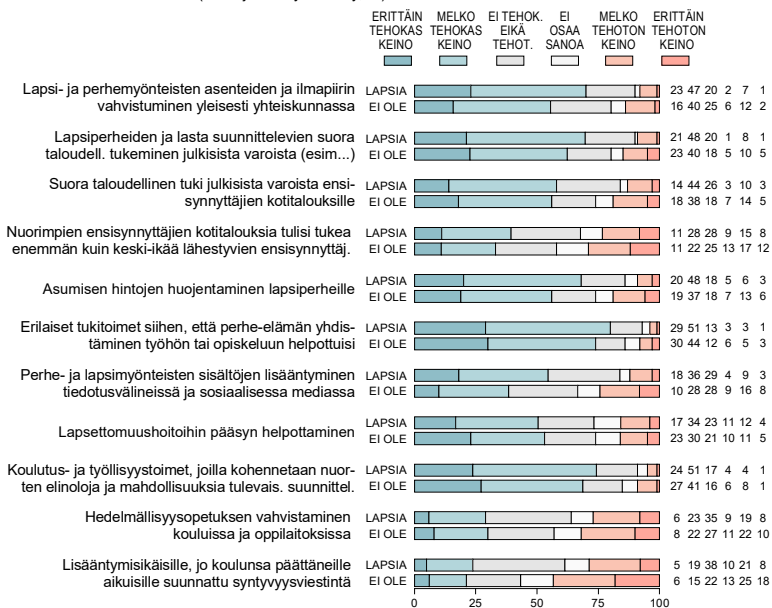
Kunnallisanalyytiikka 2024

MITEN TEHOKKAINA TAI TEHOTOMMINA PITÄÄ ERI KEINOJA SYNTYVYYDEN VÄHENEMISEN ESTÄMISEKSI SUOMESSA
(tekstejä osin pelkistetty, %).

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

KEINOT SYNTYVYYDEN VÄHENEMISEN ESTÄMISEKSI: ARVIOT SEN MUKAAN,
ONKO ITSELLÄ LAPSLIA (tekstejä osin lyhennetty, %).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN SYNTYVYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (seurantaväittämät, %).

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

"Syntyvyyden lasku Suomessa on seurausta ihmisten muuttuneista henkilökohtaisista toiveista ja valinnoista" (v1)

Kaikki 37 50 4 7 2

"Syntyvyyden lasku Suomessa on väliaikaista, eikä siitä kannata olla huolissaan" (v2)

Kaikki 2 13 11 46 27

"Lapsiperheille suunnattujen tukien merkittävä tasokorotus nostaisi syntyvyyden maassamme korkeammalle tasolle" (v3)

Kaikki 11 49 10 23 7

"Isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riitä ylläpitämään korkeaa syntyvyyttä" (v4)

Kaikki 12 37 13 30 8

"Tulevaisuudessa Suomi on yksi maailman parhaita maita lapsille ja lapsiperheille" (v5)

Kaikki 14 42 16 22 5

"Elämä on nykyään niin epävarmaa, ettei lapsia kannata hankkia" (v6)

Kaikki 16 34 6 26 17

"Jos nuoret ajattelisivat omaa tulevaisuuttaan, he hankkisivat lapsia nykyistä enemmän" (v7)

Kaikki 9 28 15 31 16

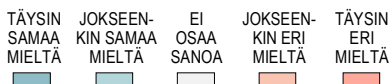
"Maapallolla on liikaa ihmisiä, minkä takia suomalaisia ei pitäisi patistella lasten hankintaan" (v8)

Kaikki 8 20 10 32 30

0 25 50 75 100

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

SUHTAUTUMINEN SYNTYVYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN
KEVÄÄLLÄ 2020 JA SYKSYLLÄ 2024 (seurantaväittämät, %).

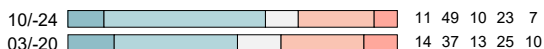
"Syntyvyyden lasku Suomessa* on seurausta ihmisten
muuttuneista henkilökohtaisista toiveista ja valinnoista" (v1)

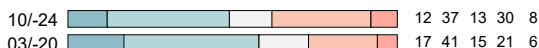
"Syntyvyyden lasku Suomessa on väliaikaista, eikä siitä kannata olla
huolissaan" (v2)

"Lapsiperheille suunnattujen tukien merkittävä tasokorotus nostaisi
syntyvyyden maassamme korkeammalle tasolle" (v3)

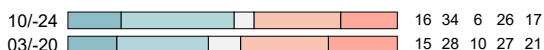
"Isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riitä ylläpitämään
korkeaa syntyvyyttä" (v4)

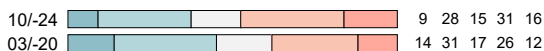
"Tulevaisuudessa Suomi on yksi maailman parhaita maita lapsille
ja lapsiperheille" (v5)

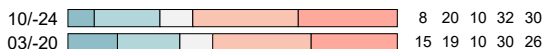
"Elämä on nykyään niin epävarmaa, ettei lapsia kannata hankkia" (v6)

"Jos nuoret ajattelisivat omaa tulevaisuuttaan, he hankkisivat lapsia
nykyistä enemmän" (v7)

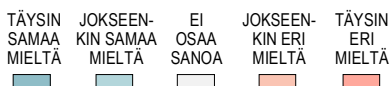
"Maapallolla on liikaa ihmisiä, minkä takia suomalaisia ei pitäisi patistella
lasten hankintaan" (v8)

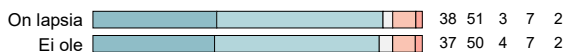
*Täsmäntävä määre
'Suomessa' lisätty
kysymysmuotoon.

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

**SUHTAUTUMINEN SYNTYVYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN
SEN MUKAAN, ONKO ITSELLÄ LAPSLIA (seurantaväittämät, %).**

"Syntyvyyden lasku Suomessa on seurausta ihmisten muuttuneista henkilökohtaisista toiveista ja valinnoista" (v1)

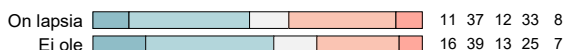
"Syntyvyyden lasku Suomessa on väliaikaista, eikä siitä kannata olla huolissaan" (v2)

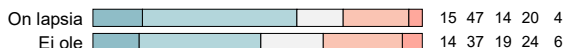
"Lapsiperheille suunnattujen tukien merkittävä tasokorotus nostaisi syntyvyyden maassamme korkeammalle tasolle" (v3)

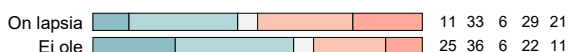
"Isotkaan parannukset lapsiperheiden tukiin eivät riitä ylläpitämään korkeaa syntyvyyttä" (v4)

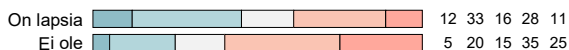
"Tulevaisuudessa Suomi on yksi maailman parhaita maita lapsille ja lapsiperheille" (v5)

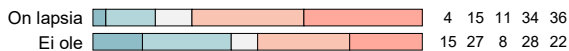
"Elämä on nykyään niin epävarmaa, ettei lapsia kannata hankkia" (v6)

"Jos nuoret ajattelisivat omaa tulevaisuuttaan, he hankkisivat lapsia nykyistä enemmän" (v7)

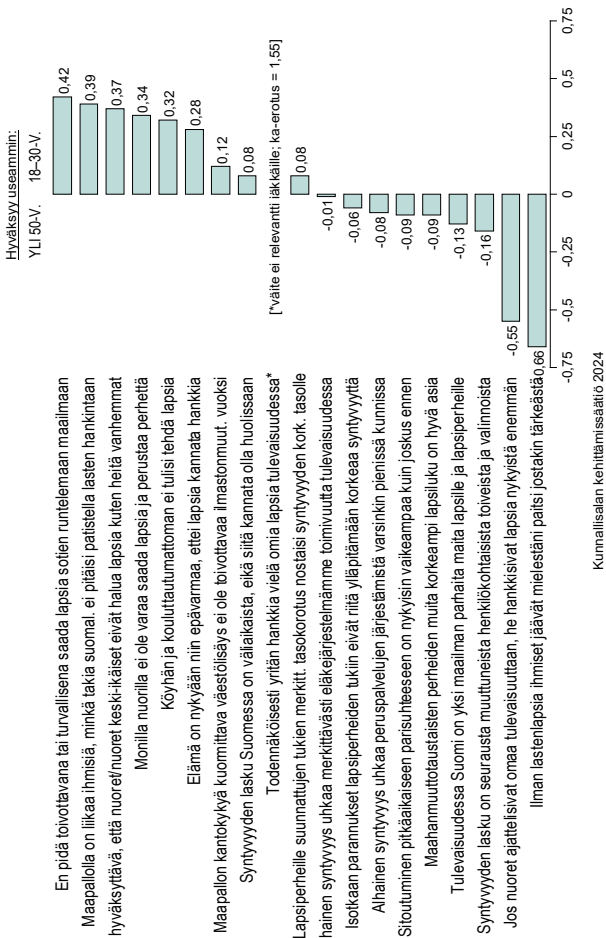
"Maapallolla on liikaa ihmisiä, minkä takia suomalaisia ei pitäisi patistella lasten hankintaan" (v8)

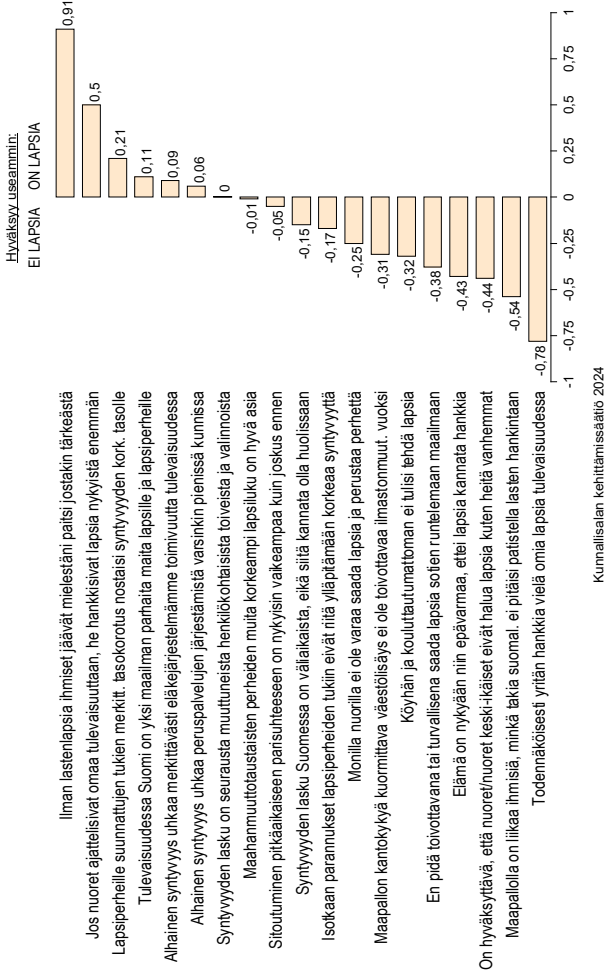
0 25 50 75 100

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

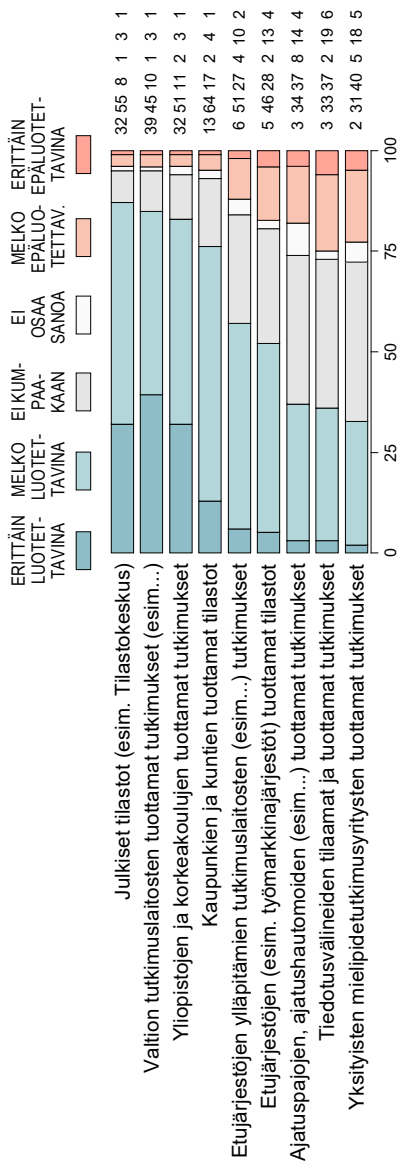
SUHTAUTUMINEN SYNTYVYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN: 18–30-VUOTIAIDEN JA YLI 50-VUOTIAIDEN NÄKEMYSEROT (tekstejä osin lyhennetty, asteikkokeskiarvojen erotukset).

SUHTAUTUMINEN SYNTYVYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN SEN MUKAAN, ONKO ITSELLÄ LAPSLIA (tekstejä osin lyhennetty, asteikkoskierrojen erotukset).

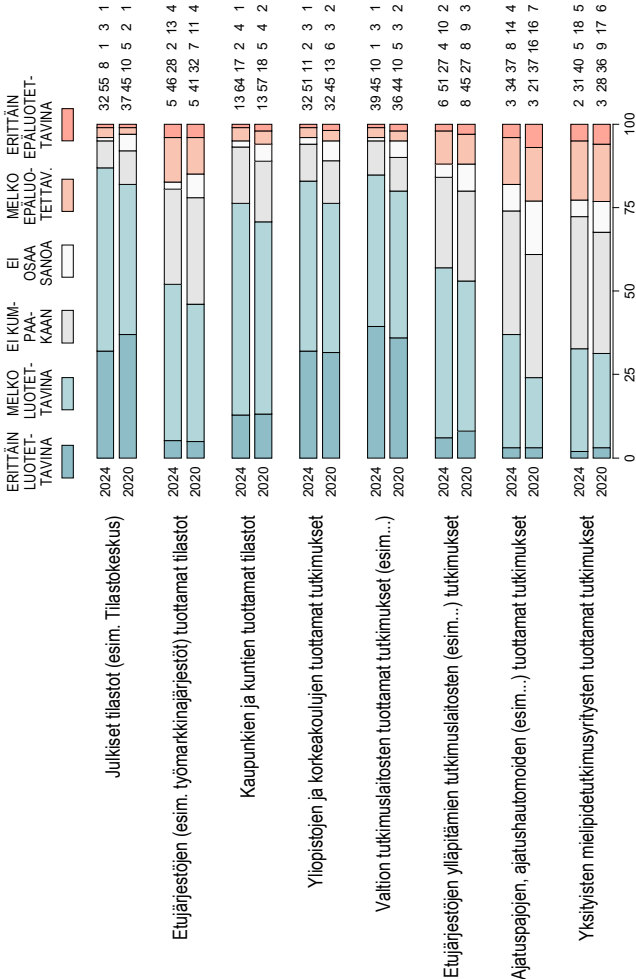

KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TAHOJEN TUOTTAMIA TILASTOJA JA TUTKIMUKSIA
 (kysymyksessä esimerkkeinä esitetyt organisaatiot, ks. raporttiteksti, %).

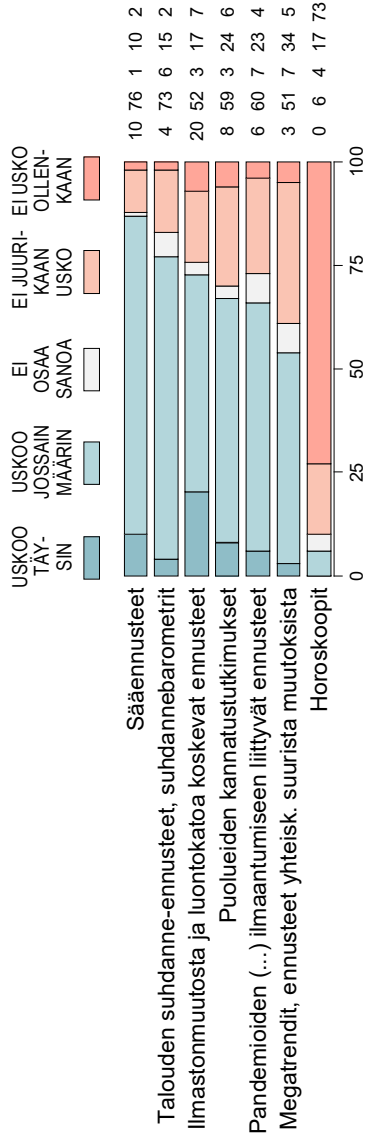
Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024

KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TAHOJEN TUOTTAMIA TILASTOJA JA TUTKIMUKSIA:
ARVIOT VUODEN 2020 LOPULLA JA KEVÄÄLLÄ 2024 (%)

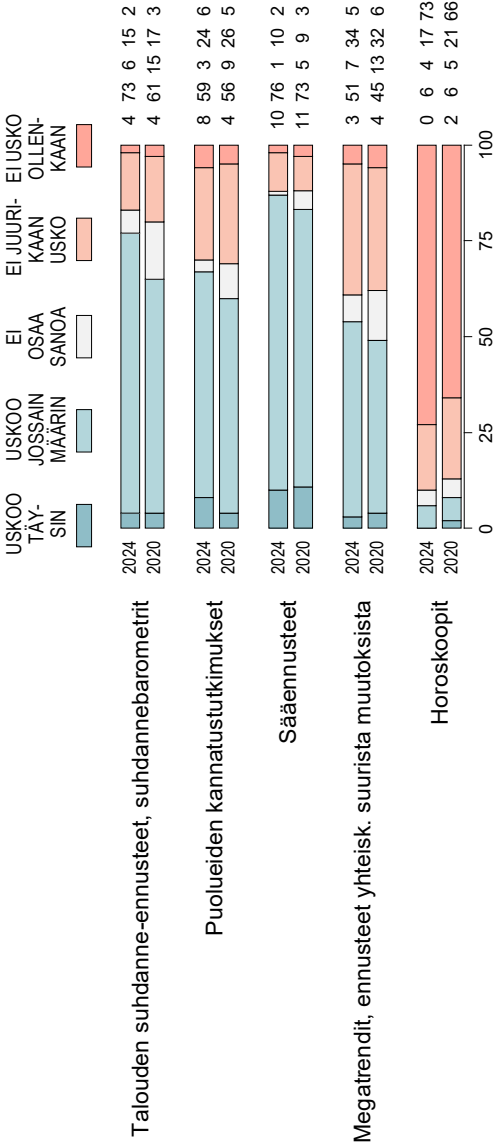
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MISSÄ MÄÄRIN USKOO ERILAIISIIN ENNUSTEISIIN, JOITA AIKA AJOIN JULKISTETAAN
TIEDOTUSVÄLINEISSÄ (tekstejä osin lyhennetty, %).

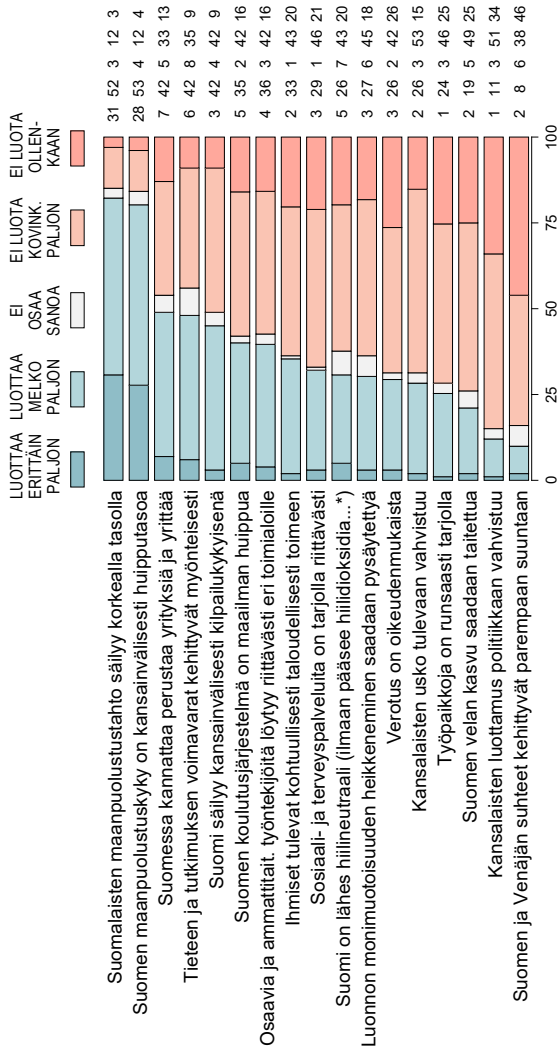
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

MISSÄ MÄÄRIN USKOO ERILAISIIIN ENNUSTEISIIN: ARVIOT VUODEN 2020 LOPULLA JA KEVÄÄLLÄ 2024 (yhteiset arviointikohteet, tekstejä osin lyhennetty, %).

Kunnallisanalyytiikka 2024

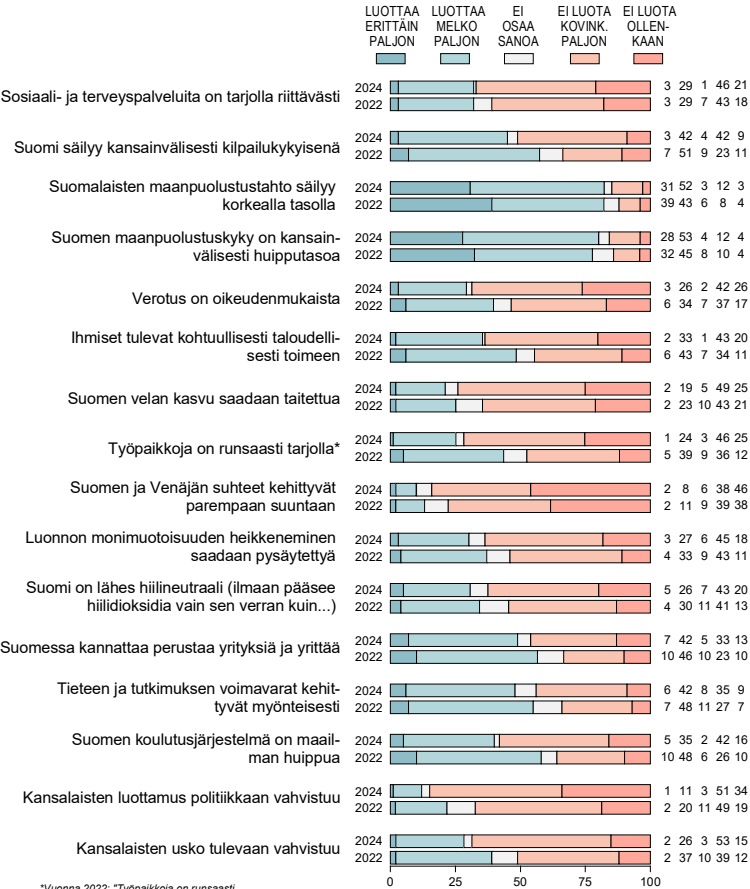
MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAA SIHEN, ETTÄ SEURAAVAT ASIAT TOTEUTUVAT MAASSAMME KULUVAN VUOSIKYMMENEN AIKANA ELI ENNEN VUOTTA 2030 (%)

*Ilmaan pääsee hiilidioksidia vain sen verran kuin hiilimeit sivat

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2024

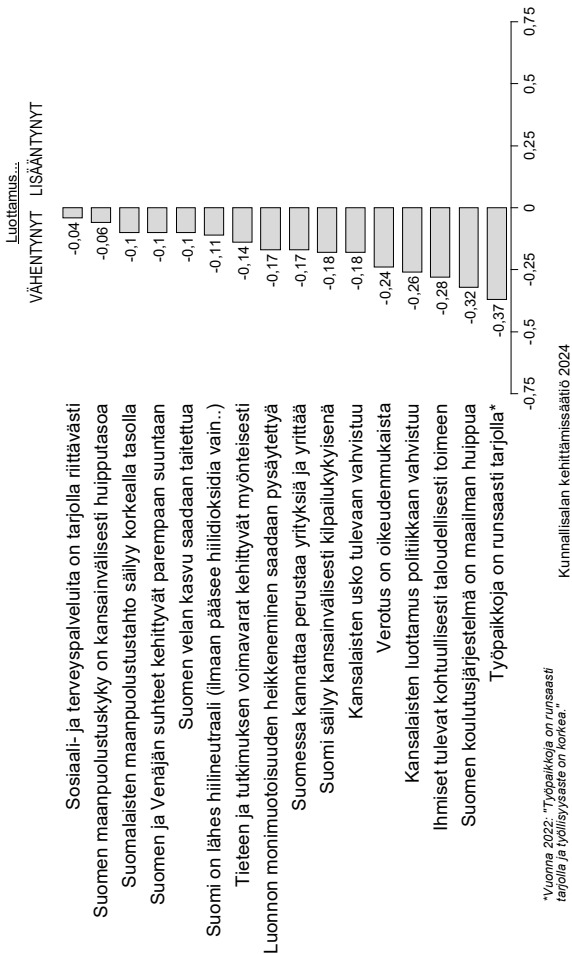
MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAA SIIHEN, ETTÄ SEURAAVAT ASIAT TOTEUTUVAT MAASSAMME KULUVAN VUOSIKYMMENEN AIKANA: ARVIOT KESÄLLÄ 2022 JA SYKSYLLÄ 2024 (%).

*Vuonna 2022: "Työpaikkoja on runsaasti tarjolla ja työllisyysaste on korkea."

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2024

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA ERI ASIOIDEN TOTEUTUMISEEN: MUUTOKSET ARVIOINNEISSA KESÄSTÄ 2022 SYKSYYN 2024 (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIIKKA PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIIKKA RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

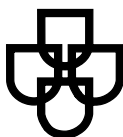
- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivisuudesta (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALouden GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA
(2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
Kyliä tulevaisuus (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
julkishallinto ja sosiaalinen media (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)
- 108 Pekka Sauri
KUNNAT JÄLKEEN SOTEN (2017)

- 109 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2017 (2018)
- 110 Veli-Antti Savolainen
GLOKALISAATIO – PAIKALLISEN ISO UUSI KUVA
(2018)
- 111 Anders Blom
MAAN TAPA MURROKSESSA (2019)
- 112 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2018 (2019)
- 113 Jan Erola
UUSIEN IDEOIDEN SUOMI (2019)
- 114 Juha Kuisma
PAIKALLINEN ILMASTOPOLITIIKKA (2019)
- 115 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA 2020
(2019)
- 116 Timo Soini
POPULISMI (2020)
- 117 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2019 (2020)
- 118 Markus Leikola
MAAILMA KORONAN JÄLKEEN (2020)
- 119 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2020 (2021)
- 120 Olavi Ala-Nissilä ja Esa Härmälä
SEUTUKAUPUNGIT JA VOIMAVAROJEN SUOMI (2021)
- 121 Juha Kuisma ja Pekka Sauri
ETÄTYÖ JA MONIPAIIKKAISUUS SUOMESSA (2021)
- 122 Arto Haveri
PORMESTARI HAASTAA KUNNANJOHTAJAN
– ONKO JOHTAMISMALLILLA VÄLIÄ? (2022)
- 123 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2021 (2022)

- 124 Timo Kietäväinen
REMONTIN AIKA (2022)
- 125 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2022 (2023)
- 126 Pekka Viljanen ja Eeva-Liisa Hynynen
KITTELÄN OPETUKSET –
KIRJA OIKEUSVALTIOSTA JA VIRKAVASTUUSTA
(2024)
- 127 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2023 (2024)
- 128 Juho Saari
HARVINAINEN HETKI –
Hyvinvointivaltio valinkauhassa (2024)
- 129 Kaija Majoinen ja Jaana Utti
ELÄMÄNVOIMAN KUNTA
Viisautta nähdä ja rohkeutta toimia (2024)
- 130 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2024 (2025)

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkuulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kolme julkaisusarjaa:

- *Polemia-sarja*, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.
- *Tutkimusjulkaisut-sarja*, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.
- *Julkaisut-sarja*, jossa esitellään tutkimustietoa tai yhteiskunnallisia keskustelun avauksia.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite	Fredrikinkatu 61 A 00100 Helsinki
Toimitusjohtaja	Jenni Airaksinen, jenni.airaksinen@kaks.fi , p. 050 533 2002
Tutkimuspäällikkö	Sami Borg, sami.borg@kaks.fi , p. 050 345 0811
Taluspäällikkö	Maarit Vaittinen, maarit.vaittinen@kaks.fi , p. 040 716 4807
Viestintäpäällikkö	Satu Perjo, satu.perjo@kaks.fi , p. 0400 720 874

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2024

Vuoden 2024 valtakunnallista yhteiskunnallista keskustelua hallitsivat Petteri Orpon hallituksen pyrkimykset kohentaa valtiontalouden tilaa ja tähän liittyvät säästö- ja leikkaustoimet. Myös hyvinvointialueet julkistivat sopeutus- ja säästösuunnitelmiaan. Vuoden loppupuoliskolla alkoi kampanjointi seuraavan kevään kunta- ja aluevaaleihin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan jatkui.

Raportissa on neljä pääteemaa: kunta-asenteet, suhtautuminen maan talouden sopeutustoimiin, tulevat kunta- ja aluevaalit sekä kansalaisten yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset.

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2024 on Kunnallisalan kehittämissäätiön järjestyksessä 33. kyselytutkimukseen perustuva vuosiraportti. Tutkimus kokoaa keskeisiä havaintoja KAKSin vuoden 2024 gallupeista, ja sen on toteuttanut Verian Oy (ent. Kantar).

kaks.fi
KUNNALLISALAN
KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

ISBN 978-952-349-149-6 (pdf)
ISSN 1235-6964